

Final report

Fiscal decentralisation and national reconciliation in Myanmar

Key issues and
avenues for reform

Paul Minoletti

October 2016

When citing this paper, please
use the title and the following
reference number:
S-53404-MYA-1

IGC

International
Growth Centre

DIRECTED BY

FUNDED BY

from the British people

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးနှင့်
အမျိုးသား ပြန်လည် စည်းလုံးညီညွတ်ရေး
ပြုပြင်ပြောင်းလဲရမည့် အရေးကြီး ကဏ္ဍများနှင့် နည်းလမ်းများ

Paul Minoletti, October 2016

အနှစ်ချုပ်

လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်ခန့်ကိုပြန်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ တော်တော်များများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ် လျော့ကျလာစေရန် ကြိုးပမ်းကြသည်ကိုတွေ့ရမည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လျော့ချလာခဲ့သည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်ကို ဆက်လက်လျော့ချမှုပြုလုပ်ရန် ပြင်းထန်သော နိုင်ငံရေးဖိအားများလည်းရှိနေပြီး နောင်တစ်ချိန်တွင် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လျော့ချပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟုလည်း ယူဆရသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချနိုင်လျှင် မြန်မာပြည်အတွက် အကျိုးကျေးဇူး အများအပြားရှိလာနိုင်ပါသည်။ ထိုအကျိုးကျေးဇူးများမှာ အစိုးရကို ပိုမိုတာဝန်ခံမှုနှင့် တာဝန်ယူမှု ရှိလာစေခြင်း၊ လျင်လျင်မြန်မြန်တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်လာစေနိုင်ခြင်း၊ ပြည်သူလူထုကို ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် ပိုမိုထိရောက်လာစေနိုင်ခြင်း၊ အရာရှိများ၏ အကျင့်ပျက်ချစားမှုအပါအဝင် အာဏာကို အလွဲသုံးစားမှု လျော့ကျလာစေနိုင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေး တည်ငြိမ်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း၊ ပဋိပက္ခများ လျော့နည်းလာခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပြိုင်ဆိုင်မှုရှိလာစေခြင်း စသည့်တို့ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ကျအောင် ကြိုးစားရာတွင် မှန်မှန်ကန်ကန် စနစ်တကျ မဆောင်ရွက်နိုင်ပါက အပျက်သဘောဆောင်သော သက်ရောက်မှုလည်း ရှိလာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ပေါ်လစီများသည် ထိုဒေသ၏ အခွင့်ထူးခံ လူတစ်ချို့အတွက်သာ အကျိုးရှိလာစေနိုင်ခြင်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာငွေအလွန်အကျွံ သုံးစွဲမှုကြောင့် လိုငွေပြလာခြင်းနှင့် အကြီးစားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ မတည်ငြိမ်မှုဖြစ်လာခြင်း၊ အကျင့်ပျက်ချစားမှုများ ဖြစ်လာနိုင်ခြင်း၊ ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ အားနည်းလာခြင်း စသည့် ဆိုးကျိုးများလည်း သက်ရောက်လာနိုင်ပါသည်။

ယခုစာတမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတို့တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချထားသည့် ပုံစံအနေအထားကို ရေးသားတင်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ရမည့် အခြားသော ဦးစားပေးကဏ္ဍများကိုလည်း ထည့်သွင်းတင်ပြထားသည်။ ထို့နောက် အခြားအရေးကြီးကဏ္ဍများဖြစ်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း၊ သဘာဝ သယံဇာတ၊ ပဋိပက္ခနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် စသည့်ကဏ္ဍများတို့သည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်နေပုံကိုလည်း လေ့လာသုံးသပ်သွားမည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြဌာန်းချက်အရ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရတို့သည် ဥပဒေများ ရေးဆွဲခွင့်နှင့် သတ်မှတ်ထားသော အဓိက ကဏ္ဍရှစ်ခုအောက်၍ရှိသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ပေးခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပေးရမည်၊ မည်သည့် ဝန်ဆောင်မှုကို ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရကပေးရမည် စသည့်နှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သတ်မှတ်ထားမှု မရှိပေ။ လက်တွေ့တွင်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချပေးပြီး ဝန်ဆောင်မှုပေးသော လုပ်ငန်းများသည် အကန့်အသတ် များစွာရှိသည်။ လမ်းဆောက်လုပ်ရေးသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး၏ ဘတ်ဂျက်အသုံးစရိတ်ထဲမှ အများဆုံးထုတ်ယူသုံးစွဲပြီး မြို့ပြများတွင်မူ စည်ပင်သာယာရေးလုပ်ငန်းများက အများဆုံး ထုတ်ယူသုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရက ကောက်ခံခွင့်ရှိသော အခွန်ငွေ၊ အခကြေးငွေ ၁၉ မျိုးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ပေးထားသော်လည်း ယခုအချိန်တွင် အနည်းငယ်သော အခွန်ငွေပမာဏကိုသာ ကောက်ခံနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်ငွေအားလုံးထဲမှ အနည်းငယ်သာ ရယူသုံးစွဲရမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဗဟိုအစိုးရထံမှ ရရှိသောဘဏ္ဍာငွေများကို အများဆုံး မှီခိုအားထားနေရသည်။ ထိုသို့မှီခိုအားထားမှုရှိခြင်းသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ ထိထိရောက်ရောက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအားကို အနည်းငယ်လျော့နည်းစေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ ကောက်ခံရန် ကြိုးစားသင့်သည်။ သို့သော်လည်း ဗဟိုမှ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးသို့ ဘဏ္ဍာငွေလွှဲပြောင်းသော စနစ်သစ်သည် တိတိကျကျမရှိသောကြောင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးကလည်း အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ တိုးမြှင့်ကောက်ခံရန် စိတ်ဝင်စားမှုမရှိပေ။ အခွန်ငွေကို တိတိကျကျ မပေးလျှင်လည်းရသည်ဆိုသည့် မြန်မာပြည်သူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ စွဲမြဲသောယူဆချက်သည်လည်း ဗဟိုအစိုးရ သာမက ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအတွက် အခွန်ဘဏ္ဍာ ကောက်ခံရာတွင် အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။ သို့သော်လည်းပဲ လက်ရှိအစိုးရသစ်တွင် လူထုထောက်ခံမှုရရှိနေသောကြောင့် ထိုအခွင့်အရေးကို အသုံးပြုပြီး ပြည်သူများ ကိုယ်ပိုင်အသိစိတ်ဖြင့် အခွန်ပေးဆောင်ကြရန် စည်းရုံးနိုင်သော အခြေအနေတွင်ရှိသည်။

ငွေကြေးများကို ကောက်ခံပြီး ပြည်သူလူထုအတွက် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပေးရာတွင် မြန်မာအစိုးရသည် တစ်ခုတည်းသော အဖွဲ့မဟုတ်ပါ။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ အိမ်ထောင်စုများသည် အစိုးရမဟုတ်သော သို့မဟုတ် ကျေးရွာအဆင့် ဖွဲ့စည်းထားသော လူမှုရေးထောက်ပံ့အသင်းများသို့ ပေးသော အလှူငွေပမာဏမှာ အစိုးရကို အခွန်အဖြစ်ပေးသော ငွေပမာဏထက် များနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင်ပြည်နယ်များကိုကြည့်ပါက တပ်မတော်၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ နယ်ခြားစောင့်တပ်များ၊ ပြည်သူ့စစ်များသည် အခွန်များကို ကောက်ခံကြပြီး ဝန်ဆောင်မှုများလည်း ပေးနေကြသည်ကိုတွေ့ရမည်။ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ပေးနေသည့်အပြင် လူမှုရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အဆောက်အဦးများကို တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အချို့က ပြန်လည်ထောက်ပံ့ပေးသည်။ ယခုအချိန်တွင် ကူညီထောက်ပံ့ရေးလုပ်ငန်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လျင်လျင်မြန်မြန် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် လုပ်ဆောင်နေကြပြီး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း၊ ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်း၊ ပြည်တွင်းအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများက နိုင်ငံတဝန်း ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေကြသည်။

ဦးသိန်းစိန်အစိုးရ (၂၀၁၁ - ၂၀၁၆)လက်ထက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင် ဆောင်ရွက် ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း မျော်မှန်းချက်ကို ဖော်ပြရာတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိသောကြောင့် အားနည်းခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စု အစိုးရက မည့်သည့်ဝန်ဆောင်မှုကို ပေးရမည်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရက မည်သည့် ဝန်ဆောင်မှုကိုပေးရမည် ဟူသော အချက်ကို သတ်မှတ်ရာတွင် ရှင်းလင်းတိကျမှုမရှိခဲ့ပါ။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများသို့ ချပေးသော ဘတ်ဂျက်နှုန်းများကို တိုးမြှင့်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လျှော့ချသည့်ပုံစံဖြစ်နေသည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် အသုံးစရိတ်မလုံလောက်မှုကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အစိုးရသစ်ကို အကြံပြုလိုသည်မှာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်ပန်းတိုင်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သတ်မှတ်သင့်သည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ တာဝန်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ တာဝန် စသည့်တို့ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သတ်မှတ်ထားသင့်သည်။ ထို့နောက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကိုလည်း အခြေအနေနှင့်လျော်ညီစွာ ရေးဆွဲထားသင့်သည်။ မည်သည့်အဆင့်သော အစိုးရအဖွဲ့က မည်သည့် တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည် စသောအချက်များကို နိုင်ငံရေးရှုထောင့်မှ လွှမ်းခြုံသုံးသပ်ထားရမည့်အပြင် စီးပွားရေးအရ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးအမြတ်များကိုခန့်မှန်းတင်ပြသော နည်းပညာဆိုင်ရာ လေ့လာသုံးသပ်မှုများလည်း ရှိရမည်။

ပြည်သူလူထုသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အရာရှိများထံမှ တာဝန်ခံမှုနှင့် တာဝန်ယူမှုရရှိရန် အကန့်အသတ်ရှိနေသေးသည်။ ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသ ကြီးအစိုးရအဖွဲ့တွင်ပါဝင်သော အရာရှိအများစုသည် ရွေးကောက်ခံရသူများ မဟုတ်ပဲ ဗဟိုမှ ခန့်အပ်ထား သောသူများဖြစ်နေသည်။ ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီး၏ ဘတ်ဂျက်ကို စိစစ်ရန် အကန့်အသတ်များစွာရှိသည်။ ပြည်သူလူထုက အရာရှိများနှင့် တွေ့ဆုံခွင့် မရှိခြင်း၊ လူထုနှင့် ဆက်ဆံရေးကို ပျက်ပြားစေသော အရာရှိအချို့၏ စိတ်နေ စိတ်ထား၊ ဒေသတွင်း ငွေကြေးဆိုင်ရာ ယန္တရားနှင့် ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူနှင့် အရပ်ဖက်လူအဖွဲ့အစည်းများကို အသိပေးမှု အားနည်းခြင်း စသည့်အချက်များသည် မြို့နယ်၊ ကျေးရွာအဆင့်များတွင် တာဝန်ခံမှုနှင့် တာဝန်ယူမှုကို အားနည်းစေနိုင်သည်။ အကယ်၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒအတိုင်း တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ရမည်၊ ဝန်ဆောင်မှုကို ပိုမိုထိရောက်စွာ ပေးနိုင်ရမည်ဟု ဆိုလျှင် ပြည်သူလူထုသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသရုံးမှ အရာရှိများ၏ တာဝန်ခံမှုနှင့် တာဝန်ယူမှုကို ယခုထက်ပိုပြီးရရှိထားရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာ အဆင့်ဆင့်တွင် ဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍ၌ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမှာ အားနည်းနေသေးသည်။ တာဝန်ခံမှုနှင့် တာဝန်ယူမှု ပိုမိုရှိလာရန်၊ အကျင့်ပျက်ချစားမှုကို လျှော့ချရန်၊ ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာရန် လုပ်ဆောင်မှုများ လိုအပ်နေသေးသည်။

ဘတ်ဂျက်များကို မရေးဆွဲခင်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများသို့ ဘတ်ဂျက် အခြေခံစည်းမျဉ်း များကို (budget ceiling) ကြိုတင်ပေးပို့သော နည်းလမ်းအား စတင်ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်လာခဲ့ပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်သည် ထိရောက်သော စီမံကိန်းများ ရေးဆွဲနိုင်ရန် များစွာအထောက်အပံ့ဖြစ်လိမ့်မည်။ သို့သော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရ တို့ကို ထိရောက်စွာဖြင့် စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်များ ရေးဆွဲခွင့်ကို အဟန့်အတားဖြစ်စေမည့် နည်းဥပဒေအချို့လည်းရှိသည်။ ဥပမာ - ပိုလျှံဘတ်ဂျက်ငွေများကို နောင်နှစ်များအတွက် ထိန်းသိမ်းခွင့်မရှိခြင်း၊ ဖြည့်စွက် ဘတ်ဂျက် (ရန်ပုံငွေ)များကို စီမံရာတွင် စည်းမျဉ်းများမရှိခြင်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ ဘတ်ဂျက်ကို စာရင်းစစ်ရာတွင် အကန့်အသတ်များရှိခြင်း၊ များစွာသော

အခွန်ငွေများနှင့် အသုံးစရိတ်များသည် ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားမှုမရှိခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအောက်တွင် ရှိသော အစိုးရဌာနများကလည်း ထိရောက်သော စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်များရေးဆွဲရာတွင် အဆိုပါ တူညီသော ပြဿနာများကြောင့် နှောင့်နှေးမှုများရှိနေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းအနေအထားသည် လွန်စွာနည်းနေသေးသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်များကို ဗဟိုမှ တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်ထားပြီး ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများရှိ ၂၅% သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို စစ်တပ်က တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်ထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း (၂) သည်လည်း တိကျရှင်းလင်းမှုမရှိပြီး ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးကို အနည်းငယ်သော လုပ်ငန်းများအတွက်သာ ဥပဒေပြုခွင့်ပေးထားသည်။ လာမည့်နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ပြင်ဆင်ရန် အနေအထားမတွေ့မိသေးသော်လည်း နောင်တစ်ချိန်တွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချရေးကို ပြုလုပ်လာမည်ဟု မြင်မိပါသည်။ အကယ်၍ လျော့ချနိုင်ခဲ့လျှင်/ လျော့ချနိုင်သောအခါတွင် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသည် အသုံးစရိတ်နှင့် ပတ်သက်၍ တာဝန်ယူမှုများနှင့် တာဝန်ခံမှုများတွင် ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်လာလိမ့်မည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကိုလည်း သေချာစွာ ရေးဆွဲထားရန် အရေးကြီးလာမည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကြွယ်ဝသော သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်သည် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် ငွေကြေးအားဖြင့် အားဖြည့်ပေးနိုင်သည်။ ပိုပြီးချမ်းသာ ကြွယ်ဝလာစေရန်၊ လူနေမှုပုံစံ တိုးတက်လာစေရန် မြှင့်တင်ကောင်းမြှင့်တင်ပေးနိုင်လိမ့်မည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရသည် ယခုအချိန်အထိ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို ထိထိရောက်ရောက် အသုံးမပြုနိုင်သေးပါ။ အကျင့်ပျက်ချစားမှုများ ရှိနေသေးသည်။ နိုင်ငံတော်၏ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေ ချုပ်ကိုင်မှုအပေါ် မကျေနပ်မှုများသည် နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခနှင့် တင်းမာမှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ငွေများကို စနစ်တကျ စီမံခန့်ခွဲကာ အသုံးပြုရေးသည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် လွန်စွာအရေးကြီးသော အချက်ဖြစ်သည်။

သဘာဝသယံဇာတ မှ ရရှိမည့် အခွန်ငွေများကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရနှင့် ခွဲဝေသုံးစွဲရေးပြုလုပ်ရာတွင် အောက်ပါ သဘောတူညီချက်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ထားရန်လိုအပ်မည်။ သဘာဝသယံဇာတ မှ ရရှိမည့် အခွန်ငွေများကို ခွဲဝေရာတွင် ထိုအခွန်ငွေကို ကောက်ခံရရှိသော ဒေသတွင်သာ ပြန်လည်သုံးစွဲမည်လော၊ သာတူညီမျှမှုကို ရည်ရွယ်ကာ အခြားဒေသများနှင့်လည်း မျှဝေသုံးစွဲမည်လော၊ သို့မဟုတ် နည်းလမ်းနှစ်ခုစလုံးကို ကျင့်သုံးမည်လော၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက မည်သည့်အခွန်များကို ကောက်ယူရန် တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားရှိသည်၊ မည်သည့်အခွန်များကိုမူ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရက ကောက်ယူရမည် စသော သဘောတူညီချက်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ထားရမည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် သဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်များကို အကျိုးရှိစွာဖြင့် မည်သို့စီမံခန့်ခွဲမည်ဆိုသည်ကို အလေးပေးစဉ်းစားထားရမည်။ ထိုမှသာ ကုန်ဈေးနှုန်းအတက်အကျများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း၊ အသုံးစရိတ် ဆိုးရွားစွာသုံးစွဲမှုကို ရှောင်ခြားနိုင်ခြင်း၊ မတူကွဲပြားသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခြင်း စသောလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လာနိုင်မည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း ဖြစ်ခဲ့သော ပဋိပက္ခများ၊ လူမှုရေးတင်းမာမှုများ၏ နောက်ကွယ်တွင်ရှိသော အဓိကတောင်းဆိုချက်မှာ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိရန်ပင်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကိုကြည့်လျှင်လည်း ထိုအချက်သည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များက အဓိက ဦးစားပေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေသော အချက်ဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရမည်။ ထိရောက်မှုရှိသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရေးဖြစ်စဉ်နှင့် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေသုံးစွဲရေးတွင် လေးလေးနက်နက်ပူးပေါင်းပါဝင်ညှိနှိုင်းမှုပြုလုပ်ခြင်းသည် ပဋိပက္ခကို ဖြေလျော့စေနိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးကို ပိုမိုတည်ငြိမ်လာစေနိုင်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် အခွန်ငွေများကောက်ခံသူအပြင် ဝန်ဆောင်မှုများလည်းပေးသူဖြစ်သည်ဟူသော အချက်ကိုနားလည်ထားရမည်။ မြန်မာအစိုးရ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်၊ လူမှုကူညီရေးအဖွဲ့အစည်းများတို့သည် စီမံကိန်းရေးဆွဲရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဘတ်ဂျက်များချပေးရာတွင် လည်းကောင်း ထိုအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ အခွန်ငွေများအပေါ် ချုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲကာလများတွင် အဓိက ဆွေးနွေးချက်များအဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေလိမ့်မည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရှည်လျားသော စစ်ပွဲသမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု အများအပြားရှိခဲ့သည်။ ဥပမာ - များပြားလှသော စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၊ ပြည်တွင်း စစ်ရှောင် ပြည်သူများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးတွင် ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများ၊ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု လျော့နည်းသွားခြင်း (အထူးသဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းကို ဖန်တီးပေးသော ကဏ္ဍများ - လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး၊ ခရီးသွားလာရေး)၊ အရည်အသွေးနိမ့်သော အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများ ပျက်စီးယိုယွင်းသွားခြင်း၊ လူမှုရေးစိတ်ဓာတ်များ ပျက်စီးယိုယွင်းသွားခြင်း စသည့်တို့ဖြစ်သည်။ အပစ်အခတ် ရပ်စဲခြင်းမှတစ်ဆင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိနိုင်ရန်အတွက် အထက်ပါ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို ပြင်ဆင်ရမည်။ စစ်ဘေးဒဏ်ကြံ့ခိုင်ရသော ဒေသများမှ ပြည်သူများ၏ လူနေမှုဘဝကို ပြန်လည်မြှင့်တင်ပေးရမည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၊ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ စသောအဖွဲ့အစည်း အားလုံးတို့သည် မည်ကဲ့သို့ ပူးပေါင်းပြီး အလုပ်လုပ်ကြမည်ဆိုသည်ကို အတူတကွ ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်ချက်ချကြရမည်။

၁။ နိဒါန်း

လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်ခန့်ကိုပြန်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ တော်တော်များများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင် မှုစနစ် လျော့ကျလာစေရန် ကြိုးပမ်းကြသည်ကိုတွေ့ရမည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ -

ပျူရီဂရက်တစ်ဆန်သော အပေါ်အောက် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားမှ အားလုံးပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းရှိပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မြှင့်မားသော၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် တာဝန်မှုဖြင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းသော စနစ်တစ်ခုဆီသို့ ဦးတည်မည့် အစိုးရတစ်ရပ်ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန်¹ -

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းပြုလုပ်နိုင်ရန် တရားဝင် မူဘောင်တစ်ခု ပါဝင်သည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရန် အရေးပါသောလုပ်ဆောင်ချက်၊ ကြိုးပမ်းချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

- ၂၀၁၁ ခုနှစ် အစောပိုင်းမှစ၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာရှိသော လွှတ်တော်များသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများတွင် စတင်လည်ပတ်လာခဲ့သည်။ ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများသည် ဘတ်ဂျက်သုံးစွဲခြင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း တို့တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရရှိလာခဲ့သည်။ ထို့အတူ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသ ၅ ခု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ တိုင်း ၁ ခု တို့တွင်လည်း အလားတူ အစိုးရအဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။
- မြို့နယ်အာဏာပိုင်များကိုလည်း ယခင်ထက်ကြီးမားသော ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပေးထားသည်။ ထို့အပြင် မြို့နယ် အဆင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကိုလည်း ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။
- ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ရပ်/ကျေး ဥက္ကဋ္ဌရာထူးကို ရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် ရွေးချယ်နိုင်ရန် စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လျော့ချသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များရှိခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိအခြေအနေသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု မြှင့်မားနေဆဲဖြစ်သည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ပြည်သူများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများကလည်း လိုလားနေကြသည်။ "ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ် အပေါ် အခြေခံသော ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတစ်ခု တည်ထောင်ရန်"²ဟူသော အချက်သည် ၂၀၁၆ ဇန်နဝါရီ၊ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံမှ သဘောတူညီခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ အခြေခံမူဘောင်များထဲမှ အချက်တစ်ခု လည်းဖြစ်သည်။ အစိုးရသစ်ကလည်း မြန်မာနိုင်ငံကို စစ်မှန်သော 'ဖယ်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စု'³ ဖြစ်ရမည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် ကြွေးကြော်ခဲ့သည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရန် တွန်းအားပေးသော အခြားအချက်များလည်းရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- အစိုးရကို တာဝန်ခံမှု ပိုမိုရှိလာစေခြင်း၊ ပိုမို လျင်လျင်မြန်မြန် တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းစေခြင်း၊ ပြည်သူလူထုကို ဝန်ဆောင်မှု ပေးရာတွင် ပိုမိုထိရောက်စေနိုင်ခြင်း
- အရာရှိများ အာဏာအလွဲသုံးစားခြင်းမှ လျော့နည်းလာစေနိုင်ခြင်း (အကျင့်ပျက်ချစားမှုအပါအဝင်)
- နိုင်ငံရေး ပိုမိုတည်ငြိမ်လာခြင်းနှင့် တိုက်ပွဲများ လျော့နည်းလာစေနိုင်ခြင်း
- နိုင်ငံရေးအရ ပြိုင်ဆိုင်မှု အားကောင်းခြင်း⁴

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချကြသော နိုင်ငံအများစုသည် အထက်ပါ မျှော်မှန်းရလဒ်များထဲမှ တစ်ခုထက်ပိုသော ရလဒ်များကို ရရှိလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ကြသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် များစွာအကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်။

¹ Jean-Paul Faguet, 'Decentralization and Governance', *World Development*, Decentralization and Governance, 53 (2014), p.2.
² The Framework for Political Dialogue (Unofficial Translation), 2016. Chapter 2a.
³ National League for Democracy, '2015 Election Manifesto (Authorised Translation)', 2015, p.5.
⁴ Faguet, 'Decentralization and Governance', pp.4-10.

သို့သော်လည်း အကျိုးကျေးဇူးကောင်းများရလာမည်ဟု သေချာသော အာမခံချက် မပေးနိုင်ကြောင်းကို နားလည်ထားရန် အရေးကြီးသည်။ စနစ်ကျမှုမရှိပြီး သင့်လျော်မှန်ကန်မှုလည်းမရှိသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အပျက်သဘောဆောင်သော သက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်သည်။ ဥပမာ -

- အခွင့်ထူးခံလူတစ်စုကသာ ပေါ်လစီများ ချမှတ်ခြင်း၊ အကျင့်ပျက်ချစားမှုများ မြှင့်တက်လာနိုင်ခြင်း၊ ပြည်သူများအပေါ် တာဝန်ယူမှု လျော့နည်းလာခြင်း၊ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့တည်းအတွက်သာ အကျိုးရှိစေမည့် ပေါ်လစီများ ချမှတ်ခြင်း
- ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ အသုံးစရိတ် အလွန်အကျွံသုံးစွဲခြင်းအပေါ် တာဝန်ယူမှုမရှိသောကြောင့် အမျိုးသား အဆင့် ဘတ်ဂျက်လိုငွေပြုခြင်းနှင့် မက်ခရိုစီးပွားရေး မတည်မငြိမ်ဖြစ်ခြင်း
- ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တွင် စွမ်းရည်နည်းပါးသော ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကြောင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် အဆင့်မမှီခြင်းနှင့် ထိရောက်မှုနည်းခြင်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် ဌာနအရွယ်အစားများ သေးငယ်သောကြောင့် "Economies of scale"⁵ ရရှိရန် ခက်ခဲခြင်း ("Economies of scale"၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုနားလည်ရန် Box 1 တွင် ကြည့်ပါ။)

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် မှားယွင်းမှုများနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်ကြောင်းကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုယ်တွေ့သမိုင်း ဖြစ်ရပ်က သက်သေပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ၁၉၂၁ ခုနှစ်တွင် ကိုလိုနီအစိုးရသည် ဗမာ့ကျေးလက်ဒေသ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အက်ဥပဒေ ကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုအက်ဥပဒေအရ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသော ခရိုင်ကောင်စီဝင်များသည် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ ဆေးဝါးဆိုင် ရာဝန်ဆောင်မှုများ၊ လမ်းများနှင့် ရေပေးဝေမှုစနစ်များကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ပေးခြင်း စသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကိုပေးရသည်။ ထို့အပြင် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကား ပညာရေးနှင့် တခြားအမျိုးမျိုးသော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပေး ရသည်။ သို့သော်လည်း ခရိုင်ကောင်စီအဖွဲ့အသစ်ဖွဲ့စည်းပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ကြိုးပမ်းမှုအစီအစဉ်သည် ဆိုးဝါးစွာ (စနစ်တကျ မရှိ) ရေးဆွဲထားခဲ့ကြသည်။ "လက်ရှိအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို အနည်းနှင့်အများ အကျိုးရှိစေမည်"⁶ ဟု ရည်ရွယ်ထားကြသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ထိုစနစ်သည် အကျင့်ပျက်ချစားမှု များပြားလာခြင်း၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အရည်အသွေး ညံ့ဖျင်းလာခြင်း စသော အခြေအနေဆိုးနှင့်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ထိုခရိုင်ကောင်စီအဖွဲ့ကို အများပြည်သူကလည်း လုံးဝမနှစ်သက်ကြပေ။ ပြည်သူများ၏ စိတ်ထဲတွင်လည်း ထိရောက်မှုမရှိသော၊ ချစားမှုရှိသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဟု ထင်မြင်သွားကြသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချသော ကြိုးပမ်းမှုမှာ ကျရှုံးခဲ့ရသည်ကို တွေ့ရမည်။⁷ ထို့ကြောင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရာတွင် မှန်ကန်သော ပေါ်လစီများ ချမှတ်ရန် လွန်စွာအရေးကြီးကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်ရေး လျှော့ချခြင်း ဖြစ်စဉ်တွင် အလွန်အရေးကြီးသော အပိုင်းဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် သင့်လျော်သော ငွေကြေးရယူခွင့်မရှိပါက ၎င်းတို့၏ တာဝန်များကို ကောင်းမွန် စွာဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာကို အကျိုးရှိရှိနှင့် ထိထိရောက်ရောက် အသုံးပြုရန် လိုအပ်သည်။ ယခုစာတမ်းတိုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးလုပ်ငန်း အကောင်းဆုံးဖြစ်ရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် စဉ်းစားသုံးသပ်သင့်သော အဓိက အချက်များ၊ မေးခွန်းများကို ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အရည်အသွေး (အကျိုးကျေးဇူး) ရရှိရန် ပြုလုပ်နိုင်သော ဖြစ်နိုင်ချေပထမ နည်းလမ်းမှာ တည်ဆဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တည်ဆဲဥပဒေ မူဘောင်အတွင်းမှနေ၍ ပေါ်လစီများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသောနည်းဖြစ်သည်။ နောက်ထပ် ဖြစ်နိုင်ချေ နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် ဥပဒေမူဘောင်များကို ပြောင်းလဲပစ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အခန်း (၂) သည် လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့၌ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချထားသည့်ပုံစံကို ခြုံငုံရေးသားတင်ပြထားသည်။ ထို့နောက် ဦးစားပေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲသင့်သော အချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းတင်ပြပေးထားသည်။ အခန်း (၃)တွင် ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးနှင့်ဆိုင်သော အဓိက စဉ်းစားသုံးသပ်သင့်သည့်အချက်များ၊ ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများအကြောင်းကို ဆွေးနွေး

⁵ Faguet, 'Decentralization and Governance', pp.5-8; Lucie Gadenne and Monica Singhal, 'Decentralisation in Developing Economies', *Annual Review of Economics*, 6 (2014), pp.591-92; Dilip Mookherjee, *Political Decentralization* (Working Paper, December 2014), pp.5, 10-11, 16-17.

⁶ John F. Cady, *A History of Modern Burma* (Ithaca, 1958), p.262.

⁷ Cady, *A History of Modern Burma*, pp.261-70, especially p.267.

တင်ပြထားသည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော အဓိက အရေးကြီးကဏ္ဍသုံးခု ၁) နိုင်ငံရေးအရ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ၂) သဘာဝ သယံဇာတအရင်းအမြစ် ၃) ပဋိပက္ခနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ် တို့၏ အကြောင်းကိုလည်း ဆွေးနွေးထားသည်။

၂. မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချထားသည့် အနေအထားအကျဉ်းချုပ်

၂.၁ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်

အခွန်ကောက်ယူခွင့် - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၅)တွင် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်များတို့က အခွန်ကောက်ယူခွင့်ရှိသော အခွန်အမျိုးအစား (၁၉)မျိုးကို ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် မြေယာခွန်၊ ယစ်မျိုးခွန်၊ စည်ပင်ခွန်၊ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများအပေါ် စည်းကျပ်သောအခွန် များလည်းပါဝင်သည်။ ၂၀၀၅၊ ဂျူလိုင်လတွင် ပြဌာန်းခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှုအရ အခွန်ကောက်ခံခွင့်အာဏာများ အားလုံးနီးပါးကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးသို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အရ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းခွင့်ရှိသည်။ သို့သော်လည်း နောက်ထပ်ခွင့်ပြုမည့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းအာဏာများအား အမှန်တကယ် လွှဲပြောင်း အပ်နှင်းခြင်းမပြုမီ ဗဟိုအစိုးရ၏ တရားဝင်ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ ထွက်ရှိလာရန်လိုအပ်လိမ့်မည်။^၈ ယခင်ကတည်းကပင် ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် ဗဟိုအစိုးရထံမှ လွှဲပြောင်းပေးပို့ငွေများကို ရယူခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၆ ပေါ်လစီပြောင်းလဲမှု အရ လွှဲပြောင်းငွေများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့မှ ကောက်ယူသော ကုန်သွယ်ရေးခွန် ၁၅%၊ ဝင်ငွေခွန် ၅%၊ တံဆိပ်ခေါင်းခွန်များလည်း ပါဝင်မည်။ ပြည်သူ့ကြွေးမြီ ဥပဒေ (Public Debt Law) ၏ ပြဌာန်းချက်အရ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန နှင့် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်တို့၏ အတည်ပြုချက်ရယူပြီး မြန်မာပြည်တွင်းသာမက ပြည်ပငွေချေးသူများထံမှ ချေးငွေများကို ချေးယူခွင့်ရှိသည်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးတိုးတက်ရေး အဖွဲ့(DAOs) နှင့် မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ(CDC)^၉ တို့သည် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိကြသော်လည်း အခွန်ငွေများ ကောက်ခံခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်းတို့ကို လွှတ်လွှတ်လပ် လပ် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ၁) အိမ်ထောင်စုများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအပေါ် ကောက်ခံသော ဝန်ဆောင်ခ ၂) ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်^{၁၀} ၃) စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ်ကောက်ခံသော ပုံမှန်လုပ်ငန်းလိုင်စင်ခ ၄) တစ်ချို့သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်း များအပေါ် ကောက်ခံသော တင်ဒါလိုင်စင်ခ^{၁၁} စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ရပ်/ကျေး အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတို့သည် ကျေးရွာ အခြေခံအဆောက် အအုံ၊ ရွာနှင့်ဆိုင်သော ပွဲလမ်းသဘင်၊ အားကစားပွဲများ စသည်တို့အတွက် အသုံးစရိတ်ရုံပုံငွေရရှိရန် သမားရိုးကျမဟုတ်သော အခွန်ငွေများကို လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလို ကောက်ခံခွင့် အာဏာရှိသည်။^{၁၂}

အသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များ - ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ ဥပဒေပြုခွင့်၊ အဓိက ကဏ္ဍ (၈) ခုအောက်၌ ရှိသော ကဏ္ဍခွဲများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခွင့် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထိုကဏ္ဍခွဲများမှာ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စီမံကိန်းရေးဆွဲရေး၊ စီးပွားရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး၊ စွမ်းအင်၊ လျှပ်စစ်၊ သတ္တုတူးဖော်ရေးနှင့် သစ်တော၊ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ ကုန်းလမ်းပို့ဆောင်ရေး၊ ဆက်သွယ်ရေး၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ လူမှုရေး၊ စီမံခန့်ခွဲရေး စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဝန်ကြီးများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်၊ အစိုးရ ဌာနများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်က တာဝန်ယူရမည့် လုပ်ငန်းတာဝန် စသည်တို့ကို ဖော်ပြရာတွင် အနည်းငယ် ရှုပ်ထွေးမှုရှိနေသည်။ အစိုးရအပိုင်း၏ မည့်သည့်အဆင့်က မည်သည့်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကိုပေးရန်တာဝန်ရှိသည် ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ အသေးစိတ်ဖော်ပြမှု အနည်းငယ်သာပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဝန်ကြီးရုံးနှင့် ဌာနတို့၏

^၈ Giles Dickenson-Jones and others, *Intergovernmental Fiscal Relations in Myanmar: Current Processes and Future Priorities in Public Financial Management Reform* (JICA & CESD, Forthcoming), Annex 3.
^၉ N.b. DAOs နှင့် CDCs တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စည်ပင်သာယာရေးနှင့် ဆိုင်သော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များဖြစ်သည်။ CDCs သည် မြို့ကြီးများဖြစ်သော Mandalay, Nay Pyi Taw နှင့် Yangon မြို့များတွင် ရှိပြီး DAOs မှာ အခြားသော မြို့ပြဒေသများတွင် တည်ရှိသည်။ CDCs သည် DAOs ထက် အခွန်ကောက်ခံခွင့်နှင့် အသုံးစရိတ်များသုံးစွဲရေးတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။
^{၁၀} N.b. 'အဆောက်အအုံခွန်နှင့် မြေခွန်'ဟု သိထားကြပြီး ၎င်းသည် ဝန်ဆောင်တစ်ခုအတွက် ကောက်ယူသော အခကြေးခွန်မဟုတ်ပြီး ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် တင်းကြပ်သော အခွန်သာဖြစ်သည်။
^{၁၁} Matthew Arnold and others, *Municipal Governance in Myanmar: An Overview of Development Affairs Organisations* (MDRI-CESD & The Asia Foundation, July 2015), p.13
^{၁၂} Giles Dickenson-Jones, Giles, S. Kanay De and Andrea Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar* (MDRI-CESD - The Asia Foundation, October 2015), p.27.

လုပ်ငန်းတာဝန်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းတာဝန် စသည်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြမည့် ဥပဒေ ပေါ်လစီများ လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် အစိုးရအဖွဲ့ အဆင့်ဆင့်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသော်လည်း ထိရောက်မှု နည်းနေသေးသည်။¹³ ရှင်းလင်းတိကျမှုမရှိသောကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ဘဏ္ဍာငွေရယူသုံးစွဲခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍လည်းကောင်း ရှုပ်ထွေးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာ သည်။ ထို့အပြင် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု နှင့် ထိရောက်မှုလည်း လျော့နည်းသွားသည်။¹⁴ အထက်ပါပြဿနာများ ကြီးမားလာခြင်း မှာ ဝန်ကြီးဌာနအသီးသီးတွင် အလုပ်လုပ်နေသော ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် တွင် အလုပ်လုပ်နေသော ဝန်ထမ်းများ အချင်းချင်း သမားရိုးကျအပြင် သမားရိုးကျမဟုတ်သော ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှု အားနည်း သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ခရိုင်အဆင့်ရှိသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့တို့သည် အသုံးစရိတ် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပိုင်ခွင့် မရှိပါ။ သူတို့၏ တာဝန်မှာ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်း၊ စီမံပေးခြင်း၊ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းခြင်း စသည်တို့သာဖြစ်သည်။ မြို့နယ်အာဏာပိုင်များမှာ အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းများဖြစ်သော ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းနှင့် (အခွန်ကောက်ခံခြင်း) စသည့်တာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်များမှစ၍ စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခွင့်တို့အား မြို့နယ်အဆင့် သက်ဆိုင်ရာဌာနများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးလိုက်သော်လည်း ထိုဌာနများ၏ ဘတ်ဂျက် သတ်မှတ်မှုအပိုင်းကိုမူ ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာန တို့ကသာ ဆုံးဖြတ်နေဆဲဖြစ်သည်။ (ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသ အဆင့်မှ ပါဝင်မှုအနည်းငယ်သာရှိ)။ မြို့နယ်အရာရှိအချို့သည် ဒေသ၏ အမျိုးမျိုးသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရန်ပုံငွေများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့သော်လည်း ထိုငွေပမာဏသည် မြို့နယ်အာဏာပိုင်များ ဦးစီးဆောင်ရွက်သော စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်၏ အနည်းငယ်သာ ပမာဏတစ်ခုသာဖြစ်သည်။¹⁵

DAOs နှင့် CDCs တို့ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသော စည်ပင်သာယာ ဝန်ဆောင်မှုများမှာ အညစ်အကြေးများ ဖယ်ရှားပေးခြင်း၊ လမ်းမီးများ တပ်ဆင်ပေးခြင်း၊ ရေထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ ရေနတ်မြောင်းများ ဖောက်လုပ်ခြင်း၊ ဒေသ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ပေးခြင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လိုင်စင်ချပေးခြင်း၊ ပါမစ်ချပေးခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ DAOs ၏ အသုံးစရိတ် သုံးစွဲခွင့်သည် မြို့ပြဒေသများတွင်သာ အကျုံးဝင်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ သို့သော်လည်း စီးပွားရေး လုပ်ငန်း လိုင်စင်မှရသော အခွန်ငွေများကို မြို့ပြသာမက ကျေးလက်ဒေသများမှပါ ကောက်ယူထားသည်။¹⁶ ရပ်/ကျေး အုပ်ချုပ်ရေးမှူး တို့၏တာဝန်မှာ ဒေသအဆင့် လုံခြုံရေး၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရေး စသော ဝန်ဆောင်မှုတို့ကို ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဒေသအဆင့် တရားဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော၊ တရားဝင်မဟုတ်သော ဖွံ့ဖြိုးရေး ကော်မတီများအတွက်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။¹⁷

အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍတွင် ပါဝင်သော အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများ - ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသအဆင့်တို့တွင် အခွန်များကောက်ယူပြီး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ပြန်လုပ်ပေးသော အဖွဲ့အစည်းမှာ မြန်မာအစိုးရ တစ်ဖွဲ့တည်းမဟုတ်ပါ။ တိုင်းရင်းသားလက်နက် ကိုင်အဖွဲ့များ (EAOs) သည် ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်ရာနယ်မြေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ရောနှောနေနယ်မြေများတွင် အဓိက အခွန်ကောက်ခံသူ၊

¹³ Dickenson-Jones and others, *Intergovernmental Fiscal Relations in Myanmar*, p.22.
¹⁴ Hamish Nixon and Cindy Joelene, *Fiscal Decentralisation in Myanmar: Towards a Roadmap for Reform* (MDRI-CESD & The Asia Foundation, June 2014), p.13; Zaw Oo and others, *Fiscal Management in Myanmar* (ADB Economics Working Paper Series, June 2015), pp.23-24.
¹⁵ Paul Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar* (ActionAid, CARE, Oxfam and WON, forthcoming 2016).
¹⁵ Jared Bissinger, *Local Economic Governance in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, February 2016), p.31.
¹⁶ Jared Bissinger, *Local Economic Governance in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, February 2016), p.31.
¹⁷ Arnold and others, *Municipal Governance in Myanmar*, pp.23-24; Dickenson-Jones, De and Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar*, pp.13-14; Paul Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar* (ActionAid, CARE, Oxfam and WON, forthcoming 2016).

ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ ဖြစ်ကြသည်။ နယ်ခြားစောင့်တပ်များ၊ ပြည်သူ့စစ်များကလည်း ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍ၌ ပါဝင်နေသည်။ ထိုလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍအကြောင်းကို အခန်း (၃.၃)တွင် အကျယ်တဝင့် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

ထောက်ပံ့ရေးလုပ်ငန်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လျင်လျင်မြန်မြန် ကျယ်ပြန့်လာသည်။ ပြည်တွင်းပြည်ပ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ UN အဖွဲ့များ၊ IFIs အဖွဲ့များသည် လက်ရှိအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်များ၊ တိုင်းဒေသကြီးများ၌ ဝန်ဆောင်မှုပေးနေသော အဓိက အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းတို့သည် ရွာ၏ အခြေခံဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် အစိုးရ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ၊ ရပ်ရွာ၏ ပြင်ပတွင်ရှိသော NGOတို့ထံမှ ထောက်ပံ့မှုကို လုံးဝမပါပဲ ကိုယ်တူကိုယ်ထ ရန်ပုံငွေရှာပြီး လုပ်ဆောင်လာကြသည်မှာ သာမန်အခြေအနေတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုအခြေခံ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများမှာ တစ်ဒေသနှင့် တစ်ဒေသ မတူညီကြပေ။ သို့သော်လည်း အများစုမှာ လမ်း၊ တံတား၊ ရေနတ်မြောင်း၊ ရေထောက်ပံ့ခြင်း၊ အညစ်အကြေးများဖယ်ရှားခြင်း၊ လမ်းမီး၊ လျှပ်စစ်၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအတွက် အာမခံများ၊ နာရေး၊ ရေသောက်၊ စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သော ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်တူကိုယ်ထ ငွေကြေးထည့်ဝင်ပြီး ကိုယ်တိုင် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ လုပ်ကြသည်ရှိသလို ဒေသအစိုးရထံမှ ငွေကြေးအရ ထောက်ပံ့မှု သို့မဟုတ် ပစ္စည်းများထောက်ပံ့မှု ရရှိသည့် အချိန်လည်းရှိသည်။ အစိုးရက ထောက်ပံ့ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ရပ်ရွာလူထုက ကိုယ်တူကိုယ်ထ ရရှိလာသောပစ္စည်းဖြင့် မကြာခင်ဆိုသလို ဖြည့်စွက်ပေးကြရသည် ။ ဥပမာ - ကျောင်းခြံစည်းရိုးများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ဆေးပေးခန်းအတွက် ပရိဘောဂပစ္စည်းများ လျှော့ချခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။ အစိုးရဌာနများနှင့် ရွာတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော လုပ်ငန်းများအတွက်မူ ဒေသခံများက ထည့်ဝင်ငွေများ၊ လုပ်အားများဖြင့် ပါဝင်ပေးရသည်။¹⁸ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ကရင်ပြည်နယ်တို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော လေ့လာမှုအရ အိမ်ထောင်စုများသည် အစိုးရမဟုတ်သော (သို့မဟုတ်) အစိုးရပါဝင်မှုအနည်းငယ်ရှိသော ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ အဖွဲ့အစည်းများသို့ ပေးသော ငွေပမာဏသည် အစိုးရသို့ တရားဝင်အခွန်အဖြစ်ပေးသော ငွေပမာဏထက် နှစ်ဆပိုများကြောင်း တွေ့ရှိလေ့လာခဲ့ရ သည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူ့လူထုတို့သည် အစိုးရမဟုတ်သော (သို့မဟုတ်) အစိုးရပါဝင်မှုအနည်းငယ်ရှိသော ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ပိုက်ဆံ (အခကြေးငွေ)မယူပဲ လုပ်အားဖြင့် ကူညီပေးနေကြသည်။¹⁹

၂.၂ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချထားမှု အခြေအနေ

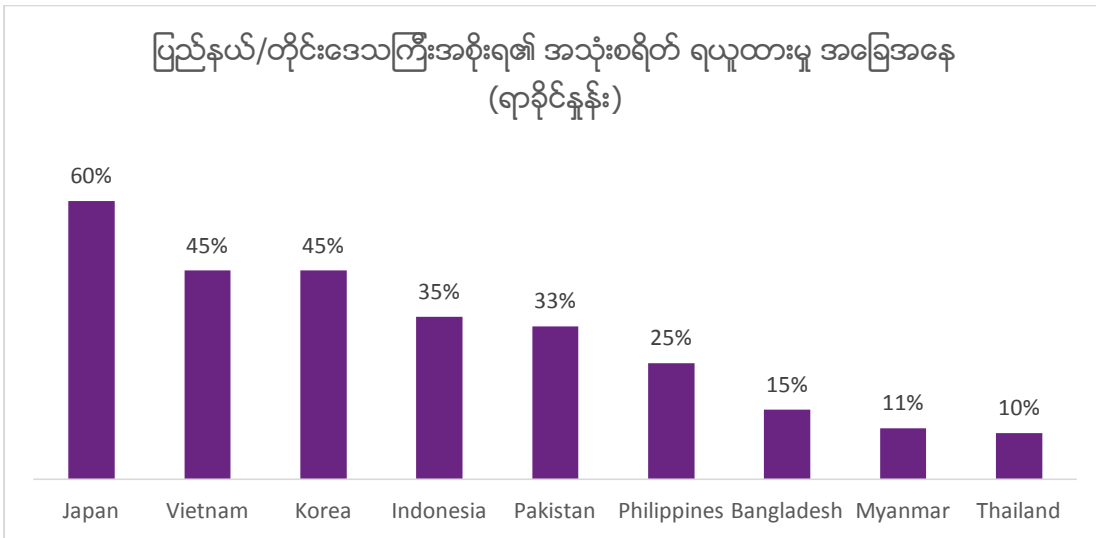
ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များ ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းနှင့် ရှုပ်ထွေးသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကြောင့် ဗဟိုအစိုးရက အသုံးစရိတ်ချုပ်ကိုင်မှု မည်မျှလျော့ချပေးသည်ကို သိရှိရန် ခက်ခဲသည်။ ဥပမာ - ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး၏ အောက်၌ တရားဝင် မှတ်တမ်းတင်ထားသော အသုံးစရိတ်အချို့သည် အမှန်မှာ ဗဟိုအဆင့် အစိုးရက သတ်မှတ်ပေးထားသည်။²⁰ အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်အားလုံးထဲမှ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးသို့ မည်မျှ သတ်မှတ်ခွဲဝေပေးသည်နှင့် ပတ်သတ်၍လည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိပေ။ ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင်မပါသော ငွေကြေးသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးဌာနများအတွင်းတွင် အပြန်အလှန် စီးဆင်းမှု ရှိနေသည်။²¹ ထို့အပြင် အစိုးရ၏ ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရ၏ ပါဝင်မှု အနည်းငယ်ရှိသော အဖွဲ့တို့၏ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းအတွက် အသုံးပြုခဲ့သော အသုံးစရိတ်များ၊ ငွေစာရင်းများ မပါဝင်ပေ။ ထို့အပြင် အစိုးရတွင်ရှိသော ဘတ်ဂျက်စာရင်းသည်လည်း အများပြည်သူများ

¹⁸ Gerard McCarthy, *Building on What Is There: Insights on Social Protection and Public Goods Provision from Central East Myanmar S-53308-MYA-1* (International Growth Centre, September 2016), pp.2, 4, 5, 12-13; Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar*.
¹⁹ McCarthy, *Building on What Is There*, p.8.
²⁰ Nixon and Joeline, *Fiscal Decentralisation in Myanmar*, pp.13-14.
²¹ I.e. expenditures and revenues that are not recorded in the budget data submitted by government entities to the MoPF.

ရယူကြည့်ရှုခွင့်မရှိပေ။ ထိုသို့ခက်ခဲမှုရှိသော်လည်း ယခုအခန်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချနေသည့် အနေအထားကို တိုင်းတာကြည့်ရှုနိုင်ရန် အစိုးရ၏ အချက်အလက်များကို ရယူတင်ပြထားသည်။

၂၀၁၄ - ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသအစိုးရ အသုံးစရိတ်သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ စုစုပေါင်း ဘတ်ဂျက် အသုံးစရိတ်မှ ၁၁% ခန့် တိုးတက်လာခဲ့သည်။ Table 1 တွင် ပြထားသည့်အတိုင်း ထိုပမာဏသည် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းနှင့် ယှဉ်လျှင် လွန်စွာနည်းနေသေးသည်။ သို့သော်လည်း ပြီးခဲ့သော နှစ်များနှင့် ယှဉ်ကြည့်လျှင် ပိုမိုမြင့်တက်လာသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးကြိုးပမ်းမှု စတင်သည့်ကာလ မကြာသေးသောကြောင့် ထိုသို့ နည်းပါးနေခြင်းသည် အံ့အားသင့်စရာ အချက်တစ်ခု မဟုတ်ပါ။

ပုံ ၁ - အာဆီယံနိုင်ငံအချို့၏ အစိုးရ အသုံးစရိတ်အား ဗဟိုချုပ်ကိုင် မှု လျှော့ချနေမှု အခြေအနေ

အရင်းအမြစ် - အခြားနိုင်ငံများ၏ အချက်အလက် (၂၀၀၉) ကို Dickenson-Jones, De and Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar*, p.44 မှ ရယူထားသည်; မြန်မာနိုင်ငံများ၏ အချက်အလက် (၂၀၁၄ - ၂၀၁၅) ကို The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, p.83. မှ ရယူထားသည်။

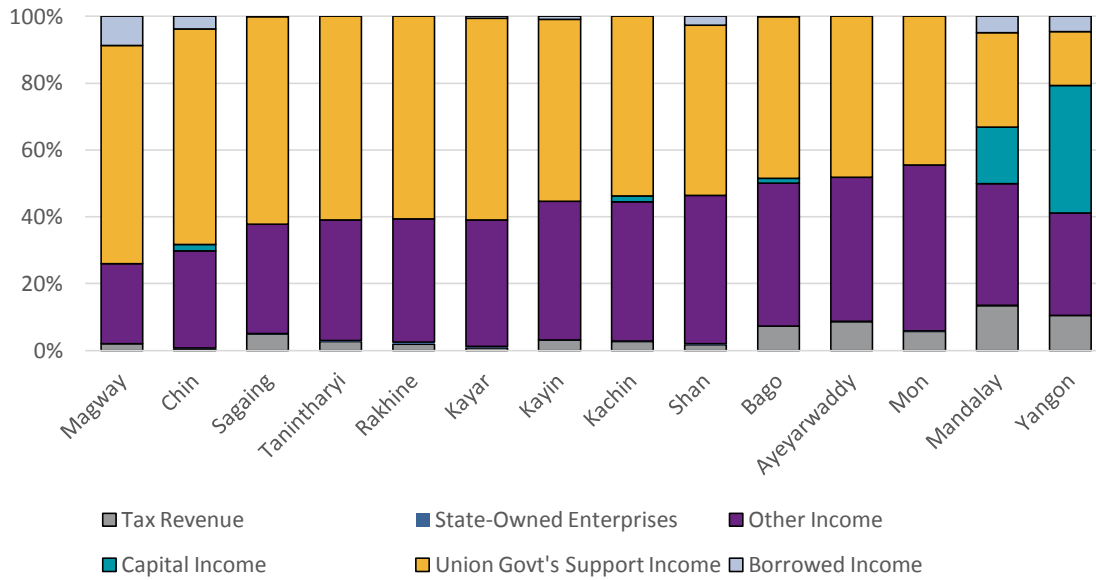
၂၀၁၃ - ၂၀၁၄ ဇယားအရ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အသုံးစရိတ်၏ ထက်ဝက်ကျော်ခန့်ကို "ပြည်သူ့ လုပ်ငန်းစီမံကိန်း" များဆောင်ရွက်သော ဌာနများက ရယူသုံးစွဲခဲ့ပြီး ကျန်ရှိနေသော အသုံးစရိတ်ကို CDCs, DAOsနှင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနက ရယူအသုံးပြုခဲ့သည်။²² နောက်ဆုံးရရှိသော အချက်အလက်အရ လမ်းဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အသုံးစရိတ်ငွေကို ဆက်လက်လွှဲပေးထားသည်။ ပြည်နယ်လေးခုနှင့် တိုင်းဒေသကြီး လေးခုအား ဘတ်ဂျက်ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှု လုပ်ရာတွင် ကရင်ပြည်နယ်၏ ၇၀.၂% သော ဘတ်ဂျက်ကို လမ်းဆောက်လုပ်ရေး ဌာနက ရယူသုံးစွဲခဲ့သည်။ မွန်ပြည်နယ်တွင်မူ ၆၆.၅%၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင်မူ ၅၅.၈%၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတွင်မူ ၃၈.၆% စသည်ဖြင့် လမ်းဆောက်လုပ်ရေး ဌာနက ရယူထားသည်ကို တွေ့ခဲ့ရသည်။²³

ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးသည် အစိုးရ၏ စုစုပေါင်း အသုံးစရိတ်မှ ဝေစု အနည်းငယ်သာရသော်လည်း ထိုဗဟိုအဆင့် လွှဲပြောင်းငွေ များကိုသာ အဓိကအားဖြင့် မှီခိုနေရသည်။ ထိုလွှဲပြောင်းငွေသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသအစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်၏ ၆၄% ခန့်သာ ငွေပမာဏဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာတွင် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၃၅% ခန့်သာရှိကြောင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်အရ သိရသည်။²⁴ ပျမ်းမျှတွက်ကြည့်လျှင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသည် ကိုယ်တိုင်အခွန်ကောက်ခံခြင်းမှ ငွေ ၅% ခန့်သာ ရရှိသည်။ ပုံ ၂ နှင့် ၃ တွင်

²² Dickenson-Jones, De and Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar*, p.34.
²³ N.b. ရန်ကုန်အတွက် ရယူထားသော ကိန်းဂဏန်းသည် YCDC ၏ အသုံးစရိတ်ကို ပေါင်းထည့်ထားခြင်း မရှိပါ
²⁴ The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, p.83.

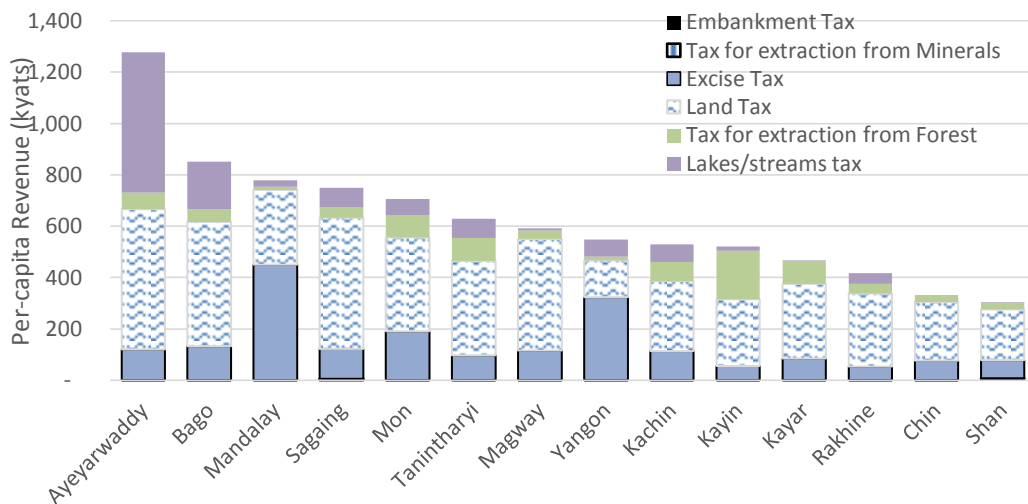
ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အနည်းငယ်သော ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့သည် အခွန်ကို လုံးဝကောက်ခံခြင်း မရှိသလောက်ဖြစ်နေသည်။ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတို့သာလျှင် ၎င်းတို့၏ ဘဏ္ဍာငွေ စုစုပေါင်း၏ ၁၀% ကျော်ခန့်ကို ကိုယ်တိုင်အခွန်ကောက်ခံခြင်းမှ ရရှိသည်။ (ပုံ ၂ ကို ကြည့်ရန်) ရော့ဘတ်တိုင်းဒေသကြီး တစ်ခုသာလျှင် ပြည်သူတစ်ဦးလျှင် ပျမ်းမျှ ၁၀၀၀ ထက်ကျော်သော အခွန်ငွေကို ကောက်ခံနိုင်ခဲ့သည်။ (ပုံ ၃ ကို ကြည့်ရန်)

ပုံ - ၂ : ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့ နေရာကဏ္ဍအလိုက် ရရှိထားသော အခွန်ဘဏ္ဍာများ (၂၀၁၃-၂၀၁၄)

အရင်းအမြစ် - Dickenson-Jones, De and Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar*, p.24

ပုံ - ၃ : ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့၏ တစ်ဦးချင်းအပေါ် ကောက်ခံရယူခဲ့သော အခွန်များ (၂၀၁၃-၂၀၁၄)

အရင်းအမြစ် - Dickenson-Jones, De and Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar*, p.26

၂.၃ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း တိုးတက်လာစေရန်အတွက် အဓိက နည်းလမ်းများ

ကျိုးကြောင်းဆက်စပ်မှုနှင့် အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း - ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်များမှာ အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်သည်။

ပထမအဆင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဖြင့် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ဆောင်မည်ဆိုသော ကျယ်ပြန့်သည့် မျော်မှန်းချက်တစ်ခု ချမှတ်ထားပါ။

ဒုတိယအဆင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက မည်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ခွဲဝေယူရမည်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသ အဆင့်အစိုးရက မည်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ခွဲဝေယူရမည်၊ မည်သည့်လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသ အဆင့်အစိုးရတို့က ပူးတွဲတာဝန်ယူရမည် စသော လုပ်ငန်းတာဝန်ခွဲဝေမှုအပိုင်းကို ဆုံးဖြတ်ထားပါ။

တတိယအဆင့် ဒုတိယအဆင့်တွင် ဆုံးဖြတ်ထားသော လုပ်ငန်းတာဝန် ခွဲဝေချမှတ်မှုအပေါ်မူတည်ပြီး ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုများ (Funding arrangements)အတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲပါ။

ထိုကနဦး လုပ်ဆောင်ချက်များပြီးနောက်တွင် စီစဉ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များ လက်တွေ့တွင် မည်မျှထိရောက်မှုရှိသည်ကို သိနိုင်ရန် အမြဲတမ်း ပြန်လည်သုံးသပ်မှု ပြုလုပ်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဒုတိယအဆင့်တွင် ရေးဆွဲထားသော ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အစိုးရတို့အကြား လုပ်ငန်းတာဝန်ခွဲဝေမှုသည် ထိရောက်မှု ရှိ၊ မရှိ ပြန်လည်သုံးသပ်ရမည်။ ထို့အပြင် တတိယအဆင့်တွင် ရေးဆွဲထားသော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုများသည်လည်း မည်မျှထိရောက်မှု ရှိသည်ကို ပြန်လည် သုံးသပ်မှုပြုရမည်။ ပထမအဆင့်တွင် ရေးဆွဲထားသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေး ရည်ရွယ်ချက်များကို ပြည်သူများက နောက်ပိုင်းတွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်လိုသော ဆန္ဒများလည်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။

လက်တွေ့တွင် အနည်းငယ်သော နိုင်ငံတို့သာလျှင် နဂိုအစီအစဉ်အတိုင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းလုပ်ငန်းကို အဆင်ပြေစွာဖြင့် ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတိုင်းသည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးအခြေအနေ အမှန်နှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ရှိနေမှု အခြေအနေအမှန်အတိုင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေး လုပ်ငန်းကို ဖော်ဆောင်ကြရသည်။ အများကပြောသော "အကောင်းဆုံး" နည်းလမ်းအတိုင်း လိုက်နာ ရန်မလိုပါ။ သို့သော်လည်း ဖော်ပြခဲ့သော အဆင့်များသည် အထောက်အပံ့ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ကြိုးစားပြီး လိုက်နာကျင့်သုံးပါက အသုံးဝင်နိုင်ပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဖြင့် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ဆောင်မည်ဆိုသော ရည်ရွယ်ချက်ကို ဦးဆုံးစိန်အစိုးရ လက်ထက် တွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြမှုမရှိခဲ့ပါ။ အခန်း (၂.၁) တွင် သိထားခဲ့သည့်အတိုင်း မည်သည့်လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ပြည်ထောင်စု အစိုးရအား ခွဲဝေပေးမည်၊ မည်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်ကိုမူ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအား ခွဲဝေပေးမည် စသော လုပ်ငန်း တာဝန်ခွဲဝေရေးနှင့် ပတ်သတ်၍ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် စံနမူနာအဖြစ်ပြခဲ့သည့် အဆင့်များတွင်ပါသော ပထမအဆင့်နှင့် ဒုတိယ အဆင့်တို့သည် ထို အကြောင်းအရာကို ဖော်ထုတ်ဆွေးနွေးစေပါသည်။ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးသို့ ဘတ်ဂျက်များ တိုးမြှင့်ချပေးခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဘတ်ဂျက်နှင့် ညီမျှသော တာဝန်များပါ ပေးအပ်ထားမှုမရှိခြင်းကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ငွေကြေးသာ တိုးမြှင့်ပေးသော နည်းလမ်းသည် ထိရောက်မှုနည်းနိုင်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး၏ ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်၊ အစီရင်ခံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းတို့သည် ရှုပ်ထွေးလာသည်။ ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသအစိုးရက ဆောင်ရွက်ပေးရသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် ငွေကြေးရန်ပုံငွေမှာ လိုအပ်သည်ထက် ပိုမိုရရှိလာနိုင်ပြီး အမှန်တကယ် လိုအပ်သော နေရာများတွင်လည်း လုံလောက်မှုမရှိသော အခြေအနေဖြစ်လာနိုင်သည်။²⁵

မည်သည့်အဆင့်ကို မည်သည့်တာဝန်ခွဲဝေပေးမည်ဆိုသော အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးနှင့် သက်ဆိုင်လာသော ဆုံးဖြတ်ချက်များဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားသူများကို အကြံပေးလိုသည်မှာ အစိုးရ၏ အမျိုးမျိုးသော

²⁵ Nixon and Joeline, *Fiscal Decentralisation in Myanmar*, pp.14-15

လုပ်ငန်းဆောင်တာများအား ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းဖြင့် ရရှိလာနိုင်သော အကျိုးကျေးဇူး၊ ဆုံးရှုံးမှုများကို နည်းစနစ်တကျ သုံးသပ်လေ့လာပါ။ ထို့နောက် အသင့်လျော်ဆုံးသော ဗျူဟာလမ်းစဉ်များကို စဉ်းစားရမည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုများသည် နိုင်ငံရေးနှင့်သက်ဆိုင်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုပြုလုပ်ရာတွင် အစိုးရ အဆင့်ဆင့်အလိုက် တာဝန်များ ညီမျှမှုရှိစေမည့် ဒီဇိုင်းတစ်ခုကို ရေးဆွဲထားရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ - အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် အခြားသော ငွေကြေးကောက်ခံမှုများ (ဒဏ်ကြေး၊ ငှားရမ်းခ၊ ဝန်ဆောင်ခ)ကို ဆောင်ရွက်စေခြင်း၊ အစိုးရဌာနအချင်းချင်း ငွေလွှဲပေးပို့ခြင်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး၏ ငွေချေးယူခွင့်များ (အကယ်၍ ရှိပါက) စသည် လုပ်ငန်းများ တို့အတွက် စနစ်တကျ ခွဲဝေသတ်မှတ်မှုများ ရှိရမည်။

မည်သို့သော အသုံးစရိတ်ကဏ္ဍကို ဗဟိုထိန်းချုပ်မှု လျော့ချမှုပြုလုပ်မည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန်အတွက် အရေးကြီးသော နည်းစနစ်ဆိုင်ရာ သုံးသပ်မှုများ - လက်ရှိအနေအထားအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရေးကြီးဆုံးသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသည် ဗဟိုအစိုးရကသာ ဆောင်ရွက်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်သို့ လျော့ပေးရမည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များမှာ အများအပြားရှိနေသေးသည်။ နောင်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုပြုလုပ်ပြီး ဗဟိုအစိုးရ ချုပ်ကိုင်ထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ဖြေလျှော့ပေးလာပါက အကျိုးရှိလာမည်။²⁶ မည်သည့် လုပ်ငန်းများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အောက်ပါ "လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဖြေလျှော့ခြင်း နည်းလမ်း"အတိုင်း လိုက်နာရန် အကြံပြုအပ်ပါသည်။ ထိုနည်းလမ်းမှာ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း များကို ထိရောက်စွာဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အောက်ခြေအဆင့် အစိုးရဌာနသို့ လုပ်ငန်းတာဝန်လွှဲပေးခြင်းဖြစ်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဖြေလျှော့ခြင်း နည်းလမ်းသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းဟု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံထားကြသည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် ဥပမာပ သမဂ္ဂ၏ နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဝန်ဆောင်မှုတစ်ခု သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်ချက် တစ်ခုပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သောအခါတွင် သမဂ္ဂမှ ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကသာ ဆောင်ရွက်သင့် ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသော နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းတစ်ခုကို မည်သည့်အဆင့် အစိုးရဌာနက အကောင်းဆုံးဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဆိုသောအချက်သည် externalities နှင့် economies of scales အပေါ်တွင် မူတည်နေသည်။ externalities နှင့် economies of scales တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို Box 1 တွင် ရှင်းပြထားပါသည်။

မည်သည့်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အစိုးရဌာန၏ အဆင့်အားလုံးပါဝင်အောင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အလွန်ကြီးသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မည်သည့်ဝန်ဆောင်မှုမျိုးကိုပေးမည်၊ မည်သို့ပေးမည် စသော ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ အဆင့် ထက်နိမ့်သော ခရိုင်၊ မြို့နယ်၊ ကျေးရွာအုပ်စု အရာရှိများကသာ အကောင်းဆုံး ဆုံးဖြတ်နိုင်သောသူများဖြစ်သည်။ မည်သည့်လုပ်ငန်းတာဝန်မျိုးကိုမဆို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရာတွင် အရေးကြီးဆုံးမှာ တာဝန်ယူရမည့် လုပ်ငန်းများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖော်ပြမည့် ဥပဒေ၊ ပေါ်လစီသည် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက မည်သည့်လုပ်ငန်းကို တာဝန်ယူရမည်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရက မည်သည့်လုပ်ငန်းကို တာဝန်ယူရမည်၊ မည်သည့်လုပ်ငန်းကို နှစ်ဖွဲ့စလုံး ပူးတွဲတာဝန်ယူရမည် စသည့် ရှင်းလင်းသည့် လုပ်ငန်းတာဝန် ဖော်ပြချက်မျိုးဖြစ်သည်။

မည်သည့် လုပ်ငန်းများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအလိုက် ခြုံပြီး တာဝန်ပေးခြင်းမျိုးထက် တိကျသော အလုပ်များကို စဉ်းစားပြီး ခွဲဝေပေးပါက အကောင်းဆုံးဖြစ်မည်။ အချို့အခြေနေမျိုးတွင် ကဏ္ဍတစ်ခုအောက်တွင် ကဏ္ဍခွဲများစွာရှိပြီး ထိုအလုပ်များကို အဆင့်ဆင့်သော အစိုးရဌာနများက ထိရောက်စွာ စီမံဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဥပမာ - ပညာရေးကဏ္ဍအောက်တွင်ရှိသော အခြေခံပညာရေးကျောင်းများအား စီမံခန့်ခွဲရေးကို ခရိုင် သို့မဟုတ် မြို့နယ်အဆင့်သို့ လျော့ချပေးပါက အထိရောက်ဆုံးဖြစ်မည်။ သို့သော်လည်း တက္ကသိုလ်ကဲ့သို့သော အဆင့်မြင့်ပညာရေးကို ထိုခရိုင် သို့မဟုတ်

²⁶ N.b. 'deconcentration' involves granting a degree of decision-making, managerial and financial responsibility to government units at subnational levels for providing a service but with oversight and financing continuing to come from the national government. Devolution is a stronger form of decentralisation, under which responsibilities and powers are transferred to independent subnational governments, that are directly accountable to their citizens.

မြို့နယ်အဆင့်သို့ လျှော့ချအုပ်ချုပ်စေပါက သင့်လျော်မည်မဟုတ်ပါ။ ထိုနည်းတူစွာပင် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဆိုင်သော ဥပဒေများချမှတ်ခြင်းမျိုးတွင်လည်း မြစ်ချောင်းငယ်၊ ရေကန်တို့နှင့် ဆိုင်သော ဥပဒေများကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသအစိုးရက ချမှတ်နိုင်ရမည်။ သို့သော် လေထုညစ်ညမ်းခြင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအများအပြားကို ဖြတ်သန်းစီးဆင်းသော မြစ်ချောင်းကြီးများကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း စသည်တို့အတွက်ကိုမူ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ခွင့်ရှိရမည်။

Box 1 - မည်သည့် အသုံးစရိတ်များကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချမည်ဟူသော ဆုံးဖြတ်ချက်အတွက် နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သုံးသပ်လေ့လာမှု

Externalities: ကုန်စည်းပစ္စည်တစ်ခု သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုတစ်ခုကို ထုတ်လုပ်ရာတွင်ဖြစ်စေ၊ စားသုံးရာတွင်ဖြစ်စေ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် ထုတ်လုပ်သူနှင့် စားသုံးသူကိုသာ ခံစားရရှိစေသည်မဟုတ်။ အခြားပြည်သူများလည်း ခံစားကြရသည်။ ထိုအခြေအနေတွင် Externalities ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ Externalities သည် အပြုသဘောဆောင် (အခြားပြည်သူများလည်း ကောင်းကျိုးခံစားရ) နိုင်သလို အပျက်သဘော (အခြားပြည်သူများအတွက် ငွေကြေးကုန်ကျမှု) လည်း သက်ရောက်နိုင်သည်။

အပြုသဘောဆောင်သော externalities များမှာ အောက်ပါ ဥပမာအတိုင်းဖြစ်သည်။

ကာကွယ်ဆေးထိုးခြင်း - အကယ်၍ သင်က ကာကွယ်ဆေးထိုးထားလျှင် ရောဂါကူးစက် ခံရတော့မည်မဟုတ်ဟူသော ကောင်းကျိုးသည် သင်ကိုယ်တိုင်ခံစားရသည်။ ထို့အပြင် ရောဂါကို တခြားသူများဆီသို့ မပြန့်ပွားအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့သောသင့်ကြောင့် တခြားသူများသည်လည်း ကောင်းကျိုးခံစားရမည်။

ပညာရေး - အကယ်၍ သင်က အသိပညာရှိခဲ့လျှင် သင့်တစ်ဦးတည်းသာ အကျိုးရှိသည်မဟုတ်ပါ။ သင်၏မိတ်ဆွေ၊ ဆွေမျိုးများ၊ အိမ်နီးနားချင်းများ၊ အသိမိတ်ဆွေများ စသည်တို့ကလည်း သင်ပြောဆိုသော စကားများမှ အသိပညာ အသစ်များကို ရရှိလာမည်။

အပျက်သဘောဆောင်သော externalities များမှာ အောက်ပါ ဥပမာအတိုင်းဖြစ်သည်။

ညစ်ညမ်းခြင်း - အကယ်၍ စက်ရုံတစ်ရုံ သို့မဟုတ် မိုင်းတွင်းတစ်ခုသည် ရေ၊ လေ၊ မြေတို့ကို ညစ်ညမ်းပျက်စီး သွားစေသည်ဆိုပါစို့။ ထိုအခြေအနေသည် တခြားပြည်သူလူထုကို ငွေကုန်ကြေးကျစေသည့်အပြင် ကျန်းမာရေး ထိခိုက်သွားခြင်း၊ ဝင်ငွေရရှိနိုင်သော အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးသွားခြင်း စသည့်ဆိုးကျိုးများ သက်ရောက်သွား စေနိုင်သည်။

ယဉ်ကြောပိတ်ခြင်း - အကယ်၍ သင်က ကားမောင်းသွားလျှင် ယာဉ်ကြောပိတ်ဆိုမှုကို ပိုမိုဖြစ်စေနိုင်သည်။ တခြားလူများ၏ ခရီးစဉ်ကိုလည်း နှောင့်နှေးသွားစေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ရန်ကုန်၊ မနီလာ၊ ဂျာကာတာ စသည့် မြို့ကြီးများတွင် ယာဉ်ကြောပိတ်ဆိုမှုသည် အဓိက ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်လာနိုင်သည်။

အပြုသဘောဆောင်သော externalities များ ဖြစ်နေသောအခါတွင် အစိုးရသည် ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စားသုံးမှုဖြင့်မားလာစေရန် အားပေးသင့်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည် (ဥပမာ - ကျန်းမာရေး၊ ကာကွယ်ဆေးထိုးခြင်း)။ အပျက်သဘောဆောင်သော externalities များ ဖြစ်နေသောအခါတွင် အစိုးရသည် ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စားသုံးမှု လျော့ကျစေရန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ထုတ်ပြန်ချမှတ်သင့်သည်။ Externalities များသည် ဒေသအတွင်းတွင်သာ ဖြစ်နေပါက ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသအစိုးရမှ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စားသုံးမှုဖြင့်တင်ခြင်း၊ ဖန်တီးပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုကို တိုက်ရိုက်ပေးခြင်းစသည်တို့ကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ သို့သော်လည်း Externalities များသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသအစိုးရဌာန၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြင်ပတွင်ဖြစ်နေပါက ထိုအခြေအနေအပေါ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပြည့်အဝရှိမည်မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ - သံလွင်မြစ်နှင့်ဆိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရကိုသာ ပေးထားမည်ဆိုလျှင် မသင့်လျော်ပါ။ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းရှိ ကုမ္ပဏီများက မြစ်ရေကို ညစ်ညမ်းအောင်လုပ်ခဲ့မည်ဆိုလျှင် မြစ်၏အောက်ပိုင်းတွင်ရှိသော ကယားပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ မွန်ပြည်နယ်တို့မှ ပြည်သူများသည် ထိုအကျိုးဆက်ကို ခံစားကြရမည်။ ထို့ကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ သံလွင်မြစ်နှင့်ဆိုင်သော စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းများတွင် အဆိုပါပြည်နယ်များကလည်း ပါဝင်ဆွေးနွေးခွင့်၊ တောင်းဆိုခွင့်ရှိရမည်။

Economies of Scale: Economies of Scale ဆိုသည်မှာ အစိုးရအဖွဲ့၏ အရွယ်အစားသည် ဝန်ဆောင်မှုတစ်ခုကို ထိရောက်စွာပေးနိုင်ခြင်းရှိ၊ မရှိအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြသော တိုင်းတာမှုတစ်ခုသည်။ တစ်ချို့အခြေ အနေတွင် အစိုးရအဖွဲ့၏ အရွယ်အစားကြီးခြင်းသည် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ရာတွင် ပိုပြီး ထိရောက်မှုရှိသည်။ ဥပမာ - ၁) ရှုပ်ထွေးသော ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အကြမ်းရေးဆွဲသောအခါများတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများကို သီးခြားစီ ရေးဆွဲစေသော နည်းလမ်းထက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဥပဒေကြမ်းရေးဆွဲနိုင်သော ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကိုသာ ခေါ်ယူပြီး ရေးဆွဲပါက ပိုပြီး ထိရောက်မှုရှိသည်။ ၂) ကုန်ပစ္စည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုတစ်ခုအတွက် ပြင်ပပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီတစ်ခုနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသောအခါတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အနည်းဆုံးသော ဈေးနှုန်းဖြင့် ရရန်ဆွေးနွေးနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရအဖွဲ့၏ အရွယ်အစားကြီးခြင်းကြောင့် ထိရောက်မှုမရှိခြင်း၊ ကုန်ကျစရိတ်တက်ခြင်းများလည်း ဖြစ်လာ

နိုင်သည်။ ဥပမာ - အစိုးရအဖွဲ့၏ အရွယ်အစားကြီးလာခြင်းနှင့်အတူ အလုပ်သမားများတိုးလာသည်။ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်များလာသည်။ ဆက်သွယ်ရေး ကြောမြှင့်ခြင်းကြောင့် ထိရောက်မှု လျော့နည်းလာသည်။ လူမှုရေး၊ လူမျိုးရေးအရ ကွဲပြားသော နိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအလိုက် ကွဲပြားခြားနားမှုရှိရန် လိုလားကြသည်မှာ သာမန်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် မတူညီသော ဒေသအလိုက် ကွဲပြားသောဝန်ဆောင်မှုများကို ပြည်သူများလူနေမှုဘဝအတွက် ထောက်ပံ့ပေးကြရသည်။ ဗျူရိုကရေစီအားကောင်းသောနိုင်ငံများသည် ထိုသို့ မတူညီကွဲပြားမှုများသော အခြေအနေတွင် ရှန်းကန်ကြရသည်။ ထိုနေရာမျိုးတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် ပိုမိုထိထိရောက်ရောက်နှင့် မြန်မြန်ဆန်ဆန် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်ကြ သည်။

ဘဏ္ဍာအခွန် - ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်း၊ လွှဲပြောင်းခြင်း၊ ချေးယူခြင်း - လွန်ခဲ့သော နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် အနည်းငယ်သော အခွန်ငွေများကို ကောက်ခံခဲ့ကြသည်။ အများအားဖြင့် လမ်းတံတားအခွန်၊ ငါးမွေးမြူရေးအခွန်၊ မူးယစ်ခွန်တို့ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် မြေယာခွန်နှင့် အချို့သော တွင်းထွက် သယံဇာတအခွန်ကို ကောက်ခံခွင့်ရှိသော်လည်း အလွန်နည်းပါးသော အခွန်ငွေကိုသာ ရယူကောက်ခံနိုင်ခဲ့သည်။²⁷ အခွန်ငွေရရှိမှု အလွန်နည်းသောကြောင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ လွှဲပြောင်းပေးပို့လာမည့် ဘဏ္ဍာငွေအပေါ် ကြီးစွာမှီခိုနေရသည်။

နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံအရလည်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့က ဗဟိုအစိုးရထံမှ လွှဲပြောင်းငွေများရယူမှုသည် သာမန်အခြေအနေတစ်ခုသာဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိအခြေအနေမှာ အနည်းငယ်စိုးရိမ်းစရာကောင်းသည်။ များပြားသော လွှဲပြောင်းငွေများကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသို့ အချိန်တစ်ခုအထိ ဆက်လက်လွှဲပြောင်းပေးနေရပါအံ့မည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းအတွက် ငွေကြေးလိုအပ်ပြီး အခွန်မှတစ်ဆင့် ကောက်ခံရသောငွေသည်လည်း နည်းပါးနေသေးသည်။ သို့သော်လည်းပဲ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသည် ယခုထက်ပိုသော အခွန်ငွေများကို ကိုယ်တိုင်ကောက်ယူနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်သင့်သည်။ Box 2 တွင် လွှဲပြောင်းငွေများ တိုးမြှင့်ခြင်းထက် ကိုယ်တိုင်ကောက်ယူသော အခွန်ငွေမြှင့်တင်ပါက ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ပိုမိုကောင်းမွန်ကြောင်းကို ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် တကွ တင်ပြထားသည်။

ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအပြင် ၎င်းတို့၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်၌ ရှိသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အဖွဲ့ (DAO)၊ မြို့နယ် စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ (CDC)တို့သည် အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့်ဆိုင်သော နည်းလမ်းများကို ကြီးကြပ်ခွင့်ရရှိပြီး ဖြစ်သည်။ လက်ရှိကောက်ခံရယူသော ပမာဏထက် ပိုမိုကောက်ခံရယူနိုင်သော အခြေအနေတွင်လည်း ရှိနေသည်။ ပေါ်လစီနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်မှာ သိသာထင်ရှားနေသည်။ လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော နည်းလမ်းမှ တစ်ဆင့် အခွန်ငွေများ ပိုမိုကောက်ယူနိုင်ရန် လိုအပ်သော တိုက်တွန်းမှုများ၊ စွမ်းရည်များကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ပေါ်လစီနှင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု များ ပြုလုပ်ရမည်။

Box 2 - ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဗဟိုအစိုးရမှ လွှဲပြောင်းငွေနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဆင့် အခွန်ငွေကောက်ခံခြင်း
ဗဟိုအစိုးရမှ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးသို့ လွှဲပြောင်းငွေထက် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ တို့က ကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက် ကောက်ခံသော အခွန်ငွေကို အသုံးပြုခြင်းသည် များစွာထိရောက်မှုရှိလာနိုင်ကြောင်း သီအိုရီဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများရှိသည်။
၁) ပြည်သူများသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသို့ အခွန်ငွေမည်မျှပေးလိုက်ကြောင်းကို ပိုမိုသိထားလေ့ရှိသည်။ ဗဟိုအစိုးရ ထံမှ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရက လွှဲပြောင်းရယူသော အသားတင် ငွေပမာဏကို သိရှိရန် ပိုခက်ခဲသည်။ ထို့ကြောင့် အခွန်ပေးဆောင်ရလျှင် ပြည်သူများက တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုကို တောင်းဆိုလာမည်။ ၂) အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာအဆင့် များပြားလေလေ အကျင့်ပျက်ချစားမှုကြောင့် ဆုံးရှုံးမည့်ငွေ များပြားလေလေဖြစ်သည်။

²⁷ Dickenson-Jones, De and Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar*, p.27

ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုလျှော့ချခြင်းဖြစ်စဉ်ကို လေ့လာသောအခါတွင် အထက်ပါ သီအိုရီဆိုင်ရာ ခန့်မှန်းချက်နှင့် လက်တွေ့အဖြစ်အပျက်တို့မှာ မှန်ကန်ကိုက်ညီနေကြောင်း တွေ့ရသည်။

- ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် မိမိတို့ဒေသ၌ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ ပိုမိုကောက်ယူခွင့်ရှိလာသောအခါတွင် ကောင်းမွန်သော သက်ရောက်မှုများရှိလာမည်။ ဥပမာ - ဒေသအတွင်းရှိ ပညာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို အရည်အသွေးသာမက အရေအတွက်လည်း ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း (ဤကဲ့သို့ အသုံးစရိတ် စီမံရေးလုပ်ငန်းတာဝန်သည် ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်အစိုးရတို့၏ အဓိကတာဝန်ဖြစ်သည်။) ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကိုလည်း ထိုနည်းကဲ့သို့ ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
- ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရထံသို့ လွှဲပြောင်းပေးပို့လာသော ငွေပမာဏများလေလေ၊ အကျင့်ပျက်ချစားမှုများလေလေဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့က အခွန်ငွေများ ပိုမိုကောက်ခံခွင့်ရသောအခါတွင် ထိုကဲ့သို့ အကျင့်ပျက်ချစားမှုမရှိပေ။

အရင်းအမြစ် - Lucie Gadenne and Monica Singhal, 'Decentralisation in Developing Economies', *Annual Review of Economics*, 6 (2014), pp.592-93

မြန်မာအစိုးရသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးသို့ ဘဏ္ဍာငွေများ လွှဲပြောင်းပေးရာတွင် စိစစ်အကဲဖြတ်သော စနစ်တစ်ခုကို လွန်ခဲ့သော နှစ်နှစ်ခန့်က စတင်အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထိုစနစ်ကို ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ခဲ့ကြပြီးနောက် ယခုအချိန်တွင် ဒေသကို အချက်အလက်အပေါ်တွင် အခြေခံပြီး ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသို့ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေပေးသည်။ စုစုပေါင်း လူဦးရေ၊ GDP၊ ဆင်းရဲမှုနှုန်း၊ မြို့နယ်အရေအတွက်၊ နယ်မြေဧရိယာအကျယ်အဝန်း၊ တစ်ဦးချင်း အခွန်ပေးမှုနှုန်း၊ စုစုပေါင်းလူဦးရေထဲမှ ကျေးလက်တွင်နေသော လူဦးရေ စသည့် အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံသည်။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် အဆိုပါ စနစ်အတိုင်းချပေးသည်ထက် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ လိုငွေပမာဏကိုသာ အလေးပေး စိစစ်အကဲဖြတ်ပြီးနောက် ဘဏ္ဍာငွေများ လွှဲပြောင်းပေးကြောင်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ အရာရှိများက ထင်မြင်နေဆဲဖြစ်သည်။²⁸ ဖြည့်စွက် ဘတ်ဂျက်ငွေ (ရန်ပုံငွေ) အစီအစဉ်ဖြင့်ပေးသော လွှဲပြောင်းငွေလုံးငွေရင်းများသည် စာရင်းအင်းတိကျမှုမရှိပြီး လွှဲပြောင်းပေးသော စနစ်သည်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိပေ။ စနစ်တကျဖြစ်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ရန် ပိုမိုတိကျကျလုပ်ပြီး ပြည်သူများကိုလည်း ထိုစနစ်အကြောင်း ပိုမိုနားလည်လာစေရန် ရှင်းလင်းပြပေးနိုင်ပါက ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်မှုလည်း တိုးလာလိမ့်မည်။ လွှဲပြောင်းစနစ်ထဲမှ အဓိကနည်းလမ်း ၂ မျိုး၊ ၃ မျိုးခန့်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း လုပ်ထားပါက အခွန်များကို မည်ကဲ့သို့ ပြန်လည်အသုံးပြုကြောင်း ပြည်သူလူထုက ပိုမိုနားလည်လာလိမ့်မည်။ ထိုနည်းအားဖြင့် ယုံကြည်မှုမြှင့်တင်နိုင်ပြီး မြန်မာအစိုးရ အတွက်လည်း လုပ်ငန်းသဘောအရ ပိုမိုရှင်းလင်းလာမည်၊ ကုန်ကျစရိတ်လည်း သက်သာလာမည်ဖြစ်သည်။

DAOsသည် လွှဲပြောင်းငွေများ အနည်းငယ်ကိုသာ ရရှိလေ့ရှိပြီး ကိုယ်တိုင်ကောက်ယူသော အခွန်ငွေများကိုသာ အဓိက မှီခိုနေသည်။ သို့သော်လည်း ဝင်ငွေခွန် ၅% ကို လွှဲပြောင်းငွေအဖြစ်ရရှိပြီး ၎င်းတို့၏ မြို့နယ်မှ ကောက်ခံရရှိသော တံဆိတ်ခေါင်း ခွန်၏ ၂% ကိုလည်း လွှဲပြောင်းငွေအဖြစ် ရရှိကြသည်။²⁹ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအချို့တွင် မြို့ကြီးတွင်ရှိသော DAOs များက

²⁸ Dickenson-Jones and others, *Intergovernmental Fiscal Relations in Myanmar*, p.26.

²⁹ Khin Pwint Oo, Roger Shotton and Zin Wint Yee, *State and Region Planning and Budgeting in Myanmar: What Are the Procedures and What Are the Outcomes?* (Yangon: The Asia Foundation & Renaissance Institute, Forthcoming).

မြို့ငယ်များတွင်ရှိသော DAOs များသို့ လွှဲပြောင်းငွေများ ပေးပို့လေ့ရှိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ အဖြစ်အပျက်မျိုးရှိသော်လည်း အမှန်တကယ် လွှဲပြောင်းသော အခွန်ငွေပမာဏမှာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။³⁰

လက်ရှိတွင် မြန်မာပြည်၏ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့သည် အသုံးစရိတ်အတွက် ရန်ပုံငွေရရန် ချေးငွေယူခြင်းကို အနည်းငယ်ပြု လုပ်ကြပါသည်။ နောင်တွင် ချေးငွေကို တက်တက်ကြွကြွနှင့် ယူခြင်းကို အားပေးလိုသော ဆန္ဒရှိသော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးဌာနတို့၏ ချေးငွေအပေါ် တာဝန်ယူနိုင်ခြင်းဟူသော အန္တရာယ်များလည်း ရှိလာနိုင်ပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အကြွေးအကျပ်အတည်း၊ နိုင်ငံတော်၏ မက်ခရိုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ မတည်မငြိမ်ဖြစ်ခြင်း စသော သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။³¹ အကယ်၍ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ငွေချေးယူခြင်းကို အားပေးလိုပါက ထိုချေးငွေအတွက် ရှင်းလင်းတိကျသော မူဘောင်တစ်ခုရေးဆွဲကြရမည်။ ရေရှည် ငွေကြေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကိုလည်း အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ စဉ်းစားသုံးသပ်ရမည့် အချက်များမှာ - ချေးငွေပမာဏ အကန့်အသတ်၊ ခွင့်ပြုချက်ရသော ငွေချေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အတိုးနှုန်းနှင့် စာချုပ်ပုံစံ၊ ချေးငွေယူခွင့်ရှိသော လုပ်ငန်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးဆိုင်ရာ ဒေဝါလီဥပဒေများ စသည့်တို့ဖြစ်သည်။ သက်ဝင်လှုပ်ရှားမှုရှိသော ပြည်တွင်း ချေးငွေဈေးကွက်တစ်ခု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးအဆင့် အရာရှိတို့သည် အတွေ့အကြုံနှင့် လိုအပ်သော စွမ်းရည်များမရှိသော အခြေအနေကြောင့် လာမည့်နှစ် အနည်းငယ်အတွင်း အဆိုပါ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ချေးငွေယူခြင်းကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ပါက အလွန်အန္တရာယ်များ လိမ့်မည်။ အကယ်၍ နောင်တစ်ချိန်တွင် ထိုနည်းလမ်းအား ကျင့်သုံးမည်ဆိုလျှင် လက်တွေ့မကျင့်သုံးခင်တွင် ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းရည်များကို မြှင့်တင်ထားရန်လိုအပ်မည်။

အာဏာပိုင် အရာရှိတို့၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်ခံမှု - ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရေးဖြစ်စဉ်မှတစ်ဆင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ ဖော်ဆောင်ရာတွင် မည့်မျှတိုးတက်လာလိမ့်မည်ဟူသော အဖြေသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူတို့က ဒေသခံပြည်သူများအပေါ် မည်မျှတာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုပေးနိုင်သည်ဆိုသော အချက်အပေါ်တွင် များစွာမူ တည်နေသည်။ ဥပမာ - အောက်ချေအဆင့်တွင် တာဝန်ခံမှု မည်မျှရှိသနည်း။³² သို့သော်လည်း လက်ရှိတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အောက်ချေအဆင့်က တာဝန်ခံသော စနစ် မှာ အားနည်းနေဆဲဖြစ်သည်။

ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်များကို ဗဟိုမှ ခန့်အပ်ထားသည်။ တနည်းအားဖြင့် ထိုဝန်ကြီးချုပ်တို့သည် အောက်တွင်ရှိသော ပြည်သူများအတွက် တာဝန်ခံပေးခြင်းထက် အထက်တွင်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအစိုးရကိုသာ တာဝန်ခံရသည်။ အခြားသော ဝန်ကြီးဌာနများအချင်းချင်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဌာနများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးရုံးတွင် အမှုဆောင် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော အကြီးတန်းအရာရှိများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးလိုသောအခါတွင်လည်းကောင်း အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် အလွန်အရေးပါသည်။ အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးရုံးများနှင့် ဌာနများအချင်းချင်း လုပ်ငန်းပူးပေါင်းလုပ် ဆောင်နိုင်ရန် ချိတ်ဆက်ပေးရသော တာဝန်ရှိသည်။ သို့သော်လည်း အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၏ ဝန်ထမ်းများသည် ဗဟိုမှ ခန့်အပ်ထားသူများဖြစ်ပြီး လက်တွေ့တွင်လည်း ဌာန၏အစီရင်ခံစာများသည် ပြည်ထောင်စု ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးသို့သာ တင်ပြကြပြီး ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်သို့ တင်ပြလေ့မရှိပါ။ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနနှင့်အတူ အခြားသော ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးအဆင့် ဝန်ကြီးဌာနများသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရကို တာဝန်မခံပါ။ 'ထိုအခြေအနေသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေ သကြီးအစိုးရအား ဝန်ထမ်းများ စီမံခန့်ခွဲရာတွင်လည်းကောင်း၊ မူဝါဒများ ချမှတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အရာရှိများကို ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းအားအပေါ် တာဝန်ခံမှု ရှိစေရာတွင်လည်းကောင်း သိသိသာသာ အားနည်းလာမှုကို ဖြစ်စေသည်။'³³ ဌာနများသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းအလုပ်လုပ်ရန်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရကို တာဝန်ခံမှုရှိလာရန် ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ရမည်။ ထိုအနေအထားကို ရောက်ရှိရန် နည်းလမ်းများ အနည်းဆုံး နှစ်မျိုးခန့် ရှိပါသည်။ ၁)

³⁰ Arnold and others, *Municipal Governance in Myanmar*, p.18.

³¹ Faguet, 'Decentralization and Governance', p.8.

³² Faguet, 'Decentralization and Governance', p.6.

³³ The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, p.80.

အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၏ ဝန်ထမ်းများကို ပြန်လည်ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါ။ ထိုမှသာ ထိုဝန်ထမ်းများသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်၌ ရှိလာမည်။ ၂) အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၏ ဝန်ထမ်းများကို အခြားလုပ်ငန်းတာဝန်များကိုပေးပြီး ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအား အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းဌာနတွင်လုပ်ကူမည့် ဝန်ထမ်းများကို ကိုယ်တိုင် ခန့်ထားခွင့်၊ စီမံခန့်ခွင့် ပြုထားသင့်သည်။³⁴

အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲရေးတို့တွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်ထက် မြို့နယ်အဆင့်များတွင် ပိုမိုပါဝင်မှုအားကောင်းသည်။ မြို့နယ် စီမံကိန်းရေးဆွဲရေးဌာနသည် မြို့နယ်ဆိုင်ရာဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲရာတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်မှု အနည်းငယ်သာရှိသည်။³⁵ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် ဖွဲ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ အစီအစဉ်ရေးဆွဲရန်၊ အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် မြို့နယ်အဆင့် ကော်မတီများစွာကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ အချို့ကော်မတီများကို မဲပေးရွေးကောက်ကာ ဖွဲ့စည်းကြပြီး မဲပေးရွေးကောက်မှုအနည်းငယ်သာရှိသော ကော်မတီများလည်းရှိသည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရသစ်လက်ထက်တွင် အဆိုပါ ကော်မတီများအားလုံးကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိအချိန်တွင် မဲပေးရွေးကောက်ခံခြင်းမရှိသည့် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး (အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန) ဦးဆောင်သော မြို့နယ်စီမံခန့်ခွဲရေး ကော်မတီသည် စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲရေးတို့တွင် ပိုပြီး လွှမ်းမိုးမှု အားကောင်းလာတော့မည်။

မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် မြို့နယ်အဆင့်အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်တွင် ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် မဲပေးရွေးချယ်ခြင်း ခံထားရသူမဟုတ်ပါ။ သူသည် ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးဌာနကိုသာ တာဝန်ခံထားသူဖြစ်သည်။ မြို့နယ်တော်တော်များများတွင် အရာရှိအချင်းချင်းနှင့် ဌာနအချင်းချင်းတို့၏ ဆက်ဆံရေးသည် အထက်မှအောက်သို့သွားသော ဆက်ဆံရေးမျိုးသာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သာမန်ပြည်သူများအနေဖြင့် အကြံပေးခွင့်၊ ဆွေးနွေးခွင့်ရရန်မှာလည်း ခက်ခဲလှသည်။ စကားပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် ဒေသခံအရာရှိများ၏ စိတ်နေစိတ်ထားသည် ပြည်သူများအတွက် ကြီးမားသော အဟန့်အတားတစ်ခုဖြစ်နိုင်သည်။ မြို့နယ်ဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဘတ်ဂျက်ဖြစ်စဉ်များအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်အနည်းငယ်သာ ရရှိသောကြောင့်လည်း ပြည်သူများအနေဖြင့် မြို့နယ်အဆင့် အရာရှိများထံမှ တာဝန်ခံမှု တောင်းဆိုရန်မှာ ပို၍ခက်ခဲလာသည်။³⁶ ထို့အပြင် လွန်ခဲ့သောနှစ်နှစ်ခန့်မှစ၍ မြို့နယ်အဆင့် အရာရှိများသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များပြုလုပ်သောအခါတွင် ပါဝင်တင်ပြခွင့်ရရှိလာကြသော်လည်း ဌာနအတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက်များပြုလုပ်သောအခါတွင်မူ အထက်မှ အောက်သို့သွားသော ပုံစံမျိုးဖြစ်နေသေးသည်။

မြို့နယ်တာဝန်ရှိသူများက အောက်ခြေတွင် တာဝန်ခံမှု ပိုမိုရှိလာစေရန် အရေးကြီးသော ပြောင်းလဲမှုတစ်ခု ပြုလုပ်ရန်လိုသည်။ ပုံမှန် လူထုအစည်းအဝေးများကို ရပ်ရွာ၊ အုပ်စုအဆင့်တွင်ပြုလုပ်ပြီး အားလုံးကို ဖိတ်ကြားကာ မြို့နယ်တာဝန်ရှိသူများနှင့် ပြည်သူများသည် သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စ၊ ရေးရာများကို ဆွေးနွေးခွင့်ရှိရမည့် ပေါ်လစီတစ်ခုကို ချမှတ်မိတ်ဆက်ဖို့လိုမည်။ မြို့နယ်တာဝန်ရှိသူများ၊ DAO များက ဖော်ဆောင်ရန်ရှိသော စီမံကိန်းလုပ်ငန်းကြီးများနှင့် ထိုစီမံကိန်းကြီးများကြောင့် ဒေသခံလူများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည့်အကြောင်းများကို အစည်းအဝေးပွဲတွင် တင်ပြဆွေးနွေးနိုင်သည်။ ထိုတွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးပွဲမှ ရရှိလာသော သုံးသပ်ထင်မြင်ချက်များကို မြို့နယ်အဆင့် ဖွဲ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲရေးရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည်။ ပြောင်းလဲမှုအနေဖြင့် ကျေးရွာဒေသများတွင်ရှိသော ရာအိမ်များနှင့် ရွာဥက္ကဋ္ဌ ရာထူးများကို တရားဝင် ပြန်လည်ခန့်အပ်ရန် လိုအပ်လိမ့်မည်။ ထိုအပြောင်းအလဲမှတစ်ဆင့် ဒေသအဆင့် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ တာဝန်ခံမှု စသော အခွင့်အရေးများကို ရရှိလာမည်။

ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်သူများကို အောက်ခြေတွင် တာဝန်ခံမှု ပိုမိုရှိလာစေရန်အတွက် အောက်ပါလုပ်ဆောင်ချက်များကို လုပ်ရန်လိုအပ်မည် - မြို့နယ်တာဝန်ရှိသူများ၊ DAOs၊ ရပ်/ကျေး အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ စသည်တို့က မည့်သည့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်း၊ မည့်သည့် ထောက်ပံ့ငွေများရရှိထားကြောင်း စသည်တို့နှင့်

³⁴ The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, pp.80-81.
³⁵ Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar*.
³⁶ Minoletti, *Gender Budgeting in Myanmar*.

ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ရပ်ရွာအခြေပြု လူထုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူများအား ပေးရန်တာဝန်ရှိသည်။ အရေးကြီး ကြေငြာချက်များကို အားလုံးသိအောင် အသိပေးကြေငြာခြင်း၊ ဝေ့/အုပ် ဝန်ထမ်းများအား ပြည်သူများနှင့် ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် အထက်စီးပြောဆိုမှုမျိုးမဖြစ်စေရန် ပြောင်းလဲပေးခြင်း၊ ပွင့်လင်းပြီး လွတ်လပ်သော ဆွေးနွေးပွဲမျိုးဖြစ်လာစေရန် စီစဉ်ဆောင်ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်သင့်သည်။ နောက်ထပ် စဉ်းစားသုံးသပ်သင့်သော အချက်တစ်ခုမှာ မြို့နယ်အဆင့်တွင် ရွေးကောက်ခံထားရသော ကော်မတီတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းပေးပြီး ထိုကော်မတီသည် စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲခြင်းတို့တွင်လည်းကောင်း၊ မြို့နယ်အဆင့် လူထုအစည်းအဝေးပွဲများတွင်လည်းကောင်း၊ စစ်ဆေးထားသော ဒေသအာဏာပိုင်တို့၏ အသုံးစရိတ်စာရင်းကို ထုတ်ပြန်ကြေငြာပေးခြင်းတို့တွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ကြစေရမည်။

ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသအဆင့် အဓိက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ - လက်ရှိတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်သာမက အမျိုးသားအဆင့်များတွင်ပါဝင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများသည် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးကဏ္ဍမှ အသက်ကြီး ဝါရင့်သော အမျိုးသား လူကုန်ထံများဖြစ်လေ့ရှိသည်။ အချက်အလက် ဖော်ပြမှုမရှိသော်လည်း လက်ရှိအနေအထားအရ လူအင်အားနည်းသော ဘာသာရေးအဖွဲ့များ၊ လူမျိုးများသည် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်ခွင့် အကန့်အသတ်သာရှိနေသည်။ ဥပမာ အနေဖြင့်ဆိုရသော် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မွတ်စလင်နှင့် ဟိန္ဒူ ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မရွေးချယ်ခံခဲ့ရပေ။ ကိုယ်စားပြုမှုအပိုင်းတွင် ကျား/မ အချိုး မညီမျှမှုသည် ကြီးမားလျက်ရှိသည်။ ဥပမာ - ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများတွင် အမျိုးသမီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်သည် ၁၀% အောက် တွင်သာရှိသည်။ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအားလုံးမှာ အမျိုးသားများဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၁၄ စာရင်းအရ ၀.၂၅% သော ရပ်/ကျေး အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြသည်။

မညီမျှသော ကိုယ်စားပြုမှုများကြောင့် အောက်ပါရလဒ်များကို ဖြစ်စေသည်။ ၎င်းတို့မှာ ကိုယ်စားပြုမှု ပိုမိုရရှိသော အဖွဲ့များကို ဦးစားပေးပြီးဆုံးဖြတ်ခြင်းကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက် မျှတမှုမရှိခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေး၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ထိရောက်မှုကို အပျက်သဘောဆောင်သော သက်ရောက်မှုရှိလာခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို လျော့နည်းလာစေခြင်း စသော ရလဒ်များဖြစ်စေပါသည်။³⁷ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချပြီး ပြည်သူများ၏ ဆန္ဒသဘောအတိုင်းဖြစ်သော၊ မျှတသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန်မှာ မြို့နယ်အဆင့် ကော်မတီများမှ စ၍ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တို့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေးအပေါ် မူတည်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် ကိုယ်စားပြုခွင့် ပိုမိုရရန် လိုအပ်သည်မှာ ရှင်းလင်းပါသည်။

ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်များ - အခန်း (၂.၂)တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့၏ အသုံးစရိတ်အများစုသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ လွှဲပြောင်းပေးပို့လာခြင်းဖြစ်သည်။ ယခင်ကဆိုလျှင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဝန်ကြီးဌာနများသည် ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မှုများလုပ်နေသော်လည်း နောင်လာမည့်နှစ်တွင် ရရှိမည့် လွှဲပြောင်းငွေပမာဏကို သိခွင့်မရခဲ့ ပေ။ ဆိုလိုသည်မှာ ရှင်းလင်းသော ဘတ်ဂျက်အခြေခံစည်းမျဉ်း (budget ceiling) ကို သိခွင့်မရခဲ့ကြပေ။ ထိုအခြေအနေကြောင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဌာနတို့သည် မည်ကဲ့သို့သော စီမံကိန်းကို ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်မည်ကို သေသေချာချာ စဉ်းစားခြင်းထက် ဈေးဝယ်စာရင်းများကဲ့သို့သော အကြံပြုစီမံကိန်းစာရင်းများကိုသာ တင်ပြခွင့်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိရောက်သော စီမံကိန်းရေးဆွဲမှု မရှိခဲ့ပေ။ အသုံးစရိတ် များသွားသော ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများက ဖြည့်စွက်ဘတ်ဂျက် (ရန်ပုံငွေ)ကို လွယ်လွယ်ကူကူရရှိနေခြင်းသည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း၏ အားနည်းချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်အများစုသည် နှစ်စဉ်ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုအနည်းငယ်သာရှိကြပြီး ထိုဥပဒေကြမ်းနှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများကိုလည်း လွှတ်တော်အစည်းအဝေးပွဲတွင် အကန့်အသတ်နှင့်သာ ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စား လှယ်များ၏ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးမှုအားနည်းသောကြောင့်လည်း အောက်ခြေတွင် တာဝန်ခံမှုကို လျော့နည်းလာစေသည်။³⁸ အကြံပြုဘတ်ဂျက်များကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ရှင်းလင်းသော နည်းပညာဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ မရှိခြင်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ပေါ်လစီအရ ဦးစားပေးထားသော ကဏ္ဍနှင့် ဘတ်ဂျက်တို့

³⁷ Paul Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar: Past, Present, and Potential Strategies for Change*, pp.1-3, 8, 11.
³⁸ Hamish Nixon and others, *State and Region Governments in Myanmar* (MDRI-CESD - The Asia Foundation, 2013), p.41.

ထပ်တူကျနိုင်ရန် ခက်ခဲနေသည်။³⁹ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲရေးကို တစ်နှစ်ချင်းစီသာ လုပ်ဆောင်ကြသော ကြောင့် စီမံကိန်းကြီးများ အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက်မူ အခက်အခဲများစွာရှိသည်။

ယခင်က ကျင့်သုံးခဲ့သော ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုအပ်နေသည်မှာ သိသာထင်ရှားလှသည်။ ပြောင်းလဲမည့် လုပ်ငန်းစဉ်အသစ်တွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဌာနများသည် -

1. မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း နားလည်ထားရမည်။
2. နှစ်အလိုက် နှင့် ကာလစုံ (ကာလလတ်၊ ကာလရှည်) ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ငန်းတာဝန်နှင့် အညီ သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရမည်။
3. ထိုဦးစားပေးလုပ်ငန်းများကို ပုဂ္ဂလိကအပိုင်း၊ အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သောအပိုင်းဟူ၍ သင့်လျော်မှန်ကန်စွာ ခွဲထုတ်ပေးရမည်။
4. ရှင်းလင်းပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာသော ဘတ်ဂျက်အခြေခံစည်းမျဉ်း (budget ceilings) များ ရရှိရမည်။
5. 1-4 နှင့်အညီ စီမံကိန်းများ၏ ဘတ်ဂျက်စာရင်းများကို ရေးသားပြင်ဆင်ရမည်။

အစိုးရသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဌာနများသို့ ဘတ်ဂျက်မပြင်ဆင်ခင်တွင် ဘတ်ဂျက်အခြေခံစည်းမျဉ်း (budget ceiling) ကို စတင်ပေးပို့လာခဲ့သည်မှာ အောင်မြင်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ စီမံကိန်းရေးဆွဲရန် စွမ်းရည်များလိုအပ်သည့်အပြင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အရာရှိတို့ကို ထိုစွမ်းရည်များ မြှင့်တင်ပေးရန်လိုအပ်သည်။ သို့သော်လည်း ဦးစားပေး စီမံကိန်းရေးဆွဲနိုင်ပြီး ဘတ်ဂျက်ကိုလည်း စီမံကိန်းအလိုက် ပြင်ဆင်နိုင်သောကြောင့် ပိုမိုလွယ်ကူ အဆင်ပြေလာစေလိမ့်မည်။ ထို့အပြင် နောက်ထပ်ကြိုလာမည့်ပြဿနာတစ်ခုမှာ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရတို့သည် ဘတ်ဂျက်လိုငွေများကို ကာမိစေရန်အတွက် ဖြည့်စွက်ဘတ်ဂျက် (ရန်ပုံငွေ)များကိုသာ အလွယ်နည်းဖြင့် အားကိုးနေကြဆဲဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ မဖြစ်စေရန် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများတွင် သတ်မှတ်ထားရန် အရေးကြီးသည်။ ဘတ်ဂျက်အခြေခံစည်းမျဉ်း (budget ceiling) များကို သက်ဆိုင်ရာ ခရိုင်၊ မြို့နယ်အဆင့် ဌာနများသို့လည်း ပေးပို့သင့်သည်။ ထို့မှသာ ထိုဌာနများသည် စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲရေးတို့တွင် ပိုမိုထိထိရောက်ရောက် ဆောင်ရွက်လာနိုင်ကြလိမ့်မည်။

ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များကို ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခွင့် ပိုမိုပေးခြင်းအားဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရေးနှင့် အောက်ခြေအဆင့်တွင် တာဝန်ခံမှုကို တိုးတက်လာစေနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ထိရောက်မှုရှိစေရန်မှာ လွှတ်တော်အတွင်း ဆွေးနွေးနိုင်မည့် အချိန်များ လုံလုံလောက်လောက် ရှိရမည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည်လည်း ဘတ်ဂျက်များကို သုံးသပ်နိုင်သော ဆွေးနွေးငြင်းခုံနိုင်သော စွမ်းရည်ဖြည့်သင်တန်းများကို တက်ရောက်ထားရမည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဌာနများသည် ကာလလတ်၊ ကာလရှည် စီမံကိန်းများအပါအဝင် အဆိုပြုထားသော စီမံကိန်းများ၏ ကုန်ကျစရိတ် ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ရမည်မှာ အရေးကြီးသည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်သို့ တင်ပြမည့် အဆိုပြုလွှာများသည် စေ့စပ်သေချာစွာဖြင့် တွက်ချက်ထားသော အဆိုပြုလွှာများဖြစ်ရမည်။

မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ အသုံးပြုသော အသုံးစရိတ်များသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့က ချမှတ်ခဲ့ပေးထားသော အသုံးစရိတ်များဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင်မူ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများက လုပ်ပိုင်ခွင့် ပိုမိုရှိကြသည်။ မြို့နယ်အချို့တို့သည် ဘတ်ဂျက်ခွဲပေးရေးတို့တွင် ကြိုးစားပြီး ပူးပေါင်းစီစဉ် လုပ်ဆောင်ကြသော်လည်း အကူအညီများ အနည်းငယ်သာရရှိသောကြောင့် ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိကြပေ။

DAO များသည် ကိုယ်တိုင်ကောက်ယူသော အခွန်ငွေအပေါ် များစွာ မှီခိုကြသောကြောင့် အသုံးစရိတ်အတွက် ငွေကြေး ချမှတ်သုံးစွဲရာတွင်လည်း လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရကြသည်။ DAO များသည် မိမိတို့၏ ဘတ်ဂျက်များကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်ရှိ ရုံးသို့ တင်ပြသော်လည်း အသုံးစရိတ်ကို ရေးဆွဲချမှတ်ရာတွင်မူ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့၏

³⁹ Khin Pwint Oo, Shotton and Zin Wint Yee.

ကြားဝင်စွက်ဖက်မှု အနည်းငယ်သာရှိသည်။ DAO ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းသည် ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး တို့ကဲ့သို့သော နှစ်အလိုက် ဘတ်ဂျက်စက်ဝိုင်းအတိုင်းသွားသည်။ ခန့်မှန်းချေ ငွေစာရင်း(နှစ်အလိုက် ဘတ်ဂျက်ကဲ့သို့) ကို ဦးစွာပြင်ဆင်ရသည်။ ထို့နောက် နောင်နှစ်တွင် ခန့်မှန်းချေ ငွေစာရင်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (ဖြည့်စွက် ဘတ်ဂျက် - ရန်ပုံငွေ) ဆက်လက်ပြုလုပ်သည်။ ဌာနများနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရကဲ့သို့ပင် DAO သည် နောင်နှစ်များအတွက် ပိုလျှံငွေများကို သိမ်းဆည်းရယူခွင့်မရှိပြီး တစ်နှစ်ချင်းစီအလိုက်သာ ဘတ်ဂျက်များကို ရေးဆွဲရန် တင်းကြပ်ထားသည်။⁴⁰

အခွန်ဘဏ္ဍာများ ကောက်ခံရန်နှင့် အသုံးစရိတ်များ ချမှတ်ရာတွင် ထိရောက်မှုရှိစေရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ခြင်း - ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် လက်ရှိအချိန်တွင် အခွန်တိုးကောက်ခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ရန်နှင့် ငွေကြေးများကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် အခက်အခဲများစွာရှိနေသေးသည်။

- ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့သည် ပိုလျှံငွေများကို နောင်နှစ်များအတွက် သိမ်းဆည်းရယူခွင့်မရှိပါ။
- ဖြည့်စွက် ဘတ်ဂျက် (ရန်ပုံငွေ)များသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက်အတိုင်း ပေးခြင်းမျိုးမဟုတ်ပဲ အသုံးစရိတ်လွန်ကဲသွားသော အစိုးရအဖွဲ့ကိုသာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပေးခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။⁴¹
- ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး၏ ဘတ်ဂျက်ကို စာရင်းစစ်ရာတွင် ကျဉ်းမြောင်းသော အတိုင်းအတာအတွင်းတွင်သာ စစ်ဆေးသည်။ ငွေစာရင်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအတိုင်း အသုံးပြုခြင်းရှိမရှိကိုသာ စစ်ဆေးပြီး ငွေကြေးအသုံးပြုမှုသည် ပေါ်လစီ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိကို စစ်ဆေးခြင်း မရှိပေ။ ကွန်ပျူတာစနစ်မရှိခြင်း၊ ပုံစံများ တူညီမှု မရှိခြင်းစသည့် အားနည်းချက်များရှိနေပြီး ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင် မပါဝင်သော အသုံးစရိတ်များနှင့် အခွန်ငွေများလည်း အများအပြားရှိနေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသောအရာ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိသောအရာတို့ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြပေးမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများမရှိခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။⁴²
- လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ဘဏ္ဍငွေလွှဲပြောင်းရေးပုံသေနည်းမှာ အခွန်ငွေအနည်းဆုံး ကောက်ခံရရှိသော ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးများကို လွှဲပြောင်းငွေ များများပေးပို့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် ဘဏ္ဍအခွန်ငွေများကို ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးများသို့ ညီမျှစွာပေးပို့သောကြောင့် ကောင်းသောနည်းလမ်းဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသ ကြီးအစိုးရတို့ကို ကိုယ်တိုင်အခွန်ကောက်ခံမှု ပိုမိုပြုလုပ်ရန် အားမပေးသောကြောင့် ထိုနည်းလမ်းကို ဆက်လက်မကျင့် သုံးသင့်ကြောင်း အကြံပြုအပ်ပါသည်။⁴³

ပိုလျှံငွေများကို နောင်နှစ်များအတွက် ထိန်းသိမ်းလက်ခံခွင့်မရှိသောအချက်သည် DAO များ၏ အခွန်ငွေကောက်ခံမှု တိုးတက်လာခြင်းနှင့် ငွေကြေးကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုမှုအပေါ် ထိခိုက်မှုများဖြစ်လာစေသည်။ သို့သော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးအစိုးရများနှင့် မတူညီသော အချက်မှာ DAO များသည် အခွန်မှတစ်ဆင့် ရရှိသော ငွေများအားလုံးနီးပါးကို ထိန်းသိမ်းထားပြီး လွှဲပြောင်းငွေများ အနည်းငယ်ကိုသာ လက်ခံရရှိသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် အခွန်မှ ကောက်ခံရရှိသော ပမာဏသည် နည်းနေသေးသော်လည်း အခွန်ငွေကို ဆက်လက်ကောက်ခံရန် စေ့ဆော်မှုများ ရှိကြရမည်။⁴⁴ ကချင်ပြည်နယ်တွင် ကောက်ခံရရှိသော နှစ်၏ အသားတင်စာရင်းအရ တစ်ဦးလျှင် ၃၅၀၀ အထက်တွင်ရှိပြီး စစ်ကိုင်းတိုင်းတွင်မူ ၂၀၀ ကျပ် အောက်တွင်သာ ရှိသည်။⁴⁵ ထိုစာရင်းအရ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အာဏာပိုင်များကို အခွန်ငွေပိုမိုကောက်ခံရန်

⁴⁰ Arnold and others, *Municipal Governance in Myanmar*, pp.27, 32-33.
⁴¹ ဥပမာ - ၂၀၁၂/၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ကရင်ပြည်နယ်၏ စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်များထဲမှ ၄၇%သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ပေးပို့လာသော ဖြည့်စွက် ရန်ပုံငွေများဖြစ်သည်။ See, The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, p.82.
⁴² The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, pp.90-91.
⁴³ N.b. The formula already includes GDP per capita (i.e. those States/Regions with lower GDP per capita receive higher transfers), which acts as a decent proxy for their *potential* tax revenues and thereby helps to equalise revenues across States and Regions. It is not desirable to have an additional variable that specifically measures tax collection and creates negative incentives.
⁴⁴ Arnold and others, *Municipal Governance in Myanmar*, pp.17-18.
⁴⁵ Arnold and others, *Municipal Governance in Myanmar*, pp.17-18.

စေ့ဆော်မှု လိုအပ်ကြောင်းသိရပြီး အခွန်စီမံခန့်ခွဲမှုလည်း တိုးတက်လာရန် လုပ်ဆောင်ရမည်။ အောက်ခြေအဆင့်တွင် တာဝန်ခံမှု ပိုမိုရှိလာရန်လည်း လုပ်ဆောင်ရမည်။ အကယ်၍ ပြည်သူ့လူထုက အစိုးရအရာရှိများကို ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် ဖိအားပေး တိုက်တွန်းမှုမရှိပါက အချို့အရာရှိများသည် အခွန်ငွေများကောက်ခံပြီး ပိုကောင်းသော ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် ဆန္ဒလည်း အနည်းငယ်သာ ရှိနေလိမ့်မည်။

အခွန်ကောက်ခံခြင်းကို အုပ်ချုပ်ရေး ရှေ့ထောင့်မှ ကြည့်ရှုခြင်း - အခွန်ကောက်ခံရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် ကွန်ပျူတာစနစ်များ အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းသည်လည်း လိုအပ်သည်။ အခွန်ကောက်ယူရမည့်အချိန်သည် အပြောင်းအလဲရှိနိုင်ပြီး အစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်ကာလအတိုင်း ချိန်ဆပြီး ကောက်ခံခြင်းထက် ပြည်သူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အဆင်ပြေသော ကာလများတွင် အခွန်ကောက်ယူရန် သတ်မှတ်ထားရမည်။ စိုက်ပျိုးရေးကို အများဆုံးလုပ်ကိုင်ကြသော ဒေသများတွင် အထူးအရေးကြီးပြီး အခြားသော ဒေသများတွင်လည်း သင့်လျော်မှုရှိပါသည်။

လက်ရှိအချိန်တွင် အခွန်ကောက်ခံသောသူတစ်ဦးချင်းသည် အခွန်ငွေကို ပိုမိုကောက်ခံရန် ဆန္ဒများ မရှိကြပေ။ ထိရောက်သော အခွန်ကောက်ခံမှုနှင့် ဝန်ထမ်းများရာထူးတိုးခြင်းတို့၏ ဆက်စပ်မှုမှာလည်း အားနည်းနေသေးသည်။ စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေး ဝန်ကြီးဌာနကလည်း အခွန်ကောက်ခံမှုနှုန်းမြှင့်တက်လာရန်အတွက် အခွန်ကောက်ခံသူများကို တိုက်ရိုက်အခွန်ကောက်ယူခွင့်ကို ပေးရန် ဆန္ဒရှိနေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြောင်းလဲမှုသည် အန္တရာယ်ရှိပြီး ထိုအစီအစဉ်အား စတင်မိတ်ဆက်သောအခါတွင် အရေးကြီးသော ဂရုစိုက်မှုပြုလုပ်ရမည်။ အခွန်ငွေများကောက်ယူရန် တိုက်တွန်းမှုကြောင့် အကျင့်ပျက်ချစားမှုများ ရှိလာခြင်း၊ အစိုးရ၏ အခွန်ကို အသိစိတ်ဖြင့် ပေးဆောင်ရန် တိုက်တွန်းနေမှုအပေါ် ခါးခါးသီးသီးတုံ့ပြန်လာခြင်း စသော အခြေအနေနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်သည်။ နည်းလမ်းဖြစ်သော လုပ်ငန်းစွမ်းဆောင်ရည်ကိုကြည့်ပြီး ရာထူးတိုးမြှင့်ပေးသော နည်းလမ်းသည် အန္တရာယ်ပိုနည်းလိမ့်မည်။

အခွန်ကို ကိုယ်ပိုင်အသိစိတ်ဖြင့် ပေးကြရန်နီးဆော်ခြင်း - လက်ရှိအချိန်တွင် အခွန်အတိအကျပေးခြင်း မပေးခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ အားလုံးနီးပါးက လက်ခံကြသည်။ ထိုစိတ်ထားများရှိနေခြင်းမှာ အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ် ခွဲဝေသတ်မှတ်မှုအပေါ် သံသယရှိခြင်း၊ စနစ်တွင် အဂတိလိုက်စားမှု မြှင့်မားနေခြင်း၊ အသုံးစရိတ်များ ထိရောက်မှုမရှိခြင်း၊ ထို့အပြင် အားလုံးက တွေ့မြင်နေသောအချက်တစ်ခုမှာ အချမ်းသာဆုံးသော သူများပင် အခွန်မပေးကြခြင်း စသည့် အချက်များကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်တို့သည် အခွန်၏ စည်းမျဉ်းကို လိုက်နာရန် စိတ်ဆန္ဒ အနည်းငယ်သာရှိကြသည်။ ပြည်သူများ အခွန်စည်းကမ်းကို လိုက်နာကြရန် တိုက်တွန်းရာတွင် အစိုးရအတွက် အခက်အခဲများစွာရှိပြီး ကုန်ကျစရိတ်လည်းများသည်။ လူထုထောက်ခံမှုမရှိထားသော လက်ရှိအစိုးရသည် အခွန်ကောက်ခံခြင်းကိုစွဲအပေါ် ပြည်သူ့လူထုများ အကောင်းမြင်လာကြရန် စတင်ပြောင်းလဲနိုင်သော အခွင့်အရေးရှိနေသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပြည်သူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များသည် အခွန်ကိုပေးဆောင်လိုသော ဆန္ဒပြင်းပြလာပြီး အခွန်မပေးသော သူများကိုလည်း အပြစ်တင်လာကြလိမ့်မည်။ ထိုသို့ ပြောင်းလဲမှုပြုလုပ်နိုင်ရန် အရေးပါသော နည်းဗျူဟာများမှာ -

- ပြည်သူများ၏ ဆန္ဒသဘောထားနှင့်အနီးကပ်ဆုံး ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း - လွန်ခဲ့သော နှစ်အနည်းငယ်မှစ၍ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးတို့တွင် အသုံးစရိတ်များ မြှင့်လာခြင်းသည် အရေးကြီးသော ခြေလှမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။
- မည်သည့် ပြည်သူ့အသုံးစရိတ်များကို အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း၊ ရန်ပုံငွေကို မည်သို့ရရှိကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အသိပေးခြင်း
- ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ထောက်ပံ့ရာတွင် အရည်အသွေး မြှင့်တင်ခြင်း
- အစိုးရထံမှ ရရှိရနိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို သိရှိနိုင်ရန်အတွက် အသိပေးခြင်း
- အခွန်ကောက်ယူသော ဌာနများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအကြား အာဂတိလိုက်စားမှု လျှော့ချခြင်း

- ကာလတို၊ ကာလရှည်အတွင်း အကြီးဆုံးသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ချမ်းသာသော လူများထံမှ အခွန်တိုးမြှင့် ကောက်ခံရန် ဆက်လက်ကြိုးစားခြင်း
- အခွန်အတိအကျပေးသော သူများကိုလည်း လူမှုရေးအရ အသိမှတ်ပြုပေးခြင်း
- ပြည်သူလူထုများအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းတို့တွင် ပါဝင်ခွင့် ပိုမိုပေးခြင်း
- အခွန်များကောက်ခံပြီး ဝန်ဆောင်မှုများပေးသော လက်ရှိ အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများတွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသာမက မြန်မာပြည်တစ်လွှား အဆိုပါ ကဏ္ဍများတွင် အလုပ်လုပ်နေသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့များ၊ ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းများလည်း ပါဝင်သည်။⁴⁶

ဘတ်ဂျက် စာရင်းများ စုဆောင်းခြင်း၊ သုံးသပ်ခြင်း၊ ထုတ်ပြန်ခြင်း - မြန်မာအစိုးရသည် ဘတ်ဂျက် စာရင်းအများအပြားကို စုဆောင်းရရှိထားသော်လည်း စာရင်းအများစုသည် ယနေ့ခေတ် ဘတ်ဂျက် သုံးသပ်နည်းအတွက် အသုံးတည့်မှု နည်းနေသေးသည်။ အသုံးစရိတ်များသည် အစိုးရဌာနများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဌာနများအောက်တွင် မှတ်တမ်းတင်ရမည့် စသည်နှင့်ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းသော စည်းမျဉ်းမရှိခြင်းကြောင့် ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းမှုတွင် အခက်အခဲ ရှိလာသည်။ တစ်ခါတလေတွင် အသုံးစရိတ်များသည် ထိုဌာနများနှစ်ခုကြားတွင် အပြန်အလှန်စီးဆင်းမှုများလည်း ရှိသည်။⁴⁷ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်သာမက ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်လည်း အသုံးစရိတ်တော်တော်များများသည် ဘတ်ဂျက်စာရင်း တွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ထိုငွေကြေးအရင်းအမြစ်များကို မျှမျှတတနှင့် ထိရောက်မှုရှိရှိ ခွဲဝေနိုင်ရန် ခက်ခဲမှုရှိလာသည်။ ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင် မပါသော အခွန်ဘဏ္ဍာများသည် အခြားအကောင့်များမှ စီဆင်းလေ့ရှိသည်။ အခြားအကောင့်များမှ ရနိုင်သော အကန့်အသတ်ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များသည် စာရင်းအင်း အတိအကျသိရှိနိုင်ရန် ခက်ခဲသော်လည်း ထိုအချက်အလက်များသည် လွန်စွာအရေးပါမည်မှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိပါ။ ၂၀၁၁/၁၂ ခုနှစ်၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ခန့်မှန်းချက်အရ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အဆင့် ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဌာနခွဲများတွင် လည်ပတ်နေသော အကောင့်ပေါင်း ၁၃၀၀၀ ကျော် ရှိခဲ့သည်။ ၄၄% သော စုစုပေါင်း ဘတ်ဂျက်အခွန်ငွေများနှင့် ၂၈%သော စုစုပေါင်း ဘတ်ဂျက် အသုံးစရိတ် တို့သည် ထိုအကောင့်များမှ တစ်ဆင့် လည်ပတ်စီးဆင်းခဲ့သည်။⁴⁸

ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင် မပါသော ဘဏ္ဍာငွေများနှင့် အသုံးစရိတ်များကိုလည်း ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင် ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်သည်မှာ ရှင်းလင်းလှသည်။ အားလုံးပါဝင်သော ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲမှုတွင် အစိုးရမဟုတ်သော သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ ပါဝင်မှုအနည်းငယ်သာရှိသော အဖွဲ့များ၏ အခွန်ကောက်ခံမှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများလည်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် ထည့်သွင်းပါဝင် စဉ်းစားသင့်သည်။ ဥပမာ - ၁) ကျေးရွာအဆင့်အဖွဲ့များ၏ ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ၂) ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ၃) တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ဆောင်ရွက်မှုများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့်ပေးလေ့ရှိသောကြောင့် အလွန်အရေးပါပြီး အစိုးရသည်လည်း ထိုကဏ္ဍများတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ရန်အတွက် သတင်းအချက်အလက်များ ရယူသင့်သည်။ သို့သော်လည်း ထိုသို့ပြုလုပ်လျှင် ရှုပ်ထွေးမှုကြီးကြီးမားမားနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်ကြောင်း သိထားရမည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြို့နယ်တစ်ခုချင်းစီတိုင်းတွင် ရှိသော အနည်းဆုံး ဌာန ၁၆ ခု တို့သည် စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေး ဝန်ကြီးဌာန နှင့် မြန်မာ့စီးပွားရေးဘဏ်တို့ကို လစဉ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ (မြန်မာနိုင်ငံ၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် ငွေကြေးသုံးစွဲမှုရှိ နေသော ဌာနစုစုပေါင်း ၅၀၀၀ ကျော်ရှိသည်။) သို့သော်လည်း ပုံစံများမတူညီခြင်း၊ ကွန်ပျူတာစနစ် မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ထိုစာရင်းအချက်အလက်များကို သုံးသပ်ခြင်းပြုလုပ်ရာတွင်

⁴⁶ McCarthy, *Building on What Is There*, p.14.
⁴⁷ Dickenson-Jones, De and Smurra, *State and Region Public Finances in Myanmar*, pp.39-40; Nixon and Joelene, *Fiscal Decentralisation in Myanmar*, p.15.
⁴⁸ The World Bank, *Public Financial Management Performance Report*, p.37.

အခက်အခဲများစွာရှိသည်။⁴⁹ ဘတ်ဂျက်စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ သည် သတ်မှတ်ခွဲဝေရေးတို့တွင် စည်းမျဉ်းများအတိုင်း လိုက်နာခြင်းရှိ၊ မရှိကိုသာ ဦးစားပေးစောင့်ကြည့်စစ်ဆေးသည်။ သို့သော်လည်း ထိုဝန်ဆောင်မှု (ဘတ်ဂျက်၏ ရလဒ်) ကို ရရှိသော ပြည်သူလူထုအရေအတွက်နှင့် ပြည်သူများခံစားရရှိသော ထိုဝန်ဆောင်မှု၏ သက်ရောက်မှု (ဘတ်ဂျက်၏ အကျိုးကျေးဇူး) စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက်များကိုမူ အနည်းငယ်သာ ရယူနိုင်ခဲ့သည်။

လက်ရှိကောက်ယူရရှိထားသော ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များမှ အနည်းငယ်ကိုသာ ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။ ဥပမာ - ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသို့ လွှဲပြောင်းသော ငွေပမာဏများကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဘတ်ဂျက်များကို မည်သို့ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးကြောင်း၊ မည်သို့ အသုံးပြုကြောင်း စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက်များကိုမူ အနည်းငယ်သာ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။⁵⁰ မြန်မာအစိုးရနှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့ ဖန်တီးထားသော BOOST dataset တွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး၏ အသုံးစရိတ်များကဲ့သို့သော အလွန်အရေးပါသော အချက်အလက်များရှိပြီး ထိုအချက်အလက်များကို အများပြည်သူ ရယူနိုင်ရန် ထုတ်ပြန်သင့်သည်။ ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်၏ အခြေခံ သတင်းအချက်အလက်များ၊ ဘတ်ဂျက်ခွဲဝေ သတ်မှတ်ခြင်းများ၊ မည်သူများက အဓိကဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူဖြစ်ကြောင်း စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ဒေသတွင်းအဆင့်ထိ သိရှိနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်မှုများ လိုအပ်နေသေးသည်။

⁴⁹ The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, p.91; author;s correspondence with World Bank staff.

⁵⁰ The World Bank, *Myanmar Public Expenditure Review 2015*, p.91

၃. ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လေ့လာခြင်း - ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း၊ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များ၊ ပဋိပက္ခနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး စသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် မည်ကဲ့သို့ဆက်စပ် နေသနည်း။

၃.၁ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း

တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များကို ဆုံးဖြတ်ခွင့် အာဏာပေးခြင်းမှာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကိုကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဖြင့်အာဏာရလာသော အစိုးရများက အုပ်ချုပ်လေ့ရှိသည်။⁵¹ လက်ရှိအချိန်ထိ မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရေးမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့် ရှိဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်များမှာ ဗဟိုမှပင် ခန့်အပ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် လွှတ်တော်ထဲရှိ အမတ် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကိုလည်း တပ်မတော်မှ ခန့်အပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုပြင် ဖွဲ့စည်းပွဲအခြေခံ ဥပဒေ အခန်း(၂) ရှိ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို ဖော်ပြထားရာတွင်လည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိပဲ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များကို အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင်သာ ဥပဒေပြုခွင့်ပေးထားကြောင့် ဖော်ပြထားသည်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များ ဥပဒေပြုခွင့်ရှိသော ကိစ္စရပ်များ မှာ ဖော်တော်ယာဉ် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၊ သစ်တော၊ ရေထွက်ကုန်၊ ဒေသကုန်ထုတ်လုပ်မှု၊ ရေကြောင်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး နှင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သောကိစ္စရပ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ လူဦးရေပိုမိုထူထပ်သော တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များ၏ လွှတ်တော်များ (တစ်နည်းအားဖြင့် ပိုမိုကြီးမားသော လွှတ်တော်များ) သည် ဥပဒေပြုရေး နှင့် ပတ်သတ်ပြီး ပိုမိုတက်ကြွစွာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ကြသည်။⁵²

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်၏ ရည်မှန်းချက်တစ်ခုမှာ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စု ဖော်ဆောင် ရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ နှင့် ပြည်သူများတို့အတွက် ဖက်ဒရယ်စနစ် ဖော်ဆောင် ရေးဖြစ်သည်။ ၎င်းအချက်တို့သည် အလွန်အရေးပါမှုတို့ကြောင့် တစ်နည်းနည်းအားဖြင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်ရန်ရှိသည်။ လက်ရှိချိန်အထိ အထက်ပါ အပြောင်းအလဲလုပ်ဆောင်မှုကို ရှင်းလင်းစွာ မတွေ့ရသေးပါ။ လာမည့် နှစ်အနည်းငယ် အတွင်းတွင်လည်း တွေ့ရမည့် လက္ခဏာ မရှိသေးပါ။ ထိုပြင် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှုများ မှတဆင့် မည်မျှ အတိုင်းအတာထိ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရမည်ကို ဆုံးဖြတ်မည်လော၊ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်မှ တဆင့် မည်မျှ အတိုင်းအတာထိ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရမည် ကို ဆုံးဖြတ်မည်လော ရှင်းလင်းမှု မရှိချေ။ သို့သော်လည်း လာမည့် အနာဂတ်တွင် ပြုလုပ်ဖွယ်ရှိသည့် အထက်ပါ အပြောင်းအလဲများသည် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်ဒေသများ၏ အသုံးစရိတ် တာဝန်ခံမှုများကို ပြောင်းလဲစေနိုင်ပြီး၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုများကိုလည်း လိုက်လျောညီထွေစွာ လုပ်ဆောင်သွားရန် လိုအပ်လာမည်ဖြစ်သည်။

ယခုချိန်ထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချမည့် ပုံစံမှာ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များကို ပိုမို အာဏာခွဲဝေပေးရန်ကိုသာ ဇောင်းပေး ဆွေးနွေးနေသည်။ တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ်များသို့ နိုင်ငံရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချနိုင်ရန်အတွက် အောက်ပါ အဓိကမေးခွန်းများကို မေးနိုင်ပါသည်။

- တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော် များသည် မည်သည့် အခန်းကဏ္ဍ နှင့် အာဏာ မည်မျှ ရှိသင့်သနည်း။
- တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ် ဝန်ကြီးချုပ်များကို မည်ကဲ့သို့ ရွေးချယ်သင့်သနည်း။
- တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ်များတို့တွင် ကိုယ်ပိုင် အခြေခံ ဥပဒေ ရှိသင့်ပါသလား။
- တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ် လွှတ်တော်အမတ်တို့ကို ရွေးချယ်ရာတွင် မည်သည့် မဲပေးစနစ်မျိုးကို အသုံးပြုသင့် သနည်း။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လျော့ချရန် စဉ်းစားရာတွင် တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ်များရှိ အောက်ခြေ အဆင့်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။ တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ် အောက်ခြေအဆင့်များမှ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို

⁵¹ Nixon and others, *State and Region Governments in Myanmar*, p.4.
⁵² Nixon and others, *State and Region Governments in Myanmar*, pp.64-65.

ပြည်သူများအတွက် ပိုမိုအကျိုးရှိပြီး ထိရောက်သော ဝန်ဆောင်မှုများရရှိစေရန်အတွက် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကိုလျော့ချပေးရမည်။ အချို့သော မြို့နယ်များနှင့် ကျေးရွာအုပ်စုများတွင်မူ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပိုမိုပေးအပ်ခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းကို အကန့်အသတ်နှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ရက်ကွက် နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို ရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် ခန့်အပ်နေပြီး ဖြစ်သော်လည်း အိမ်ထောင်စုတစ်စုလျှင် မဲတစ်ခုသာပေးရသော စနစ်ကြောင့် အမျိုးသားများကသာ လွှမ်းမိုးအုပ်စိုးထားသော မဲရွေးချယ်မှု ပုံစံဖြစ်နေသေးသည်။⁵³ လက်တွေ့တွင်လည်း ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရွေးချယ်ပွဲများကျင်းပရာတွင် ဒေသတစ်ခု နှင့်တစ်ခု ပုံစံမတူ ကွဲပြားနေသည်။ သတင်းအချက်အလက်များကို အများပြည်သူသို့ ထုတ်ပြန်မှုနှင့် အများပြည်သူက ဆွေးနွေးခြင်းခံခြင်းဖြင့်ပါဝင်ရန် အကန့်အသတ် ဖြစ်နေသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်စေစပ်ညှိနှိုင်းမှုနည်းပါးခြင်း စသော ပြဿနာများ ရှိနေသည်။⁵⁴

အခန်း ၂.၃ တွင် ဖော်ပြခဲ့သလိုပင် မြို့နယ်အများစု၏ စည်ပင် သာယာရေး ကော်မတီ (CDC)များတွင် ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ် မရှိပါ။ အစိုးရဝန်ထမ်းများမှာလည်း ပြည်သူလူထုကို တာဝန်ခံခြင်းထက် သူတို့အထက်ရှိ သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများကိုသာ အဓိက တာဝန်ခံကြသည်။ မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကော်မတီရှိ နေရာအချို့ကို ရွေးကောက်ပွဲဖြင့်ခန့်ထားခြင်း စတင်ကျင့်သုံးလာသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်စဉ်မှာ ရှုပ်ထွေးမှု ရှိနေခြင်း၊ မဲပေးသူ အရေအတွက် နည်းပါးခြင်း၊ ထို့အပြင် အဓိက ရာထူးကြီးနေရာ (မြို့တော်ဝန် ရာထူး အပါအဝင်) များကိုမူ မဲပေးရွေးချယ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးချေ။ ထို့ပြင် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရွေးကောက်ပွဲများကဲ့သို့ပင် မြို့တော် စည်ပင် သာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကော်မတီ ရွေးကောက်ပွဲ များသည်လည်း တစ်အိမ်ထောင်စုလျှင် လူတစ်ယောက်သာ မဲပေးနိုင်သည်။

အာဏာခွဲဝေမှု ပိုမိုကျင့်သုံးပြီး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ကျလာသည် နှင့်အမျှ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရများမှာ ပြည်သူလူထုကို ယခင်ကထက် တာဝန်ယူမှု နှင့် တာဝန်ခံမှု ပိုရှိလာရန် လွန်စွာအရေးကြီးသည်။ အကယ်၍ ထိုကဲ့သို့ မဖြစ်ပေါ်လာပါက ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း၏ အကျိုးအမြတ်များကို ခံစားရရှိနိုင်မည် မဟုတ်ချေ။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာရန် ရာထူးနေရာပေါင်းများစွာကို ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ရမည်ဟု မဆိုလိုပေ။ ဒေသရှိ အရာရှိများက ပြည်သူများအပေါ် တာဝန်ခံယူမှု မြင့်တင်ရန် နည်းလမ်းများကိုလည်း အခန်း ၂.၃ တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဒေသရှိ အရာရှိများ ဥပမာ- ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး နှင့် မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကော်မတီဝင်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကိုမူ ယခင်ကထက် ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်မှာ ထင်ရှားလှသည်။

၃.၂ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ၏ အရေးပါမှု : မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ် အများစုမှာ သတ္တုတွင်း ထွက်၊ ရေနံ နှင့် သဘာဝဓါတ်ငွေ့ စသော ထုတ်ယူနိုင်သည့် သဘာဝ အရင်းအမြစ် ကြွယ်ဝစွာရှိသည်။ လက်ရှိချိန်ထိ အဆိုပါ သဘာဝအရင်းအမြစ် ထုတ်ယူခြင်းမှ ရရှိသော ဘဏ္ဍာငွေများမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရဘက်ဂျာနယ်သို့သာ သွားပါသည်။ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသောငွေများသည် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ထောက်ပံ့ငွေသဖွယ်ဖြစ်နေပြီး အစိုးရကို တိုက်ခိုက်ရန် အတွက်လည်း ပိုမိုအားဖြည့်နေသလို၊ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိငွေများကိုလည်း ပြည်ထောင်စု အစိုးရကသာ ထိန်းချုပ်ရယူခြင်းမှာလည်း နိုင်ငံရေး မတရားမှု (အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု ဒေသများတွင်)ကို ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ လက်ရှိချိန်တွင် တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ် အစိုးရများအား သဘာဝ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိငွေကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ တိုးမြှင့်ပေးပေးရန် နိုင်ငံရေး ဖိအားပေးမှုများလည်း ရှိနေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပိုမို ခွဲဝေပေးခြင်းဖြင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် များသည် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ၏ ထောက်ပံ့ပေးမှုကိုသာ မှီခိုနေရခြင်းမှ သက်သာစေမည် ဖြစ်သည်။

ပွင့်လင်းမြင်သာမှု : မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝ အရင်းအမြစ် အခန်းကဏ္ဍသည် ကာလရှည်ကြာစွာပင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ကင်းမဲ့နေခဲ့ပြီး၊ နိုင်ငံတစ်ပိုင်း လူထုမကျေနပ်မှုများလည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကာ နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှု ကိုလည်း

⁵³ Minoletti, *Gender (in)Equality in the Governance of Myanmar*, p.26.
⁵⁴ Helene Maria Kyed, Annika Pohl Harrisson and Gerard McCarthy, *Local Democracy in Myanmar: Reflections on Ward and Village Tract Elections in 2016* (Copenhagen: DIIS, 2016), pp.4-5.

ပိုမိုကြီးထွားစေခဲ့သည်။ သဘာဝ အရင်းအမြစ်အား ထုတ်ယူမှုကဏ္ဍတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိခြင်းကြောင့် အကျင့်ပျက် ခြစားခြင်း များစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံသားများ၏အကျိုးအတွက် အသုံးချနိုင်သည့် အစိုးရဘဏ္ဍများ အဖြစ်ထွက်ပေါ်လာခြင်းမရှိပဲ နိုင်ငံ့ဘဏ္ဍများစွာ လျော့နည်းခဲ့ရသည်။ ဥပမာ- Global Witness အဖွဲ့၏ လက်တလော ခန့်မှန်းချက်အရ ကျောက်စိမ်း ရောင်းချမှု ကဏ္ဍတွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ် တစ်နှစ်တည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျောက်စိမ်း ရောင်းချမှု ရရှိငွေ စုစုပေါင်းသည် တရားဝင် နည်းလမ်းဖြင့် ရောင်းချမှုထက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၀ ဘီလီယံ ပိုများနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်။⁵⁵

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ခုနှစ်မှ စတင်ကာ Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) တွင် ပါဝင်လျှောက်ထားသူ နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် EITI ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအဖြစ် အသိမှတ်ပြုမှု ရရန် လုပ်ဆောင်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်မှုမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမြှင့်တင်ရန်အတွက် အရေးကြီးသော ခြေလှမ်းတစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း ထိုထက်ပို၍ လုပ်ဆောင်ရန်လည်း လိုအပ်နေသည်။ ယခုချိန်ထိပင် အစိုးရမှ သဘာဝရင်းမြစ် ထုတ်ယူခြင်းကို မှတ်တမ်းရယူထားခြင်း မရှိသေးပဲ၊ သဘာဝရင်းမြစ် ထုတ်ယူမှုများကို အစိုးရအနေနှင့် ပိုမိုတိုးမြှင့် စောင့်ကြည့်ရန် သာမက သင့်လျော်သော အစိုးရ ဘဏ္ဍကို ဥပဒေနှင့် အညီ စုဆောင်းရန်လည်း အရေးကြီး လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အစိုးရ ဘက်ဂျက်ထဲသို့ ရောက်ရှိခြင်း မရှိသေးသည့် သက်ဆိုင်ရာဌာနအသီးသီးက မှတ်တမ်းတင်ထားရှိသော သဘာဝရင်းမြစ်မှ ရရှိငွေများကိုလည်း အခြားသော အကောင့်များနှင့် အသုံးပြုခြင်းထက် အစိုးရ ဘက်ဂျက်အတွင်းသို့ ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်နေသည်။

ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေမှုစနစ်တစ်ခုကို ပုံစံရေးဆွဲခြင်း : မြန်မာနိုင်ငံ အနေနှင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ်ဘဏ္ဍာငွေများကို အထွေထွေ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှု နည်းလမ်းအတိုင်း ခွဲဝေမည်လော သို့မဟုတ် သဘာဝ အရင်းအမြစ်ဘဏ္ဍာငွေကိုသာ သီးခြား စနစ်ဖြင့် ခွဲဝေမည်လော စသည်ကို ဆုံးဖြတ်ရမည်။ သဘာဝ အရင်းအမြစ်မှ ရရှိငွေသည် နိုင်ငံရေးအရ အကဲဆတ်မှုရှိကြောင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ် ဘဏ္ဍာငွေကို သီးခြားစနစ် တစ်ခုအဖြစ် ခွဲဝေပါက ပိုမိုသင့်တော်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ်များမှ သဘာဝ အရင်းအမြစ်မှ ရရှိသောငွေများသည် မည်သည်နေရာကို သွားနေသည်ကို လူတိုင်း ရှင်းလင်းစွာ သိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု အစိုးရ နှင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရများအကြား ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှု စနစ်တစ်ခုကို ပုံစံဆွဲရာ၌ (မည်သည့် ပုံစံဖြစ်စေ) အဘယ်ကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ခွဲဝေရကြောင်း ဦးတည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်များ ချထားရန် လိုအပ်သည်။ တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ် အစိုးရများသည် ၎င်းတို့၏ အသုံးစရိတ်ငွေများကို ထိရောက်စွာ၊ တာဝန်ယူမှုရှိစွာ၊ လုံလောက်စွာ အသုံးချနိုင်ရန်မှာ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်များ ဖြစ်သည်။ နောက်ထပ် ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုမှာ ဒေသအတွင်း မညီမျှမှုကို လျော့ချရန် ဖြစ်သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေး နှင့် လူမှုရေး အကျပ်အတည်းများမှ ထွက်ပေါ်လာနိုင်သော ငွေကြေးဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင်လည်း ပြည်ထောင်စု အစိုးရက တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ် အစိုးရများကို ကူညီနိုင်သည်။ သဘာဝ အရင်းအမြစ် ဘဏ္ဍာငွေများ ခွဲဝေမှုစနစ်အတွက် သင့်လျော်မှုရှိသည် အခြား ဦးတည်ချက်၊ ရည်ရွယ်ချက်များလည်း ရှိသည်။

- အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူမှုများကြောင့် ထိခိုက်မှုများအပေါ် အလျော်ပေးခြင်း၊ ဥပမာ - သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှု၊ ရပ်ရွာများ ပြန်လည်နေရာ ချထားရခြင်း၊ လူထုကျန်းမာရေး အပေါ် ထိခိုက်မှု ရှိခြင်း
- ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားမှု လျော့ချရန် နှင့် ကာကွယ်ရန်
- အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူသည့် နေရာမှ ဒေသခံပြည်သူများကို ၎င်းတို့ ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အသိအမှတ် ပြုပေးပြီး အကျိုးအမြတ် ခံစားခွင့်ကိုလည်းပေးရန်၊ ဥပမာ- တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက အခြေချနေထိုင်ရာ မြေပြင်မှ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များသည် ထုတ်ယူသောအခါ။⁵⁶

⁵⁵ Global Witness, *Jade: Myanmar's Big State Secret* (Global Witness, October 2015), pp.26, 99-103.
⁵⁶ Adapted from, Andrew Bauer, Paul Shortell and Lorenzo Delesgues, *Sharing the Wealth: A Roadmap for Distributing Myanmar's Natural Resource Revenues* (Natural Resource Governance Institute, February 2016), pp.30-32.

ဦးတည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်များရွေးချယ် ချမှတ်ရာတွင် အချက်များစွာ ရွေးချယ်ရန် မလိုပါ။ သို့မဟုတ်ပါက ဘဏ္ဍာငွေ ဝေခွဲမှု ပုံစံသည် လွန်စွာရှုပ်ထွေးသွားနိုင်ပြီး ထိုစနစ်အပေါ်လူထု၏ ယုံကြည်မှုနှင့် နားလည်မှုကို အပျက်သဘော ထိခိုက်သွားနိုင်သည်။ သဘာဝ အရင်းအမြစ်ဘဏ္ဍာခွဲဝေမှု ပုံစံစနစ် တစ်ခုရလာပါက အမြတ်ငွေအခွန်၊ ပိုင်ဆိုင်မှုအခွန်၊ ကုန်ပစ္စည်း နှင့် ဝန်ဆောင်မှု အခွန်ငွေ၊ နယ်စပ်အခွန်ငွေ၊ အစိုးရပိုင်အမြတ်ငွေ၊ ထုတ်လုပ်မှု ခံစားပိုင်ခွင့်၊ စည်းကြပ်ငွေ နှင့် ဒဏ်ငွေရိုက်မှုများ စသည့် အခွန်ငွေများစွာကိုလည်း မည်သို့ ခွဲဝေမည် ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်လာမည်။⁵⁷ ထို့နောက် ဦးတည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်များနှင့်လည်း ကိုက်ညီသော ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသည့် ခွဲဝေမှုစနစ်တစ်ခုကို ရေးဆွဲကြရမည်။ ဗဟိုအဆင့် နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များက ဘဏ္ဍာငွေအမျိုးမျိုးကို မည်ကဲ့သို့ ချမှတ်သုံးစွဲရမည်ကို ရှင်းလင်းသော စည်းမျဉ်းများဖြင့် ဖော်ပြသတ်မှတ်ထားမည်ဖြစ်သည်။ သဘာဝ အရင်းအမြစ်မှ ရရှိသော ဘဏ္ဍာငွေများသည် တိုင်းဒေသကြီး နှင့် ပြည်နယ်များသို့ တိုက်ရိုက်ရောက်ရှိမည်မှာ ရှင်းလင်းလှသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အောက်ချေ အာဏာပိုင်များ၊ ကျေးရွာများ နှင့် နောက်ဆုံးအနေဖြင့် မြေပိုင်ရှင်တစ်ဦးချင်း နှင့် ရပ်ရွာနေထိုင်သူများပါ ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေရရှိမှုတွင် ပါဝင်နိုင်ရမည်။⁵⁸

ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေ မှု ပုံစံစနစ် မှာ ရင်းမြစ် အခြေခံ (derivation-based) သို့မဟုတ် ညွှန်းကိန်းအခြေခံ (indicator-based) ဖြစ်နိုင်သလို နှစ်မျိုးစလုံး ကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။ ရင်းမြစ် အခြေခံ စနစ်မှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးနည်းပါးသော နိုင်ငံများတွင် အသုံးများသည်။ Box 3 တွင် အထက်ပါ စနစ်နှစ်ခုလုံး ၏ ကောင်းကျိုး ဆောင်းကျိုး များကို ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားသည်။

⁵⁷ Bauer and others, *Sharing the Wealth*, p.35.
⁵⁸ Bauer and others, *Sharing the Wealth*, p.46.

Box - 3 - ရင်းမြစ်အခြေခံစနစ် နှင့် ညွှန်းကိန်းအခြေခံစနစ်တို့၏ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးများ

ရင်းမြစ်အခြေခံ ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေမှုစနစ် သည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများမှလာသော သဘာဝအရင်းအမြစ် ရရှိငွေ အလိုက် အနည်းအများအပေအခြေခံကာ ပြန်လည်ခွဲဝေ ချပေးထားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ဥပမာဆိုလျှင် သဘာဝ အရင်းအမြစ်မှ ဘဏ္ဍာငွေ များများရသည့် ဒေသများသည် ခွဲဝေဘဏ္ဍာငွေဝေစုကိုလည်း များများ ရရှိမည့်သဘောဖြစ်သည်။

ရင်းမြစ်အခြေခံ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုစနစ်၏ ကောင်းကျိုးများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်

- ပြည်သူလူထုအတွက် ၎င်းစနစ်မှာ နားလည်ရ လွယ်ကူသည်။
- အချက်အလက် လိုအပ်မှု နည်းပါးသည်။
- လူမျိုးရေးအရ သို့မဟုတ် အခြားသော ဒေသဆိုင်ရာ ဝိသေတ အမှတ်လက္ခဏာများ အရေးပါသော နိုင်ငံများတွင် အခွန်ငွေ ကောက်ခံရရှိသော ဒေသများသို့ ထိုဘဏ္ဍာငွေများကို ရယူသုံးစွဲခွင့်ရသောကြောင့် မျှတမှုရှိသည်ဟု မြင်လာစေသည်။

သို့သော်လည်း ရင်းမြစ်အခြေခံစနစ်ကို အသုံးပြုရာတွင် အဓိကအန္တရာယ်တစ်ခုရှိသည်။ ၎င်းမှာ ဒေသစီးပွားရေး တိုးတက်နေသည့် အချိန်တွင် ဒေသ၏ ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှုနှင့် အသုံးစရိတ်မှာလည်း မြင့်တက်နေသည်။ ဒေသစီးပွားရေး ရုန်းကန်နေရချိန်တွင် တစ်ပြိုင်နက် တည်းလို အသုံးစရိတ်လည်း ကျဆင်းသွားရာ စီးပွားရေးပူဖောင်း ပေါက်ကွဲမှုများ နှင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရင်းမြစ်အခြေခံ ခွဲဝေမှုစနစ်ကို အသုံးပြုမည်ဆိုပါက သဘာဝ အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူမှုနှင့် ပတ်သတ်သော အချက်အလက်များ ပိုမိုတိကျစွာ ထုတ်ပြန်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ အနိမ့်ဆုံးအနေဖြင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူမှု စီမံကိန်းများမှ မည်သည့် ဘဏ္ဍာငွေ အမျိုးအစားဖြင့် ပေးအပ်စုဆောင်းထားခြင်းကို ထုတ်ပြန်ရန် လိုအပ်သည်။ အကယ်၍ သက်ဆိုင်ရာ ဒေသခံ အစိုးရက ကုမ္ပဏီများအား အခွန်ဆောင်ခြင်းကို စိစစ်ပါက၊ ဒေသအစိုးရ အနေဖြင့် ၎င်းကုမ္ပဏီ၏ ကုန်ကျငွေ၊ အမြတ်ငွေ၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ၊ သတ္တု (သို့မဟုတ်) ရေနံ၏ အရည်အသွေး တို့အပြင် စာချုပ်စာတမ်းများကိုပါ စုဆောင်းကောက်ယူ စစ်ဆေးသင့်သည်။

ညွှန်းကိန်းအခြေခံ ခွဲဝေမှုစနစ်သည် ပြည်နယ်များ၏ လိုအပ်ချက် အပေါ်အခြေခံ တွက်ချက်မှုပြုလုပ်ကာ ဘဏ္ဍာငွေချထားပေးသည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေချထားပေး ရန်အတွက် အဓိက ညွှန်းကိန်းများမှာ ဆင်းရဲမှု ပမာဏ၊ ဝင်ငွေ အဆင့်အတန်း၊ အများပြည်သူ ဝန်ဆောင်မှု များကို လက်လှမ်းမီမှု၊ ပညာရေး အဆင့်အတန်း၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှု ပမာဏ စသည်တို့ကို အခြေခံသလို၊ ဒေသခံအစိုးရ၏ အခွန်ငွေ ကောက်ခံရရှိနိုင်မှုကိုပါ ထည့်သွင်းတွက်ချက်သည်။

ညွှန်းကိန်းအခြေခံ ခွဲဝေမှုစနစ်၏ ကောင်းကျိုးများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်

- ယခုစနစ်မှာ ရင်းမြစ်အခြေခံစနစ်ကဲ့သို့ စီးပွားရေးပူဖောင်း ပေါက်ကွဲနိုင်ချေ မရှိချေ။
- အကယ်၍ တစ်နိုင်လုံး လူနေမှုအဆင့်အတန်း ညီမျှစေရေးသည် အဓိက ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ပါက ယခုစနစ်သည် ရင်းမြစ်အခြေခံ စနစ်ထက် ပိုသင့်တော်သည်။

ညွှန်းကိန်းအခြေခံ စနစ်၏ အားနည်းချက်မှာ ၎င်းစနစ်ကို အောင်မြင်စွာနှင့် မျှတမှုရှိစွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် တိကျသော သတင်းအချက်အလက်များစွာ လိုအပ်သည်။ ထို့ပြင် ယခုစနစ်မှာ ရင်းမြစ်အခြေခံစနစ်နှင့် ယှဉ်လျှင် ပြည်သူလူထု နားလည်ဖို့ရန် ပိုမိုခက်ခဲသဖြင့်၊ ပြည်သူလူထု၏ ယခုစနစ် အပေါ် ယုံကြည်မှုမှာ အကန့်အသတ် ရှိနိုင်သည်။

အရင်းအမြစ် - Adapted from Andrew Bauer, Paul Shortell and Lorenzo Delesgues, *Sharing the Wealth: A*

အခွန်များ ကောက်ယူခွင့် သတ်မှတ်ခြင်း - နိုင်ငံတော်တော်များများတွင် အခွန်ကောက်ယူခွင့်နှင့် သဘာဝသယံဇာတ ပစ္စည်းများထုတ်ယူရေး တာဝန်တို့ကို ဗဟိုအစိုးရက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည်။ ရရှိလာသော အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို သဘောတူထားသော နည်းလမ်းများ အတိုင်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရတို့ကို ပြန်လည်ပေးပေးသည်။ သတ္တုတွင်း/ ရေနံကုမ္ပဏီကြီးများနှင့် စာချုပ်ကိစ္စညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခြင်း၊ ဥပဒေကြပ်မတ်ခြင်း၊ အခွန်ကောက်ယူခြင်းတို့သည် အလွန်ရှုပ်ထွေးပြီး ပြည်ထောင်စု အဆင့်အစိုးရတို့သည် ထိုကိစ္စများကို စီမံခန့်ခွဲရန် လိုအပ်သော စွမ်းရည်/လုပ်ပိုင်ခွင့် အနေအထားများ ပိုမိုကြံ့ခိုင်မှု ပြည့်ထောင်စုအဆင့် အစိုးရတို့သည် သဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများအပြောင်းအလဲအပေါ် စီမံခန့်ခွဲနိုင်စွမ်း ပိုမိုကြံ့ခိုင်မှု သို့သော်လည်း နိုင်ငံအချို့တွင် အခွန်ကောက်ယူခွင့်အချို့သို့မဟုတ် အခွန်ကောက်ယူခွင့်အားလုံးကို ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအား ပေးအပ်ထားသည်။ မြန်မာပြည်တွင်လည်း ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်လာရန် တောင်းဆိုမှု များရှိနေသည်။⁵⁹

သီအိုရီဆိုင်ရာ တိုက်တွန်းမှုများအရ အခွန်ကောက်ယူခွင့်နှင့် ကြီးမားသော သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူရေးစီမံကိန်းတာဝန်များကို ဗဟိုအစိုးရက ရယူထားသင့်ကြောင်း ဆိုထားသည်။ သို့သော်လည်း အရေးကြီးသိထားရမည့်အချက်မှာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများသည် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ မျှတစွာ ခွဲဝေရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဗဟိုအစိုးရအပေါ် ယုံကြည်မှု အလွန်နည်း သည်။ ယခုအချိန်ထိ ဗဟိုအစိုးရသည် စာချုပ်များညှိနှိုင်းခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့တွင် လိုအပ်ချက်များရှိနေသေးသည်။ အခွန်ဘဏ္ဍာ ငွေများ ကောက်ယူမှုတွင်လည်း အကျင့်ပျက်ခြစားမှု ရှိနေသည်။ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများနှင့်ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု အနည်းငယ်သာရှိသည်။ အကယ်၍ သဘာဝသယံဇာတအပေါ် အခွန်ကောက်ယူခွင့် နှင့် သဘာဝသယံဇာတ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုစီမံကိန်းတာဝန်များအားလုံး သို့မဟုတ် အများစုကို ဗဟိုအစိုးရက ရယူထားရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့မည်ဆိုလျှင် အောက်ပါ အချက်တို့ကို အလေးပေးစဉ်းစားရမည်။

- အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို သဘောတူထားသည့် နည်းလမ်းအတိုင်း အမြဲတမ်း ခွဲဝေပေးရမည်
- အကျင့်ပျက်ခြစားမှုကို တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ကိုင်တွယ်ရမည်
- ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ပိုမိုရှိလာရမည်
- စာချုပ်များကို ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း ပြုလုပ်မည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အရာရှိများ၏ စွမ်းရည်တို့ကို မြှင့်တင်ထားရမည်

ပြည်ထောင်စုအဆင့်အစိုးရသည် အကြီးစားရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများကို အကောင်းဆုံး စီမံခန့်ခွဲနိုင်သော်လည်း အသေးစား သတ္တုတူးဖော်ရေး စီမံကိန်းများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင်မူ သီအိုရီဆိုင်ရာသုံးသပ်ချက်အရ ကောင်းကျိုးအနည်းငယ်သာ ရနိုင်သည်။ စာချုပ်များသည် ပိုမိုရှင်းရှင်းပြီး ရရှိမည့်အခွန်များလည်းနည်းသည်။ အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများကို ဗဟိုအစိုးရက စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးခြင်းထက် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရက စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးပါက ပိုမိုလွယ်ကူလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် လုပ်ငန်းအရွယ်အစားအလိုက် အခွန်ကောက်ယူခွင့်နှင့် တာဝန်များပေးအပ်သည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေး ထိန်းချုပ်မှုလျော့ချခြင်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတူးဖော်ရေးအက်ဥပဒေ (၂၀၁၅) က ခွင့်ပြုထားသော်လည်း ထိုပေါ်လစီအပြောင်းအလဲအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးသင့်၊ မသုံးသင့်ကြောင်း လက်တလောတွင် ဆွေးနွေးငြင်းခုံနေကြဆဲဖြစ်သည်။

သဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိသောအခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း - သဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိသောအခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို ထိရောက်စွာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် ခက်ခဲသောအလုပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသ အဆင့်တွင် ရှိသော စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ဌာနမှ ဝန်ထမ်းများသည် အရေးကြီးပြဿနာများဖြစ်သော ကုန်ဈေး နှုန်းအတက်အကျ ကွာဟချက်များကို ဖြေရှင်းပေးခြင်း၊ အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်အလွန်အကျွံသုံးစွဲမှုမှ ရှောင်ရှားခြင်း၊ ကဏ္ဍမျိုးစုံ စီးပွားရေးတိုးတက် လာမှုကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း စသည့်ပြဿနာတို့ကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် စွမ်းရည်များ လိုအပ်သည်။ ထိုစီမံခန့်ခွဲမှုများအကြောင်းကို Box 4 တွင် ရှင်းပြပေးထားသည်။ Box 5 တွင်မူ သဘာဝသယံဇာတ အခွန်ငွေများကို ထိရောက်စွာ စီမံခန့်ခွဲရာ ရုန်းကန်နေရသော

⁵⁹ Bauer and others, *Sharing the Wealth*, p.16.

Latin America နိုင်ငံနှစ်အကြောင်းကို ဥပမာအနေဖြင့် တင်ပြထားသည်။ သဘာဝသယံဇာတ ကြွယ်ဝသော နိုင်ငံအချို့တို့သည် ထိုစိန်ခေါ်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် ငွေကြေးတည်ငြိမ်မှုရှိစေရန်အတွက် ထားသောရန်ပုံငွေ (Stabilisation Funds) သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင်ငွေကြေးရန်ပုံငွေများ (Sovereign Wealth Funds)ကို ထိထိရောက်ရောက် အသုံးပြုလာခဲ့ကြသည်။ Botswana နှင့် Chile နိုင်ငံတို့သည် အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့သော နိုင်ငံများထဲမှ နှစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။⁶⁰ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း ထိုကဲ့သို့သော ငွေကြေးရန်ပုံငွေများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် သုံးစွဲနိုင်သည့်အပြင် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးများတွင်လည်း (သဘာဝ အရင်းမြစ်များ အများအပြား ထုတ်ယူသော ဒေသများ) သုံးစွဲနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း သတိချပ်ထားရမည်မှာ ငွေကြေး တည်ငြိမ်မှုရှိစေရန်အတွက်ထားသောရန်ပုံငွေ (Stabilisation Funds) သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင်ငွေကြေးရန်ပုံငွေများ (Sovereign Wealth Funds)အားလုံးတို့သည် အောင်မြင်မှုရရှိရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ပေ။ တစ်ချို့ အခြေအနေတွင် ဂုဏ်ပြုဆုများ ချီးမြှင့်ရန်တွင်နှင့် အာဂတိလိုက်စားမှု လျော့ချရေးတို့တွင် ထိုငွေကြေးများကို အသုံးပြုကြသည်။⁶¹ ဘဏ္ဍာငွေများကို ထုတ်လုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော လုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီးရန် ရှင်းလင်းသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချမှတ်ထားရမည်။ ဘဏ္ဍာငွေများကို သင့်လျော်သော စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်း နည်းလမ်းများအောက်တွင် ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ စီမံခန့်ခွဲရမည်။ ထိုရန်ပုံငွေများကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်သော နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများလည်း ရှိရမည်။ အထက်ပါလုပ်ဆောင်ချက်များသည် အောင်မြင်မှုများ ရရှိရန်အတွက် အဓိက သော့ချက်များဖြစ်သည်။

⁶⁰ Zaw Oo and others, *Fiscal Management in Myanmar*, p.15.

⁶¹ Bauer and others, *Sharing the Wealth*, p.50.

Box 4: သဘာဝ သယံဇာတ မှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် သိထားရမည့် အဓိက အချက်များ

အကယ်၍ စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်းမွန်စွာဆောင်ရွက်နိုင်လျှင် သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများသည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရတို့ အတွက်ကောင်းကျိုးများစွာ ဖြစ်ထွန်းလာနိုင်သည်။ ထိုငွေကြေးများကို ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး ကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံပြီး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် အသုံးပြုပါက အလွန်အကျိုးရှိမည်။ သို့သော်လည်းပဲ သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အခက်အခဲများစွာ ရှိသည်။ စီမံခန့်ခွဲမှု ညံ့ဖျင်းပါက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများ နှောင့်နှေးသွား နိုင်သည်။ ကြုံတွေ့ ရလေ့ရှိသော အဓိက စိန်ခေါ်မှုများမှာ

- ကုန်ဈေးနှုန်းများ မငြိမ်မသက်ဖြစ်လာသည် - ဥပမာ- ၂၀၀၈ ဇူလိုင်လ နှင့် ၂၀၀၈ ဒီဇင်ဘာလ အတွင်းတွင် ကမ္ဘာ့ ရန်ဈေးနှုန်းသည် တစ်စည်လျှင် ၁၄၀ USD မှ ၃၈ USD သို့ ထိုးကျသွားသည်။ (နှစ်ဝက်အတွင်း ဈေးနှုန်းသည် ၇၄% သို့ ထိုးကျသွားသည်) ထို အချိန်မှစ၍ ဈေးနှုန်းအတက်အကျသည် ကြီးကြီးမားမားဆက်လက်ရှိနေပြီး ၂၀၁၁ ဧပြီလတွင် ၁၁၄ USD သို့ အမြင့်ဆုံးရောက်ရှိခဲ့သလို ၂၀၁၅ ဇန်နဝါရီလတွင် ၂၉ USD သို့ အနိမ့်ဆုံးရောက်ရှိခဲ့သည်။ အစိုးရများက သဘာဝသယံဇာတများကို တိုးမြှင့်ထုတ်ယူမှုသည် ကမ္ဘာ့ ဈေးကွက်အပြောင်းအလဲအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝသယံဇာတ အမြောက်အများ ထုတ်ယူသော နိုင်ငံများသည် ထိုကမ္ဘာ့ ဈေးကွက်မတည်ငြိမ်မှုများကြောင့် အစိုးရ၏ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှု အပေါ် အပြောင်းအလဲ ကြီးကြီးမားမား ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့သည်။ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ မတည်ငြိမ်မှုသည် အစိုးရအသုံးစရိတ် ရေးဆွဲရာတွင် အခက်အခဲဖြစ်စေသေးသည်။ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေအများအပြား ရသောအခါများတွင် အစိုးရတို့သည် အလွန်အကျွံ အကောင်းမြင်ပြီး အသုံးစရိတ်များအတွက် အာမခံချက်များ ပေးကြသည်။ သို့ သော်လည်း အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ မတည်ငြိမ်မှုကြောင့် အထက်ပါ အာမခံချက်များကို ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိပြီး အကြွေးဝန်များ ပိသွားကာ ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများလည်း ဖျက်သိမ်း လိုက်ရသည်။ သဘာဝသယံဇာတ မှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများသည် ကြိုတင်ခန့်မှန်းရန် ခက်ခဲသောကြောင့် အစိုးရက လစာငွေများ ကဲ့သို့ သော အသုံးစရိတ်များ သုံးစွဲသောအခါတွင် အဆင်မပြေ ဖြစ်ရသည်။
- သဘာဝသယံဇာတ မှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများသည် အစိုးရအသုံးစရိတ် တိုးလာမှုကို အားပေးသည် - အလွန်အကျွံ သုံးစွဲသောကြောင့် ဘဏ္ဍာငွေများ ကုန်ခန်းသွားခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်များသုံးစွဲပုံကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားရမည်။ ထိုဒီဇိုင်းမှာ စီးပွားရေးကြပ်တည်းလာသော အခါတွင် အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်များတိုးမြှင့်သုံးစွဲပြီး စီးပွားရေးတိုးတက်လာသော အခါတွင် လျော့ချသည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း သဘာဝသယံဇာတ ပေါက်ကြွယ်ဝသော နိုင်ငံများတွင် ကုန်ဈေးနှုန်းများ မြှင့်တက်လာသော အခါ စီးပွားရေးများ လျင်လျင်မြန်မြန် တိုးတက်လာလေ့ရှိပြီး၊ ကုန်ဈေးနှုန်းများ ကျလာသောအခါ စီးပွားရေး ကျဆင်းသွားတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ တိုးမြှင့်ရရှိ လာသောအခါတွင် စီးပွားရေးသည် လျင်လျင်မြန်မြန် တိုးတက်လာပြီး အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ လျော့နည်းသွားသောအခါတွင် စီးပွားရေး ကျဆင်းသွားသည်။ အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်သည် အစိုးရ၏ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေ ရရှိမှုအပေါ် မူတည်ပြီး ပြောင်းလဲနေပါက အခြေအနေဆိုးနှင့်ကြုံတွေ့ နိုင်သည်။
- သဘာဝသယံဇာတ အပေါ်မှီခိုခြင်းသည် ကဏ္ဍပေါင်းစုံ စီးပွားရေးတိုးတက်လာမှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည် - နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် တိုင်းပြည်၏ ငွေကြေးလိုအပ်ချက်ကြောင့် သဘာဝသယံဇာတ အများအပြားကို နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ သောအခါတွင် ငွေကြေး၏ တန်ဖိုးသည် မြှင့်တက်လာသည်။ ငွေကြေးတန်ဖိုး မြှင့်တက်လာခြင်းကြောင့် ထိုနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်များသည် ဈေးနှုန်းမြင့်လာပြီး သွင်းကုန်များ မှာ ဈေးနှိမ့်ကျလာသည်။ ထိုရလဒ်ကြောင့် ပြည်တွင်းထုတ်ကုန်များသည် ပြည်တွင်း၌သာမက နိုင်ငံခြားဝယ်လိုအားကို လျော့နည်းသွားစေသည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝသယံဇာတ ပေါက်ကြွယ်ဝသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး ကဏ္ဍများတွင် အားနည်းလေ့ရှိပြီး ထိုအခြေအနေကြောင့်

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပြဿနာ သုံးခု ကိုဖြစ်စေသည်။ ၁) သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူရေး ကဏ္ဍသည် အခြားသော စိုက်ပျိုးရေး နှင့် ကုန်ထုတ်ရေး ကဏ္ဍတို့ နှင့်ယှဉ်လျှင် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အရေးပေးမှု နည်းပါးသည်။ ၂) သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူရေး ကဏ္ဍကြောင့် စီးပွားရေးတိုးတက်လာခြင်းသည် မညီမျှမှုကို ပိုမိုကြီးမားလာစေသည်။ ၃) သဘာဝသယံဇာတ ပစ္စည်းများ ကုန်ဆုံးသွားသောအခါ နှင့် ကုန်ဈေးနှုန်း ကျဆင်းလာသော အခါတွင် သဘာဝသယံဇာတ ပစ္စည်းထုတ်ယူရေး

ကဏ္ဍသည် အကြပ်အတည်းနှင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။ တစ်ခြားအလုပ်အကိုင်များ မဖန်တီးပေးနိုင်သောကြောင့် စီးပွားရေး ကျဆင်းလာခြင်း၊ အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခြင်း၊ အိမ်ထောင်စုများ ပင်ငွေလျော့နည်း သွားခြင်းများကို ဖြစ်လာစေနိုင်သည်။

အရင်းအမြစ် - Andrew Bauer, Paul Shortell and Lorenzo Delesgues, *Sharing the Wealth: A Roadmap for Distributing Myanmar's Natural Resource Revenues* (Natural Resource Governance Institute, February 2016); www.fedprimerate.com/crude-oil-price-history.htm [Accessed 13th Oct 2016]; Norman Loayza, Alfredo Mier y Teran and Jamele Rigolini, *Poverty, Inequality and the Local Natural Resource Curse*, Discussion Paper Series (IZA, February 2013).

Box 5 - သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ကြုံတွေ့ရသော အခက်အခဲအချို့ - နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံ

အစိုးရများသည် သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ထိရောက်စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန်အတွက် ခက်ခက်ခဲခဲ ကြိုးစားလုပ်ဆောင်ကြရသည်။ ထိုပြဿနာသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တွင် ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပြီး အထူးသဖြင့် နတ်ယူသုံးစွဲနည်းအခြေပြု လွှဲပြောင်းငွေသတ်မှတ်သော စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများတွင် ပိုဖြစ်လေ့ရှိသည်။

- ပီရူးနိုင်ငံ Ite ခရိုင်၏ စည်ပင်သာယာရေးအစိုးရသည် ကြေးနီတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများမှ အခွန်ငွေများစွာရရှိသောကြောင့် ပုံမှန်နှစ်စဉ် ဘတ်ဂျတ်အသုံးစရိတ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၀၀၀၀၀ မှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၃ သန်း အထိ တိုးမြှင့် ရရှိခဲ့သည်။ ပီရူးနိုင်ငံ၏ ဥပဒေအရ ထိုအခွန်ငွေများကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများတွင် အသုံးပြုရမည်ဖြစ်သော်လည်း စည်ပင်သာယာရေးအစိုးရသည် အခြေခံအဆောက်အအုံများအပေါ်တွင်သာ အလွန်အကျွံသုံးစွဲခဲ့သည်။ တိုးတက်လာ သော အခြေခံအဆောက်အအုံများသည် (ဥပမာ - လမ်းများကောင်းမွန်လာခြင်း၊ ကျောင်းအဆောက်အအုံများ ကောင်းလာခြင်း) ပြည်သူများအတွက် အကျိုးမရှိပဲ ထိုအတွက် အသုံးစရိတ်များသည် သိသိသာသာ ဆိုးကျိုးများဖြစ်ပေါ် ခဲ့သည်။
 - ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ရုတ်တရက်တိုးတက်လာခြင်းကြောင့် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်သားများ လခတိုးမြှင့်ရရှိ လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် လယ်သမားများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်သားများတို့သည် အလုပ်အကိုင်များ ပြောင်းလဲ လုပ်ကိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုအကျိုးဆက်ကြောင့် ယခုအချိန်တွင် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ ကျဆင်းလာသည် သာမက ရေရှည်စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုကိုလည်း ခြိမ်းခြောက်လာနေပြီဖြစ်သည်။
 - စည်ပင်သာယာရေး အစိုးရသည် အနာဂတ်အတွက် လုံလောက်သော ရန်ပုံငွေများကို စုဆောင်းထားခြင်းမရှိပါ။ အခွန်ဘဏ္ဍာ အများစုကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်း၊ စုဆောင်းထားခြင်းမရှိပဲ သုံးစွဲခဲ့သည်။
 - ကျောင်းဆရာများကို သင်တန်းပေးခြင်း၊ ကျန်းမာရေး စနစ်များကို ကောင်းမွန်အောင်လုပ်ခြင်း၊ လူမှုရေး လုပ်ငန်းများကို ထောက်ပံ့ခြင်းစသည်တို့တွင် ရန်ပုံငွေများ လုံလောက်စွာ ချမှတ်သုံးစွဲခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။
 - အနှစ်ချုပ်ဆိုရသော် “ကြေးနီတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများ လျော့နည်းလာသောအခါတွင် Ite ခရိုင်၌ ပြည်သူလူထုများ၏ လူနေမှုဘဝကျဆင်းလာမှုနှင့် စီးပွားရေး မတိုးတက်လာခင် အချိန်ကထက်ပင် ပိုဆိုးသွားနိုင် သော အန္တရာယ်များရှိနေသည်။”
- ကိုလံဘီယာနိုင်ငံရှိ Puerto Gaitan ခရိုင် စည်ပင်သာယာရေးအစိုးရသည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်အစောပိုင်းဝန်းကျင်တွင် ရေနံတင်ပို့မှု မြှင့်တက်လာသောကြောင့် အခွန်ငွေများ ၁၀၀၀% ခန့် တိုးတက်လာခဲ့သည်။ အသုံးတည့်သော အခြေခံ အဆောက်အအုံများ (ဥပမာ - ခေတ်မီ ကိရိယာများရှိသော စာသင်ကျောင်းများ) ဆောက်လုပ်ခဲ့သော်လည်း ငွေအမြောက်အများကို အကျိုးမရှိသော စီမံကိန်းများတွင် (ဥပမာ - ကုန်ကျစရိတ်များသော ဇာတ်ရုံများ တည်ဆောက် ခြင်း၊ ကွန်ကရစ် ကျောက်တိုင်များတည်ဆောက်ခြင်း) ဖြန့်တီးပစ်ခဲ့သည်။ ယခုအချိန်တွင် ကုန်ပစ္စည်းများ၏ ဈေးနှုန်းသည် မငြိမ်မသက်ဖြစ်လာခဲ့ရပြီး Puerto Gaitan ခရိုင် စည်ပင်သာယာရေး အစိုးရသည်လည်း ထိုဒဏ်များကို ခံစားနေရပြီဖြစ်သည်။

အရင်းအမြစ် - Andrew Bauer and others, *Natural Resource Revenue Sharing* (NRGI & UNDP, September 2016), p.59; Andrew Bauer, Paul Shortell and Lorenzo Delesgues, *Sharing the Wealth: A Roadmap for Distributing Myanmar's Natural Resource Revenues* (NRGI, February 2016), p.22

လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်အတွက် တာဝန်ခံခြင်း - မြန်မာအစိုးရသည် ၂၀၀၆၊ ဇန်နဝါရီလတွင် စည်းမျဉ်းအသစ် တစ်ခုထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ထိုစည်းမျဉ်းအရ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းအသစ်များအားလုံးသည် စီမံကိန်းအကောင်အထည် မဖော်မီ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကျိုးသက် ရောက်မှု လေ့လာအကဲဖြတ်ခြင်းလုပ်ငန်း (Environmental Impact Assessment - EIA) ကို ဦးစွာလုပ်ဆောင်ကြရမည်။ EIA ကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စည်းမျဉ်းများသည်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းအား ဆောင်ရွက် လိုသော စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများကို EIA လုပ်ငန်းအတွက် ကုန်ကျစရိတ် ကိုယ်တိုင်ပေးဆောင်ကြစေရန် ချမှတ်ထားရန် လိုအပ်သည်။ EIA ကို ဆောင်ရွက်သော စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍအပေါ် သက်ရောက်လာမည့် ခန့်မှန်းချက်ကုန်ကျစရိတ်ကို လျော့ပေါ့စေရန် ရေးသားတင်ပြလာနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၉၀ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၀ ခုနှစ်များတွင် လက်တွေ့ကျင့်သုံးပြီးနောက်ပိုင်း ထိုစည်းမျဉ်းများသည် ယနေ့တွင် ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ စည်းမျဉ်းသစ်အရ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းကြောင့် သက်ရောက်နိုင်သော လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်ကို တင်ပြနိုင်သော်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းကို ခွင့်ပြုရန်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ထိုအချက်ကို အနည်းငယ်သာ သို့မဟုတ် လုံးဝ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်မဟုတ်ပါ။ လူထုအပေါ်ကျရောက်နိုင်သော ကုန်ကျစရိတ်များအတွက် တာဝန်ယူရန်၊ လျော်ကြေးပေးရန် ပျက်ကွက်မှုများကြောင့် ပြည်သူလူထု၏ လူမှုဘဝသာမက နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုအပေါ် ပြဿနာများ ကြီးကြီးမားမား ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ လက်ပံတောင်း ကြေးနီတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းနှင့် မြစ်ဆုံစီမံကိန်းတို့သည် အငြင်းပွားမှုဖြစ်နေသော ဥပမာများအနက် လူသိများသော ဥပမာနှစ်ခုဖြစ်သည်။ မြန်မာ၏ EIA စည်းမျဉ်းများ ထိရောက်မှု အရှိဆုံးဖြစ်စေရန်အလို့ငှာ မြန်မာအစိုးရနှင့် မြန်မာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတို့သည် EIA လုပ်ငန်း၏ အရည်အသွေးနှင့် ဘက်လိုက်မှုကို ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်သွားနိုင်ရန် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်နှင့် စွမ်းရည်များရှိထားရမည်။ ထို့နောက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သော ဒေသများအတွက် သင့်တင့်သော လျော်ကြေးငွေများ ရရှိစေရန်လည်း ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရမည်။

၃.၃ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေး၊ ပဋိပက္ခနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေး၊ ပဋိပက္ခနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့အကြား ဆက်နွယ်မှု - လွတ်လပ်ရေးရပြီး နောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများနှင့် လူမှုရေး ပဋိပက္ခများ၏ နောက်ကွယ်တွင်ရှိသော အဓိက အခြေခံကြောင်းရင်းမှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို လိုလားသော တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအဖွဲ့များ၏ ဆန္ဒကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယခု ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ၌ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ အဓိကဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေသော အချက်လည်းဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို အတူတကွပူးပေါင်းကာ အလေးထားသည့် ထိရောက်သော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ပဋိပက္ခများကိုဖြေလျှော့စေနိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု ကိုလည်း တိုးတက်လာစေနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းမှတစ်ဆင့် လူမှုရေး ခွဲခြားမှုများ၊ ပဋိပက္ခများ၊ နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှုများတို့ကို ပိုမိုကြီးထွားလာနိုင်သော အခြေအနေများလည်းရှိကြောင်း သတိချပ်ထားရမည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းသည် ပထဝီနယ်မြေအရသော်လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအရသော်လည်းကောင်း အချင်းချင်းခွဲခြားမှုများကို ပိုမိုကြီးမားလာစေနိုင်သည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးကို ကိုယ်စားပြုသော ပြည်သူများ၏ အမှတ်လက္ခဏာများလည်း လျော့ကျလာနိုင်သည်။ ထိုအနေအထားကြောင့် နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ ခေါင်းဆောင်များသည် ပိုမိုကြီးမားပြင်းထန်သော နိုင်ငံရေးအရ တောင်းဆိုမှုများကို ပြုလုပ်လာနိုင်သည်။⁶² အနှစ်ချုပ်ဆိုရသော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို ဆက်လက်လျှော့ချရန် လိုအပ်သော်လည်းပဲ ၎င်းသည် ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းပေးမည့် အရာမဟုတ်ပါ။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းမှတစ်ဆင့် ကြုံတွေ့လာနိုင်သော အမျိုးသားရေးအရ ထိလွယ်ရှလွယ်သော ကိစ္စများကိုလည်း သိမှတ်ထားရမည်။

⁶² Joseph Siegle and Patrick O'Mahony, *Assessing the Merits of Decentralisation as a Conflict Mitigation Strategy* (USAID, 2006), especially p.1.

လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တရားဝင်မှု (Legitimacy) အကြောင်းအကျဉ်းချုပ် - ဗမာ့ကွန်မြူနစ် ပါတီကျဆုံးပြီးနှင့် မြန်မာအစိုးရ၏ ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့သော ၁၉၈၀ နောက်ပိုင်းမှစ၍ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ၊ အစိုးရ၊ တပ်မတော်တို့အကြားတွင် စီးပွားရေးနှင့်ဆိုင်သော အယူအဆနှင့် ပတ်သက်၍ ကြီးမားသော ကွဲပြားခြားနားမှုမရှိခဲ့ပေ။⁶³ အားလုံးသည် ပုံစံအမျိုးမျိုးသော အရင်းရှင်စီးပွားရေးစနစ်ကို ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ထိုအဖွဲ့များအတွင်း စီးပွားရေးကို အုပ်ချုပ်သော အခန်းကဏ္ဍနှင့် ၎င်းပုံစံများသည် ကြီးမားသော မတူညီမှုများရှိကြသည်။ အချို့အဖွဲ့များ (ဥပမာ - တပ်မတော်/အစိုးရ- ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၀၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင်၊ “ဝ” ပြည် သွေးစည်ညီညွတ်ရေး တပ်မတော်) တို့သည် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ပြင်းထန်သော ဗဟိုမှ အောက်ချေသို့ သွားသည့် နည်းလမ်းကိုကျင့်သုံးကြပြီး၊ အခြားအဖွဲ့များမှာမူ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုနည်းသော နည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် (EAOs)အများစုသည် ပြည်သူလူထုအား ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများထောက်ပံ့ပေးရာတွင် တက်တက်ကြွကြွပါဝင်လှုပ်ရှားကြသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများမှာ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ ပညာရေး၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ လုံခြုံရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ သစ်တော စီမံခန့်ခွဲရေး သို့မဟုတ်/နှင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှု စသည်တို့ဖြစ်သည်။⁶⁴ အချို့နေရာများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍကို တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က တစ်ဦးတည်း ထိန်းချုပ်ထားသော်လည်း တပ်မတော်၊ အစိုးရ၊ အခြားသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊ ပြည်သူ့စစ်၊ နယ်ခြားစောင့်တပ် စသောအဖွဲ့များနှင့် အတူတကွ အုပ်ချုပ်သော “ရောပြွမ်းအုပ်ချုပ်ရာ ဒေသများ”လည်း ရှိသည်။ အချို့သော“ရောပြွမ်းအုပ်ချုပ်ရာ ဒေသများ” တွင် ရှိသည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များသည် ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးများရှိကြပြီး ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များ အတွက်လည်း သဘောတူညီမှုများ ရရှိထားလေ့ရှိကြသည်။ သို့သော်လည်း အခြားဒေသများတွင်မူ အဖွဲ့အချင်းအချင်း ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ မည်သို့ဆိုစေကာမူ အဖွဲ့အသီးသီး၏ နယ်မြေအလိုက် လုပ်ငန်းတာဝန်ခွဲဝေထားမှုများသည် ရှင်းလင်းမှုမရှိသေးပေ။⁶⁵

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များသည် ကျေးရွာဒေသများတွင် တရားဝင် အုပ်ချုပ်သူအဖြစ် ရှိနေခြင်းကို ကျေနပ်ကြသည်။ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးသူဟူသော အခန်းကဏ္ဍသည် ထိုတရားဝင်ဖြစ်ခြင်းဟူသော အဓိကအစိတ်အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ထောက်ပံ့ပေးသော ဝန်ဆောင်မှု၏ အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက်၊ ဒေသခံပြည်သူများအပေါ် ဆက်ဆံပုံ၊ အကျင့်ပျက်ချစားမှုအဆင့်များစသည်တို့၏ ကွဲပြားခြားနားမှုများသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အချင်းချင်းတွင် ကြီးကြီးမားမားရှိနေသည်။ အခြားသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များအချင်းချင်း တွင်လည်း ကွဲပြားမှုများရှိသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်းမှစ၍ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ခေါင်းဆောင် (တပ်မတော်အပါအဝင်) တို့သည် မည်သည့်ဝန် ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးမည်၊ မည်သို့ပေးမည်၊ မည်သည့်အခွန်များကို ကောက်ယူမည်စသော ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာကို အမြင့်ဆုံးရရှိထားကြသည်။⁶⁶ နယ်ခြားစောင့်တပ်နှင့် ပြည်သူ့စစ်⁶⁷များသည်လည်း ၎င်းတို့ လှုပ်ရှားသော နယ်မြေအတွင်းရှိ ကျေးရွာများနှင့် ပြည်သူလူထုများအတွက် တရားဝင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးသူအဖြစ် ရှိနေခြင်းကို

⁶³ N.b. the ‘Tatmadaw’ is the name for Myanmar’s armed forces.
⁶⁴ Kim Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar* (Yangon: The Asia Foundation, 2015), pp.46-81.
⁶⁵ Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar*, pp.41-44.
⁶⁶ Ashley South, *Ethnic Politics in Burma* (Abingdon, 2009), p.36.
⁶⁷ နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များသည် တပ်ဖွဲ့ဝင် ၃၂၆ ဦးခန့်ရှိသည့် တပ်မတော်၏ လက်အောက်ခံ တပ်ရင်းများဖြစ်သည်။ တပ်မတော်မှ တပ်မှူးတစ်ဦးက ဦးဆောင်သော်လည်း တပ်သားအများစုသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်သားဟောင်းများဖြစ်ကြသည်။ ပြည်သူ့စစ်များမှာ တပ်မတော် သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့နှင့် တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်သော အချိတ်အဆက်ရှိသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ တခါတလေတွင် သီးခြားလွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားကြသည်။ John Buchanan၏ ရှင်းလင်းချက်အရ ‘ပြည်သူ့စစ်များသည် အခြားသော ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် သူပုန်အဖွဲ့များကို တိုက်ခိုက်လေ့ရှိသလို ရာဇဝတ်မှုများ ဖြေရှင်းခြင်း သို့မဟုတ် သူပုန်ထမှုကို ထောက်ပံ့ကူညီခြင်းများ ဆောင်ရွက်သည်’ See, John Buchanan, *Militias in Myanmar* (The Asia Foundation, July 2016), p.2.

ကျေနပ်ပျော်ရွှင်ကြသည်။ အခြားအဖွဲ့များသည် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဘာသာရေး ပွဲလမ်းသဘင်များ၊ စစ်ဘေး ဒုက္ခသည်များကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း စသည့် အခြားသောဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ပေးသည်။⁶⁸

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ နယ်ခြားစောင့်တပ်များ၊ ပြည်သူ့စစ်များတို့၏ တရားဝင်မှု (Legitimacy) နှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုအကြားတွင် အလွန်ရှုပ်ထွေးသော ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုတရားဝင်မှုသည် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အချင်းချင်း သာမက လက်နက်ကိုင်တစ်ဖွဲ့တည်းကိုပင် ရွာတစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ၊ အိမ်ထောင်စုတစ်ခုနှင့်တစ်ခု၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းတို့က အမျိုးမျိုးမြင်ကြသည်။ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ အမြင်များသည် အောက်ပါအခြေခံ အကြောင်းအရာ အပေါ်များစွာ မူတည်ပြီး ပြောင်းလဲနေသည်။ ဥပမာ - တပ်ဖွဲ့တစ်ခုနှင့် ပြည်သူလူထုတို့၏ အတိတ်က ဆက်ဆံရေးအခြေအနေ၊ တပ်ဖွဲ့တစ်ခု၏ နိုင်ငံရေး အတွေးအခေါ်များ၊ ထိုဒေသတွင် လှုပ်ရှားနေသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် ဒေသခံလူထုတို့ အကြား လူမျိုးရေးအရ တူညီမှုရှိ၊ မရှိ စသည်တို့ဖြစ်သည်။

တရားဝင်မှု (Legitimacy) နှင့် ပတ်သက်၍ ရှုပ်ထွေးမှုများရှိနေသော်လည်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးနေမှုကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယခင်အစိုးရက အသိမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း မြန်မာအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အချို့တို့သည် ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး ကဏ္ဍများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရမည်။ မတူညီမှုရှိသော်လည်း တူညီသော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အတူအကွဲ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လာနိုင်စေသော ရလဒ်ကိုရရှိစေပါသည်။⁶⁹ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ တွင် နိုင်ငံရေးပြဿနာများ၊ ဖယ်ဒရယ်ရေးရာကိစ္စများ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးနေမှုကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအား တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ၏ ကိုယ်စား နိုင်ငံရေးကိစ္စများကို ဆွေးနွေးပေးသော တရားဝင်အဖွဲ့ အဖြစ်ကို အသိမှတ်ပြုကြောင်း ပြသရာရောက်သည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် နိုင်ငံရေးအရ တရားဝင် ကိုယ်စားပြုခွင့် မည်မျှ အတိုင်းအတာထိ ရှိကြောင်း၊ တရားဝင် ဆွေးနွေးသူအဖြစ် ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးခွင့်ရှိသော ခေါင်းစဉ်များ စသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ မေးခွန်းမေးစရာများ ရှိနေသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ တော်တော်များများသည် မည်သည့်သြဇာခံမဟုတ်သော၊ လွတ်လပ်မှု အတိုင်းအတာ တစ်ခုထိရှိသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုပြုလုပ်ကြပြီး ထိုဆွေးနွေးပွဲမှ ရရှိလာသော အချက်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစား လာကြသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်များတွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အချို့သည် အလှူရှင်များ၏ ထောက်ပံ့မှုများဖြင့် ကျေးရွာအဆင့် လူထုနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများကို ဆောင်ရွက်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ သွားရောက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရာတွင် တာဝန်ယူမှုများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် လူတစ်စု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသာ ဖြစ်နေသေးသည်။ ထိုလူတစ်စုများမှာ လွှမ်းမိုးမှုကြီးမားသော လူကြီး၊ လူလတ် အမျိုးသားများ ဖြစ်ကြပြီး သူတို့သည် အခွင့်အရေးပိုရသော နောက်ခံထောက်ပံ့မှု ရရှိသူများ ဖြစ်ကြသည်။ အခန်း ၂.၂ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုအခြေအနေသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် သာတူညီမျှမှုမရှိခြင်းနှင့် ထိရောက်သော အုပ်ချုပ်မှုတို့ကို အပျက်သဘော ဆောင်သော ထိခိုက်မှုရှိလာနိုင်သည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက ထောက်ပံ့ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ

ဇယား ၂ သည် အကြီးဆုံးသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ၁၁ ဖွဲ့တို့က ထောက်ပံ့ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုအမျိုးအစားများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံများ၊ စီမံရေးရာဌာနများတွင် မည့်မျှအထိ စစ်တပ်က ပါဝင်ကြောင်း ဖော်ပြသော အနှစ်ချုပ် ဇယားတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

⁶⁸ Buchanan, *Militias in Myanmar*, pp.32-33.

⁶⁹ For health, see, Bill Davis and Kim Jolliffe, *Achieving Health Equity in Contested Areas of Southeast Myanmar* (The Asia Foundation, June 2016) especially pp.25-31.

ဇယား ၂ - တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးနေမှုကို ဖော်ပြသော အနှစ်ချုပ်ဇယား

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ	အုပ်ချုပ်ရေး/စီမံရေးရာဌာနများ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းရှိ မရှိ	အုပ်ချုပ်ရေး/စီမံရေးရာဌာနများသည် စစ်တပ်နှင့် သီးခြားစီ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းရှိ မရှိ	အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ အများနှင့်ဆိုင်သော အဆောက်အအုံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားမှု ရှိ မရှိ	လူမှုရေးနှင့် ဆိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို ပြည်ပြည်ထောင်စု ထောက်ပံ့ ပေးခြင်း ရှိ မရှိ
DKBA	မရှိပါ	-	ရှိပါသည်	မရှိပါ
KIO	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားပါသည်	ရှိပါသည်	ရှိပါသည်
KNPP	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားပါသည်	အနည်းငယ်သာရှိ	ရှိပါသည်
KNU	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားပါသည် (သို့သော်လည်း စစ်တပ်ကိုလည်း တိုက်ရိုက်ကိုယ်စား ပြုသည်)	အနည်းငယ်သာရှိ	ရှိပါသည်
NDA	မသိပါ	မသိပါ	ရှိပါသည်	မသိပါ
NMSP	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားပါသည်	ရှိပါသည်	ရှိပါသည်
PNLO	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပါ	အနည်းငယ်သာရှိ	အနည်းငယ်သာရှိ
PSLF	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပါ	အနည်းငယ်သာရှိ	ရှိပါသည်
RCSS	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပါ	အနည်းငယ်သာရှိ	အနည်းငယ်သာရှိ
UWSA	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပါ	ရှိပါသည်	ရှိပါသည်
SSPP	ရှိပါသည်	သီးခြားဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပါ	မသိပါ	အနည်းငယ်သာရှိ

အရင်းအမြစ် - Kim Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar* (The Asia Foundation, 2015), p.100. မှ ကောက်နုတ်ထားသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ တစ်ခုချင်းစီ၏ တိကျသော ဝန်ဆောင်မှုထောက်ပံ့ရေး အခန်းကဏ္ဍကို ဆွေးနွေးသွားမည် မဟုတ်သော်လည်း ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအား ဦးစားပေးရွေးချယ်ပုံ၊ စီမံရေးရာလုပ်ငန်းများတွင် စစ်တပ်၏ ပါဝင်မှုအတိုင်းအတာ စသည်တို့သည် အမျိုးမျိုးကွဲပြားနေသည်ကို သိမှတ်ထားရန် အရေးကြီးလှသည်။ KNU နှင့် RCSS တို့သည် မတူညီကြောင်းကို ဇယားအရ သိရှိလာနိုင်သည်။ KNU တွင် (ဝန်ကြီးဌာနကဲ့သို့)ဌာနများ ၁၄ ခုရှိပြီး တက်ကြွမှုအရှိဆုံးသော (အလုပ်အများဆုံးလုပ်သော) ဌာနများမှာ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လူမှုဘဝ ဖူလုံရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ သစ်တော တို့ဖြစ်ပြီး ထိုဌာနများ၏

မတူညီသော အဆင့်များတွင်လည်း သိသာထင်ရှားသော ကိုယ်စားပြုမှု၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များ ရှိကြသည်။⁷⁰ ထိုဌာနများ အတွက် အရပ်သား အရာရှိများကိုသာ ခန့်အပ်တာဝန်ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် RCSS တွင်မူ ကာကွယ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဌာနတို့သည် အရေးကြီးဆုံးသော ဌာနများဖြစ်ပြီး ပြည်သူ့ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဌာန တွင် အထူးလေ့ကျင့်မှု ရရှိထားသော စစ်သားများကိုသာ ခန့်အပ်တာဝန်ပေးထားသည်။⁷¹

လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ အခွန်ကောက်ယူမှု

ပန်ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ခြင်းအပြင် အခွန်များကောက်ခံခြင်းကိုလည်း တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များက ပြုလုပ်ကြသည်။ အခွန်များကို တိုးမြှင့်ကောက်ခံနိုင်ရန် အသုံးပြုသော နည်းလမ်းများသည် အဖွဲ့တစ်ခုနှင့်တစ်ခုသာမက အဖွဲ့တစ်ခုအတွင်းမှာပင် အမျိုးမျိုးဖြစ်နေသည်။ သို့ရာတွင် တရားဝင်အခွန်များဖြစ်သော - ဥပမာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များက ရေးသားထုတ်ဝေထားသော အခွန်စည်းမျဉ်းအတိုင်း ကောက်ခံသောအခွန်တို့သည် အခြားသော အခွန်များ - ဥပမာ စိတ်တိုင်းကျ ကောက်သောအခွန်၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ်သော ဒေသအတွင်း ပြုလုပ်မည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းအတွက် ရသော ညှိနှိုင်းခ အခွန်၊ မှောင်ခိုဈေးကွက်မှ ရသော အခွန်များ - တို့နှင့် ယှဉ်လျှင် အလွန်နည်းသော ပမာဏဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်မှစ၍ သူပုန်အဖွဲ့များအပြင် သူပုန်အဖွဲ့ကို တိုက်ခိုက်သော တပ်မတော်နှင့် ပြည်သူ့စစ်များတို့သည် ၎င်းတို့၏ ရှေ့တန်းခေါင်းဆောင်များအား အခွန်များ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ကောက်ခံခွင့် အာဏာကို ပေးအပ်ထားသည်။ အချို့သော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အဆင့်မြင့်အရာရှိများအား ပြန်လည်ဝေမျှပေးသည်ဟု ယူဆရသော်လည်း အောက်ချေရရှိ လုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်သော ငွေကြေးများကို ရယူထားပြီးဖြစ်သည်။ မကြာခင်ဆိုသလိုပင် ငွေကြေးများသည် ထိုဒေသရှိ စစ်တပ်ခေါင်းဆောင်များနှင့် အပေါင်းအပါတို့၏ ကိုယ်ကျိုးချမ်းသာအတွက်သာ ဖြစ်သွားသည်။⁷² တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် တပ်မတော်တွင် ဘတ်ဂျက်အသုံးစရိတ်နှင့် ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု လုံးဝ မရှိပေ။ အခွန်ဘဏ္ဍာများ၊ အသုံးစရိတ်များတို့နှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက်၊ ကိန်းဂဏန်းများ အားလုံးကို ရရှိရန်မှာ မလွယ်ကူပေ။

၁၉၇၀ နှင့် ၁၉၈၀ ခုနှစ်များအတွင်း ထိုင်းနှင့် တရုတ်နယ်စပ်တွင်ရှိသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ရေးစခန်းကို ဖြတ်သန်းသွားသည့် နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများမှ အခွန်ငွေအများအပြားကို ရယူကောက်ခံနိုင်ခဲ့သည်။ တံခါးပိတ်စီးပွားရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် ဦးနေဝင်းအစိုးရ၏ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နိုင်ငံခြားကုန်ပစ္စည်းများကို တင်သွင်းသည့် မှောင်ခိုဈေးကွက်များမှတစ်ဆင့်လည်း အခွန်ငွေများ အများအပြားရရှိခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၈၀ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းမှစ၍ တပ်မတော်၏ ထိုးစစ်များကြောင့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ရေးစခန်းများသည် မြန်မာအစိုးရ၏ လက်အောက်တွင် ရောက်ရှိလာပြီး ကုန်သွယ်ရေး စည်းမျဉ်းများသည်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဖြေလျော့ပေးလာခဲ့သောကြောင့် ထိုကဏ္ဍများမှ ရရှိသော အခွန်ငွေများသည်လည်း လျော့နည်းသွားခဲ့ရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် သယံဇာတများ တူးဖော်ခြင်း၊ သစ်များထုတ်ခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းများမှ ရရှိသော အခွန်ငွေဘဏ္ဍာများကို ပိုမိုမှီခိုလာပြီး ထိုလုပ်ငန်းနှစ်ခုသည်လည်း လျင်လျင်မြန်မြန် ကြီးမားလာခဲ့သည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အချို့တို့သည် သဘာဝ သယံဇာတ ကဏ္ဍအတွက် (သီအိုရီအရ) အလွန်ခေတ်မှီသော အခွန်ငွေကောက်ခံခြင်း အစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲထားသည်။ ဥပမာ - KIO/KIA တို့သည် ဖားကန့်ဒေသရှိ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်သော ကုမ္ပဏီများကို အခွန်ကောက်ခံသော စနစ်များရေးဆွဲထားသည်။ ထိုစနစ်အရ ကုမ္ပဏီတို့သည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်တန်ဖိုးနှင့် အမြတ်ငွေအပေါ် ရာခိုင်နှုန်းအလိုက် တွက်ချက်ပြီး အခွန်ပေးကြရသည့်အပြင် မိုင်းတွင်းရှိ လုပ်သားများအရေအတွက် အလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ အသုံးပြုသော စက်ယန္တရားအမျိုးအစားလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ စက်ယန္တရားအတွက် အသုံးပြုမည့် လောင်စာဆီများအတွက် သော်လည်းကောင်း ကောက်ခံသော အခွန်များလည်းရှိသေးသည်။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ကုမ္ပဏီများမှ KIO/KIA သို့ အခွန်ပေးသောအခါတွင် အခွန်ငွေပမာဏကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းဖြင့်သာ ပေးဆောင်ကြသည်။

⁷⁰ Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar*, p.48.
⁷¹ Jolliffe, *Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar*, p.67.
⁷² South, *Ethnic Politics in Burma*, p.36.

ထို့အပြင် UWSA က ကောက်ခံသော အခွန်များသည် UWSA နှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသော ကြားလူများကသာ ကောက်ခံပေးကြသည်။ ကချင်လူမျိုးများအကြား တူညီသော ယုံကြည်ချက်တစ်ခုမှာ KIO/KIA များကောက်ယူသော ကျောက်စိမ်းအခွန်ဘဏ္ဍာငွေများသည် အကျင့်ပျက်ချစားခြင်းကြောင့် ဆုံးရှုံးနှစ်နာမှုများ ရှိသည်ဟူသော အချက်ဖြစ်သည်။⁷³

လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအပြင် အစိုးရ အရာရှိအများအပြားတို့သည် ၎င်းတို့၏ နယ်မြေအတွင်း ဖြတ်သန်းသွားသော တရားမဝင်ကုန်သွယ်မှုများအတွက် ကောက်ခံသောအခွန်မှတစ်ဆင့် အကျိုးအမြတ်များ ရရှိခဲ့ကြသည်။ အနည်းငယ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အချို့တို့သည် တရားမဝင် မူယစ်ဆေးဝါးများရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းတွင် ထုတ်လုပ်သူအနေဖြင့်သာမက ဖြန့်ဖြူးသူအဖြစ်ပါ တက်ကြွစွာ ကိုယ်တိုင်ပါဝင်လုပ်ဆောင်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဘိန်း၊ ဘိန်းဖြူ၊ စိတ်ကြွဆေးများ အများဆုံးထုတ်လုပ်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ထိုလုပ်ငန်းမှတစ်ဆင့် ကြီးမားသော အမြတ်များ ရရှိနေသည်။⁷⁴

တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ ပြည်သူ့စစ်များနှင့် နီးစပ်သော (သို့မဟုတ်) တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ ပြည်သူ့စစ်တို့၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်၌ ဆောက်ရွက်နေသော ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အများအပြား ရှိနေသည်။ သို့သော်လည်း ထိုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ရရှိသော ဘဏ္ဍာငွေများကို ပြည်သူ့လူထုအတွက်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တို့၏ ဘတ်ဂျက်အတွက် မည်သို့ မျှဝေသုံးစွဲကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမသိရပေ။

၎င်းတို့၏ ဒေသများတွင် လက်ရှိအချိန်အထိ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို တက်ကြွစွာ ဆောင်ရွက်ပေးနေသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့သည် နောင်တွင်လည်း ဆက်လက်၍ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဆန္ဒများရှိကြသည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် ဖယ်ဒရယ် စစ်တပ် ဖွဲ့စည်းရေးကိုလည်း တိုက်တွန်းနှိုးဆော်နေပြီး ထိုမှသာ ၎င်းတို့၏ စစ်သားများသည် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ လုံခြုံရေးကို ဆက်လက်၍ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည်။ သို့ရာတွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့သည် အနာဂတ်တွင် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ၊ အခွန်ဘဏ္ဍာများ ကောက်ခံသူဟူ၍ ဆက်လက်ရှိမည့် အခန်းကဏ္ဍသည် မသေချာ၊ မရေရာမှုများ ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲသည် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့အား ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများတွင် မည်သည့်အခန်းကဏ္ဍကို တာဝန်ယူသင့်ကြောင်း ရှင်းလင်းသော သဘောတူညီမှု ရယူရန်လိုအပ်ပြီး ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများလည်း အစီအစဉ်အတိုင်း ရေးဆွဲချမှတ်ဖို့လိုအပ်သည်။ ယောင်ဝါးဝါးဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ်/နှင့် ထောက်ပံ့ငွေ မပါဝင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းမျိုးသည် စိတ်ရှိတိုင်း အခွန်ကောက်ယူခြင်း/တရားဝင်မဟုတ်သော အခွန်ကောက်ယူခြင်းကိုသာ အားပေးရာရောက်သည်။

ပြည်တွင်းရှိ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ရသော ပြည်သူများ နှင့် ဒုက္ခသည်တို့၏ အိမ်အပြန် - မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ရသော ပြည်သူများ နှင့် ဒုက္ခသည်ပေါင်း သိန်းကျော်ရှိသည်။ အချို့တို့သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်အနည်းငယ်ခန့်မှ ရွှေ့ပြောင်းတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသော သူများဖြစ်ပြီး အခြားသူတို့သည် နေအိမ်မှ အဝေးသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာခဲ့သည်မှာ ဆယ်စုနှစ်ခန့် ရှိခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ နေအိမ် သို့မဟုတ် မြန်မာပြည်သို့ ပြန်လာသောသူများကို ဝန်ဆောင်မှုအမျိုးမျိုးပေးပြီး ကူညီရန် လိုအပ်လာသည်။ ဥပမာ - မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် တောင်းဆိုပေးခြင်း၊ ပညာရေးနှင့် သင်တန်းများ ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံသားတစ်ယောက်၏ အခွင့်အရေးများ ပေးပြီး အစိုးရ၏ ဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ရယူခံစားစေခြင်း၊ နေအိမ်များ ဆောက်လုပ်ပေးခြင်း၊ မြေမြှုပ်မိုင်းများ ရှင်းလင်းပေးခြင်း စသည်တို့ အတွက် အကူအညီများ လိုအပ်သည်။ ထိုဝန်ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးရန် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးအစိုးရ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ စသည့်အဖွဲ့အစည်းအား လုံးပူးပေါင်းပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ထောက်ပံ့ကြေးငွေများကို စနစ်တကျ ရေးဆွဲသတ်မှတ်ပေးရန် လိုအပ်သည်။

⁷³ Global Witness, *Jade: Myanmar's Big State Secret* (Global Witness, October 2015), p.93.
⁷⁴ Bertil Lintner, *Burma in Revolt: Opium and Insurgency since 1948*, 2nd edn (Chiang Mai, 1999), pp.379-80; Bertil Lintner and Michael Black, *Merchants of Madness: The Methamphetamine Explosion in the Golden Triangle* (Chiang Mai, 2009), pp.67-89; South, *Ethnic Politics in Burma* (Abingdon, 2009), pp.143-45.

ငြိမ်းချမ်းရေး အမြတ် - ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖော်ဆောင်မည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် အလားအလာသည် စစ်ပွဲများရပ်စဲပြီးနောက် စစ်ပွဲများ၏ ဒဏ်ကို ခံစားခဲ့ရသော ဒေသများတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တိုးတက်လာမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါက လွန်စွာအကျိုးရှိလာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ငြိမ်းချမ်းရေး အမြတ်အစွန်းကို စိတ်တိုင်းကျအခွန်ကောက်ခံခြင်းများ လျော့ချလိုက်ခြင်း၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တိုးတက်အောင်မြင်လုပ်ခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် ပင်ပန်းစွမ်းအားများ မြှင့်တင်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ရရှိနိုင်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ပြန်လည်တည်ဆောက်ရာတွင် ပြည်သူလူထု၏ စီးပွားရေးနှင့် စားဝတ်နေရေးကို ဦးစားပေးစဉ်းစားခြင်းသည် နိုင်ငံတကာတွင် ကျင့်သုံးလေ့ရှိသော စံနှုန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အစိုးရနှင့် အခြားသော ဖွံ့ဖြိုးရေး ကဏ္ဍမှ အဖွဲ့အစည်းတို့သည် စစ်ပွဲများခံစားခဲ့ရသော ဒေသများအတွက် လိုအပ်ချက်များကို လျင်လျင်မြန်မြန်နှင့် အမှန်တကယ် လိုအပ်သော အရာများကို ထောက်ပံ့ပေးရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။

အကယ်၍ “Do no harm/Conflict sensitivity”တို့ကို သေချာစွာ အလေးနက်ထားမှုမရှိခဲ့လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးမှ အမြတ်များရရှိရန် ကြိုးစားရာတွင် တခါတလေ မမျှော်လင့်သော အကျိုးဆက်များ ရရှိလာနိုင်ကြောင်းကိုလည်း သတိရသိထားရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ စစ်ပွဲများကို အချိန်အတော်ကြာ ခံစားခဲ့ရသော ဒေသတော်တော်များများတို့တွင် အစိုးရအပေါ် မယုံကြည်မှု၊ ခါးသီးမှုတို့သည် ဆက်လက်ကြီးမားနေဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တိုးချဲ့လာခြင်း၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ပေးခြင်းတို့ကို ဒေသခံပြည်သူများ၊ ဒေသရှိလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့က ကြိုဆိုခြင်းမရှိကြပြီး အစိုးရက အာဏာကို ချဲ့ထွင်နေသည်ဟူ၍သာ ထင်မြင်နေတတ်ကြသည်။ အစိုးရအပြင် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းဖွံ့ဖြိုးရေး အဖွဲ့တို့သည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲနေသော ဒေသများတွင် စီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်လိုပါက ဒေသခံပြည်သူလူထုတို့နှင့် သေချာစွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ ပုံမှန်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များနှင့် ချိတ်ဆက်ထားသော (သို့မဟုတ်) ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသည် နေရာဒေသအချို့တွင် စနစ်တကျရှိနေပြီးဖြစ်သောကြောင့် စီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်လိုလျှင် ၎င်းတို့နှင့် သေချာစွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် လိုအပ်သည်။ အချို့အခြေအနေတွင် ထိုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တရားဝင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါက အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်မည်။⁷⁵

အစိုးရတပ်မဟုတ်သော အခြားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း - စစ်ပွဲများခံစားခဲ့ရသော ဒေသများအတွက် စစ်ပွဲလွန်ကာလများတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး အကျိုးအမြတ်များကို လျင်လျင်မြန်မြန်ရရှိရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ထို့အပြင် အစိုးရနှင့် သုတေသနပညာရှင်တို့သည် ၁) လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီက အစိုးရတပ်မဟုတ်သော အခြားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသို့ ဝင်ရောက်ကြရသော အကြောင်းရင်း ၂) ကျေးရွာလူထုများက အစိုးရတပ်မဟုတ်သော အခြားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို ထောက်ပံ့ပေးရသည့် အကြောင်းရင်း စသော အခြေအနေတို့ကို နားလည်ရန် လိုအပ်သေးသည်။ ထိုတွေ့ရှိချက်များ အပေါ် အခြေခံ၍ မည်သည့်အဆင့်သော အစိုးရက ကူညီထောက်ပံ့မှုပေးရန်၊ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတို့က မည်သည့် အခန်းကဏ္ဍများတွင် တာဝန်ယူရန်၊ လုပ်ဆောင်မည့်လုပ်ငန်းများအတွက် ထောက်ပံ့ကြေးရန်ပုံငွေများကို မည်သို့ရှာဖွေမည် စသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပြီး ပေါ်လစီများကိုလည်း ရေးဆွဲချမှတ်ကြရမည်။ အခြားနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံအရ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ များသို့ ဝင်ရောက်ရသော အကြောင်းရင်းများမှာ - အဖွဲ့၏ ယူဆချက်ကြောင့်၊ နိုင်ငံရေးအရ မကျေနပ်မှုများရှိနေခြင်း၊ ငွေးကြေးရယူလိုမှုများ၊ ထိခိုက်နစ်နာမှုမှ ကာကွယ်ပေးလိုခြင်း၊ မျှတမှု မရှိခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မ တပ်သားသစ် စုဆောင်းခံရခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်မရှိခြင်း (အထူးသဖြင့် လူငယ်ယောက်ျားလေးများ) စသည်တို့ဖြစ်သည်။⁷⁶ မကြားသေးမီကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများရှိလာပြီး နောက်ထပ်ပြုလုပ်မည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် အစိုးရတပ်မဟုတ်သော အခြားသောလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသို့ ဝင်လိုသော/ထောက်ပံ့မှုပေးလိုသော ဆန္ဒများသည် ပြောင်းလဲနိုင်ချေရှိသည်။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် ပြည်သူများတို့၏ ဆန္ဒသဘောထားများသည်လည်း အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲလာနိုင် ချေရှိသည်။

⁷⁵ Kim Jolliffe, *Ethnic Conflict and Social Services in Myanmar's Contested Regions* (The Asia Foundation, June 2014), pp.45-46.
⁷⁶ Christopher Blattman and Edward Miguel, 'Civil War', *Journal of Economic Literature*, 48.1 (2010), pp.32-35.

စစ်မှုထမ်းဟောင်းများကို ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း - ယခုအချိန်အထိ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ နယ်ခြားစောင့်တပ်များ၊ ပြည်သူ့စစ်များတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော တပ်သားများ၏ အနာဂတ်နှင့်ပတ်သက်၍ မသေချာ မရောမမှုများသာ ရှိနေသေးသည်။ သို့သော်လည်း အကယ်၍ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုများရခဲ့လျှင် တပ်သားအချို့တို့သည် လက်ရှိအလုပ်ကို စွန့်လွတ်လာနိုင်ချေရှိသည်။ မြန်မာ့တပ်မတော်က ၎င်း၏တပ်သားတော်တော်များများကို လျှော့ချလာနိုင် ချေရှိသည်။ စစ်မှုထမ်းဟောင်းများကို ၎င်းတို့၏ အသိုင်းအဝန်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း ပြန်လည်နေရာချထားရေးသည် အောင်မြင်သော ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းအတွက် အရေးကြီးသော စိန်ခေါ်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ရေရှည်ဆောင်ရွက်သွားရမည့် ကိစ္စပြဿနာများလည်း ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စပြဿနာများကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတို့က ကူညီဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပါက အထိရောက်ဆုံးဖြစ်နိုင်ပြီး လိုအပ်သော ရန်ပုံငွေများကိုလည်း ရရှိထားရမည်။ နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများအရ ပြန်လည်နေရာချထားရေးအတွက် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရာတွင် စဉ်းစားရမည့် အရေးကြီးကိစ္စ များမှာ-

- ပဋိပက္ခကြောင့်ဖြစ်ရသော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်း
- စစ်မှုထမ်းဟောင်းများအတွက် အလုပ်အကိုင်နှင့် သင့်တင့်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းများရရှိစေရန် ထောက်ပံ့ပေးရာတွင် ဟန်ချက်ညီမှု (မျှမျှတတ) ရှိစေခြင်း၊ အခွင့်ထူးခံစားရသော စစ်မှုထမ်းဟောင်းများဟု အခြားသော သာမန်ပြည်သူများက မထင်မိသွားရန်လည်း လိုအပ်သည်။ (အချို့သော စစ်မှုထမ်းဟောင်းများသည် ၎င်းတို့လက်ရှိနေထိုင်နေသော နေရာတွင် ယခင်က ရင့်ရင့်သီးသီးပြောဆို၊ ပြုမူခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ဖူးနိုင်သည်။)
- ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကဲ့သို့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ပြီး ထိုပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍမှ စီးပွားရေးလုပ် ငန်းရှင်များကိုလည်း စစ်မှုထမ်းဟောင်းများကို အလုပ်ခန့်အပ်ရန် တိုက်တွန်းခြင်း
- အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပညာရေးနှင့် သင်တန်းစီမံကိန်းများကို သေချာစွာရေးဆွဲပြီး အကောင်အထည်ဖော်ရန်
- နိုင်ငံရေးအရ လေးလေးနက်နက်ထားပြီး ပြန်လည်နေရာချထားရေး မဟာဗျူဟာကို ရေးဆွဲခြင်း⁷⁷

တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးများ ရောင်းဝယ်မှု - ရှေ့တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အချို့ တို့သည် မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှုတွင် ထုတ်လုပ်သူအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖြန့်ဖြူးသူအနေဖြင့်လည်းကောင်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်လုပ်ရှားနေကြသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်မြေအတွင်းရှိ ကုန်သည်များကိုလည်း အခွန်များ ကောက်ခံခြင်းဖြင့် ဘဏ္ဍာငွေများရရှိကြသည်။ မြန်မာပြည်တွင်းတွင် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးများ အရေအတွက် များပြားလှသော ကြောင့် နိုင်ငံ၏ အချို့သော ဒေသများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သည် အလွန်မြင့်မားလျှက်ရှိပြီး နောက်ဆက်တွဲ အနေဖြင့် လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေးတို့တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများ ဖြစ်လာစေသောကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အိမ်နီးနားချင်းနိုင်ငံများအပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ရောင်းချမှုသည် ခေတ်မစားတော့ပေ။ သို့သော်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် တောင်ပေါ်ဒေသရှိ အိမ်ထောင်စုများ၏ အရေးကြီးသော ဝင်ငွေရရှိရာ လုပ်ငန်းဖြစ်သောကြောင့် ထိုအချက်ကိုလည်း သိမှတ်ထားရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို လျော့ချသော မဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲရာတွင် ထိုဒေသရှိ အိမ်ထောင်စုများ၏ ဝင်ငွေများ သိသိသာသာလျော့ကျသွားမှုမျိုး မဖြစ်စေရန် ဂရုပြုရေးဆွဲကြရမည်။⁷⁸ နောက်ထပ်သိမှတ် ထားရမည့် အချက်တစ်ခုမှာ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အချို့သည် ထိုတရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးများ ရောင်းချခြင်းမှ ရရှိသော ဘဏ္ဍာငွေများ အများအပြားရရှိထားသောကြောင့် အစိုးရ၏ ထိုလုပ်ငန်းအား ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဆန့်ကျင်တုံ့ပြန်လာနိုင်သည် ဆိုသော အချက်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေသည် ရေရှည်တည် တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရာတွင် ကြီးမားသော အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။

⁷⁷ Adapted from, Irma Specht, *Practice Note 4: Socio-Economic Reintegration of Ex-Combatants* (International Alert, September 2010), pp.3-5.
⁷⁸ Tom Kramer, Martin Jelsma and Tom Blickman, *Withdrawal Symptoms in the Golden Triangle: A Drug Market in Disarray* (Amsterdam: Transnational Institute, 2009), pp.26-30; Myanmar Opium Farmers' Forum, *Statement of the 4th Myanmar Opium Farmers' Forum* (Myanmar Opium Farmers' Forum, May 2016), South, *Ethnic Politics in Burma*, pp.144-45.

လူသား အရင်းအမြစ် - ပြည်တွင်းစစ်ပွဲသည် စစ်ပွဲဖြစ်နေသော ဒေသများတွင်းရှိ လူသားအရင်းအမြစ်ကို ကြီးကြီးမားမား ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသည်။ ဥပမာ - ပြည်သူ့လူထု၏ ပညာရေး၊ စွမ်းရည်များ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ယူဆချက်များ၊ ကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ကာယ ခွန်အား စသည်တို့ကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ပြည်သူ့လူထုတစ်ဦးချင်းစီကို ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေရုံသာမက အရပ်သား ပြည်သူများ အပြင် စစ်သားများလည်း အသက်ဆုံးကြရသည်။ လူသားအရင်းအမြစ်၏ ဆိုက်ကီးများသည် အထူးသဖြင့် နာတာရှည် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုရှိသော၊ ကျောင်းတက်ခွင့် မရခဲ့သော၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှု ကြီးကြီးမားမားခံစားရသော စစ်မှုထမ်းဟောင်းများပေါ်သို့ ကျရောက်လာနိုင်သည်။⁷⁹ မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက နိုင်ငံတကာတွင်လည်း ပေါ်လစီရေးဆွဲသူတို့နှင့် သုတေသနပြုသူတို့သည် စစ်ကြောင့် ဖြစ်ရသော လူသားအရင်းအမြစ်များနှင့် ရေရှည်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်မှု၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုတို့ကို သေချာစွာနားလည်မှု မရှိကြပေ။

“မေးခွန်းသည် စစ်ပွဲများကြောင့် လူသား အရင်းအမြစ်များ ထိခိုက်နစ်နာသွားမှုရှိ၊ မရှိ မေးမြန်းရန် မဟုတ်ပါ။ (အမှန်တကယ် ထိခိုက်မှုရှိသည်ကို ကျွန်တော်တို့ အားလုံးသိပြီးဖြစ်သည်) အမှန်တကယ်မေးရမည့် မေးခွန်းမှာ မည်သို့ထိခိုက်သွားသနည်း၊ မည်မျှ ထိခိုက်သွားသနည်း၊ မည်သူများ ထိခိုက်ခံစားခဲ့ရသနည်း၊ မည်မျှ ဆက်လက် ခံစားရနိုင်သနည်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။ အရေးကြီးမေးမြန်းရမည့် မေးခွန်းများမှာ စစ်ပွဲ၏ သက်ရောက်မှု ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရသော စီးပွားရေးကဏ္ဍမှ အကြောင်းအရာများနှင့် မညီမျှမှုများအကြောင်းအရာများ၊ ထို့အပြင် စစ်ပွဲများအပြီး အကူအညီပေးရန်အတွက် လုပ်ငန်းများ ဦးစားပေးရွေးချယ်ခြင်းအကြောင်း စသည်တို့ဖြစ်ရမည်။”⁸⁰

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု - ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများအတွက် အရေးကြီးသော သော့ချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် အစိုးရ၏ ပေါ်လစီများ၊ ထိုဒေသတွင် စစ်ပွဲများရှိ၊ မရှိခြင်းအပေါ်တွင် များစွာမူတည်နေသည်။ သမိုင်းအရ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့သည် ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်ဒေသအတွင်းတွင် အကောင်အထည်ဖော်ရန်ရှိသော အကြီးစား အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများကို ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အစိုးရ/တပ်မတော်တို့က ထိုဒေသများသို့ ချဲ့ထွင်ဝင်ရောက်လာမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်း၊ ဆိုးကျိုးများ (ရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်များ ပျက်စီးခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မ လုပ်အားပေး စေခိုင်းခံရခြင်း)ကို ဒေသခံလူထုများ ခံစားရမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်း စသည့်တို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း အကျိုးကျေးဇူးများ (ဝင်ငွေတိုးလာခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဓါတ်များ ပိုမိုရရှိလာခြင်း) လည်း ခံစားရရှိစေနိုင်ပါသည်။⁸¹ အခြေခံ အဆောက်အအုံ စီမံကိန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အချင်းချင်းတွင် မတူညီသော ယူဆချက်များရှိကြပြီး အချိန်ကာလကြာသည်နှင့် အမျှလည်း ပြောင်းလဲလာမှုများရှိနေသည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အားလုံးသည် ထိုစီမံကိန်းများကို ကန့်ကွက်ကြသူများ မဟုတ်ကြပါ။ ဥပမာ - UWSA သည် လမ်းများတည် ဆောက်ခြင်းနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရေးတို့တွင် တောက်လျှောက် ပူးပေါင်းပါဝင်လာခဲ့သည်။ နောင်အနာဂတ်တွင် ထိုအခြေခံအဆောက်အအုံ စီမံကိန်းများကို ထောက်ခံခြင်း/ကန့်ကွက်ခြင်းတို့သည် အောက်ပါအချက်များအပေါ်တွင် မူတည်နေနိုင်သည်။ အစိုးရနှင့် လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ထားရှိသော ယုံကြည်မှု အတိုင်းအတာ (ထို့အပြင် ထိုဒေသများသို့ အစိုးရ/တပ်မတော်တို့၏ အင်အားချဲ့ထွင်လာသည့်အပေါ် တောင့်ခံနိုင်သည့် အခြေအနေပေါ်တွင်မူတည်)၊ ဒေသခံပြည်သူများ မည်မျှအထိအကျိုးကျေးဇူး ခံစားရနိုင်မည်၊ ဆုံးရှုံးမှုအတွက် မည်မျှအထိ လျော်ကြေးငွေများပြန်ရနိုင်မည်၊ ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှတစ်ဆင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက ငွေရေးကြေးရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အကျိုးအမြတ်များ မည်မျှအထိရရှိနိုင်မည် စသော အချက်တို့အပေါ်များစွာ မူတည်နေမည်။

လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်ကျော်ကာလအတွင်း တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ်သော ဒေသများနှင့် “ရောပြွမ်း အုပ်ချုပ်သော ဒေသ”တို့တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လုပ်ငန်းများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သဘာဝ သယံဇာတများထုတ်ယူခြင်း အထူးသဖြင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်းများနှင့် သစ်များထုတ်ယူသော လုပ်ငန်းများသာဖြစ်ခဲ့သည်။

⁷⁹ Blattman and Miguel, ‘Civil War’, pp.41-42.

⁸⁰ Blattman and Miguel, ‘Civil War’, p.42.

⁸¹ For example, see, Karen Human Rights Group, *Development by Decree: The Politics of Poverty and Control in Karen State* (Karen Human Rights Group, April 2007).

ထိုဒေသများသည် သဘာဝ သယံဇာတပစ္စည်းများ ပေါကြွယ်ဝသော ဒေသများဖြစ်နေသည်မှာ အံ့အားသင့်စရာ မဟုတ်ပေ။ ထို့အပြင် မသေချာ မရေရာသော ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ၊ လျှစ်စစ်ဓာတ်အား မလုံလောက်မှုများ၊ ဆက်သွယ်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ မပြည့်စုံမှုများ ရှိသည်။ အနည်းငယ်သော တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့တို့သည် ရှင်းလင်းသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပေါ်လစီများရှိထားသော်လည်း ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက်ခွင့်ပြုချက်များ ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိပြီး သေချာသုံးသပ်ခြင်းများ မရှိပေ။ သေးငယ်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဗဟိုဌာနချုပ်က မဆုံးဖြတ်ပဲ မြို့နယ်အဆင့် တာဝန်ခံကသာ ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။ ပူးပေါင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်း နှင့် စီးပွားရေး စီမံကိန်းများအတွက်ကိုမူ တခါတလေတွင် ထိုဒေသရှိတပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်ခေါင်းဆောင်တို့ကသာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးသည်။ နှစ်ဘက် အပစ်ခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ်ချုပ်ဆိုထားခြင်း မရှိသော်လည်းပဲ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် နှစ်ဘက်စလုံးက ပါဝင်ကြသည်။⁸² တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် ပြည်တွင်းပြည်ပ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်တွင်ပါဝင်သည့် သဘောတူညီမှုအသေး စိတ်ကို သိရှိနိုင်ခွင့်မရှိပြီး ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကိုမူ သိရှိလေ့ရှိကြသည်။ ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် တပ်မတော်က ထိန်းချုပ်ထားသော ကုမ္ပဏီများ⁸³တို့ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် အလွန်လှူသိများသည်။

နောင်များတွင် တပ်မတော်၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့နှင့် ချိတ်ဆက်မှု ရှိနေသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းဖြင့် အခွင့်ထူးများ ရရှိနေမှုတို့သည် ဆက်လက်မဖြစ်သင့် တော့ပါ။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများအတွက်လည်း ပြိုင်ဆိုင်မှု ပြင်းထန်သော တင်ဒါလုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ထားရမည်။ ပြိုင်ဆိုင်မှု ပြင်းထန်ခြင်းသည် ထိရောက်မှုရှိစေပြီး အကျင့်ပျက်ချစားမှုများကိုလည်း လျော့ချပေးသည်။ ထိုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် အခွန်နှင့် ပတ်သက်၍ အခွင့်ထူးခံစားနေမှုများ မရှိစေရန်လည်း အရေးကြီးလှသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုရသော် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တို့တွင် ချမှတ်ထားသော အစိုးရ၏ ပေါ်လစီတို့သည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် အခွန်လျော့ပေါ့ကောက်ခံခြင်းမရှိစေရန် ရည်ရွယ်ထား ရမည်။ ထိုမှသာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တို့တွင် အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်နေသော အခွန်ဘဏ္ဍာငွေတို့ကို ရရှိလာနိုင်မည်။ အခွန်ကောက်ခံသော စနစ်သည်လည်း မျှမျှတတဖြင့် လည်ပတ်လာနိုင်မည်။

နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံအရ လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လျော့ကျလာမှုနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်နေပြီး ထိုသက်ရောက်မှုသည်လည်း ကြီးမားကျယ်ပြန့်လှသည်။⁸⁴ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ လုံခြုံစိတ်ချမှုမရှိခြင်းနှင့်အတူ လူသား အရင်းအမြစ်များပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်း၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပျက်စီးခြင်းတို့သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။ အထူးသဖြင့် ရှုပ်ထွေးမှုရှိသော ကုန်ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ဖြန့်ချိခြင်းလုပ်ငန်းများ၊ စွမ်းရည်လုပ်သား များလိုအပ်သော လုပ်ငန်း၊ အမျိုးမျိုးသော လုပ်သားများကို စီမံခန့်ခွဲရန် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ အခက်အခဲကြုံတွေ့ရသည်။⁸⁵ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ (နှင့် အဆောက်အအုံများ) အခြေခံအဆောက်အအုံများ ကြီးကြီးမားမား ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ထကြွပုံကန်မှုအမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် ကျန်ရှိနေသော အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပျက်စီးရပြီး နောက်ထပ် အခြေခံအဆောက်အအုံအသစ်များအတွက်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ မရှိခဲ့ပေ။ ထိုအချိန်တွင် ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများ ဖြစ်နေသော ဒေသများ၌ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးများ ဆိုးဆိုးရွားရွား ညံ့ဖျင်းလားခဲ့သည်။⁸⁶ ၁၉၆၀ ဝန်းကျင်မှစ၍ စစ်တပ်ပါဝင်မှုရှိသည့် မြန်မာအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အရည်အသွေးများအပေါ် အမျိုးမျိုးသော အပျက်သဘော သက်ရောက်မှုများ ရှိခဲ့ပြီး စစ်ပွဲမဖြစ်သော ဒေသများတွင်ပင် ပုဂ္ဂလိက

⁸² South, *Ethnic Politics in Burma*, p.169.
⁸³ I.e. Myanmar Economic Corporation (MEC) and Union of Myanmar Economic Holdings Limited (UMEHL).
⁸⁴ Blattman and Miguel, 'Civil War', pp.37-38.
⁸⁵ Mary Callahan, *Making Enemies: War and State Building in Burma* (Ithaca, 2003), pp.45-47; Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 1st edn (London, 1991), p.60.
⁸⁶ Davis and Jolliffe, *Achieving Health Equity*, pp.7-10; South, *Ethnic Politics in Burma*, p.77-113.

ကဏ္ဍ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အားပေးခြင်းမရှိသောကြောင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးများ ညံ့ဖျင်းလာရသည်။⁸⁷

အနာဂတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံအပေါ် သက်ရောက်နိုင်သော ထိုသမိုင်းအမွေအနှစ်များ၏ အကျိုးဆက်ကို တိတိကျကျခန့်မှန်းနိုင်ရန် ခက်ခဲလှသည်။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ ပျက်စီးသွားခြင်း၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အားနည်းခြင်းများ ဖြစ်နေသည်မှာ ထိုကဏ္ဍတို့တွင် တဖန် ပြန်လည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လိုအပ်လာသည်။ ထိုအခြေအနေများကြောင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်လာရန် ဆွဲဆောင်နိုင်သည်။ သို့သော်လည်း စစ်ပွဲများ ပြန်ဖြစ်လာမည်ကို ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်ကြခြင်း၊ အစိုးရ ဌာနတော်တော်များများ၏ စွမ်းရည်နည်းပါးနေမှု၊ လူသား အရင်းအမြစ်နှင့် ယုံကြည်မှုများ အားနည်းခြင်းစသော အချက်များသည် စိတ်ပျက်စရာ/ အဟန့်အတားများ ဖြစ်နေသည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံကို ပြန်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် စစ်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့သော ဒေသများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်သောအခါတွင် သဘာဝ သယံဇာတများ ထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းများက ဆွဲဆောင်ရ ပိုမိုလွယ်ကူနေ သည်။ မြန်မာအစိုးရနှင့် အခြားသော အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများအတွက် စိန်ခေါ်မှုမှာ စိုက်ပျိုးရေး၊ ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရေး၊ ခရီးသွားလာရေးတို့ကဲ့သို့သော အလုပ်အကိုင်များဖန်တီးပေးပြီး ရေရှည် တည်တံ့မှုရှိမည့် ကဏ္ဍများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းကို အားပေးမြှင့်တင်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးရန်ဖြစ်သည်။

ဌာနအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝန်း - ဌာနအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူမှုရေး စံနှုန်းများသည် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့အတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ထို့အပြင် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှုခွင့်၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ လူမှုကျွမ်းဝင် ရင်းနှီးပေါင်းစပ်မှုနှင့် ယုံကြည်မှု၊ ကျိုးကြောင်းသင့်လျော်ပြီး ထိရောက်မှုရှိသော ရုံးတွင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အလုပ်ကျင့်ဝတ်များလည်း အရေးကြီးသည်။ ဌာနအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူမှုရေး စံနှုန်းများသည် အရေးကြီးသော်လည်း ထိုဌာနများနှင့် စံနှုန်းများအပေါ် စစ်ပွဲများ၏ ရေရှည်၊ ရေတို အကျိုးသက်ရောက်မှုများကိုမူ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတော်တော်များများမှ သုတေသနပညာရှင်များက သေသေချာချာနားလည်မှု မရှိကြသေးပေ။⁸⁸ ၁၉၆၀ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင်အထိ မြန်မာစစ်အစိုးရကြောင့် တစ်ဦးချင်းပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများအားနည်းလာခြင်း၊ အကျင့်ပျက်ချစားမှုများ မြင့်မားလာခြင်း၊ ဌာနများက အရည်အသွေးနိမ့်သော ဝန်ဆောင်မှုများကိုပေးခြင်း ၊ အပြန်အလှန် ယုံကြည်မှု များ အလွန်နိမ့်ကျလာခြင်း စသည့်တို့ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။⁸⁹ ပဋိပက္ခစစ်ပွဲသည် အဖွဲ့အစည်းအချို့အတွက် လူမှုကျွမ်းဝင် ရင်းနှီးမှုကို တိုးတက်လာအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ သည်။⁹⁰ သို့သော်လည်း ထိုပဋိပက္ခစစ်ပွဲများနှင့် စစ်အုပ်ချုပ်မှုတို့သည် အမှန်တကယ်ပင် အဖွဲ့အစည်းများ အချင်းအချင်း ယုံကြည်မှုနှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ကို ပျက်စီးစေနိုင်ပြီး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်းတွင်ပင် ယုံကြည်မှုနှင့် ချစ်ကြည်ရင်း နီးမှုတို့ ပျက်စီးစေနိုင်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး အကျိုးရလဒ်များကိုလည်း ပျက်စီးသွားစေနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဌာနအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားသော အရာများအား မည်သို့ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရမည်ကို နားလည်အောင်ကြိုးစားရာတွင် လွန်စွာခက်ခဲလှသည်။ ထို့အပြင် အနာဂတ်တွင် သုတေသနပြုလုပ်ရန်နှင့် ပေါ်လစီရေးဆွဲချရမည့် အရေးကြီးကဏ္ဍများမှာလည်း သိရှိနားလည်ရန် ခက်ခဲလှသည်။

⁸⁷ Davis and Jolliffe, *Achieving Health Equity*, p.7; Sean Turnell, 'Fundamentals of Myanmar's Macroeconomy: A Political Economy Perspective', *Asian Economic Policy Review*, 6.1 (2011); The World Bank, *Myanmar: Empowering People for Inclusive Growth, Country Partnership Framework for the Period 2015-2017* (The World Bank, April 2015), pp.5-12.
⁸⁸ Blattman and Miguel, 'Civil War', pp.42-44.
⁸⁹ Mary Callahan, *Making Enemies*, pp.208-28.
⁹⁰ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော KIA နှင့် တပ်မတော်တို့၏ စစ်ပွဲများသည် ကချင်လူထုအကြား အားကောင်းသော လူ့အဖွဲ့အစည်း (တစ်သားတည်း ဖြစ်သွားစေသော) စိတ်ဓာတ်ကို ရရှိလာစေခဲ့သည့် ဥပမာ အဖြစ်အပျက်။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက် အားကောင်းလာပြီး CSOs နှင့် အခြား မဟာမိတ်များလည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

The International Growth Centre (IGC) aims to promote sustainable growth in developing countries by providing demand-led policy advice based on frontier research.

Find out more about our work on our website
www.theigc.org

For media or communications enquiries, please contact
mail@theigc.org

Subscribe to our newsletter and topic updates
www.theigc.org/newsletter

Follow us on Twitter
[@the_igc](https://twitter.com/the_igc)

Contact us
International Growth Centre,
London School of Economic and Political Science,
Houghton Street,
London WC2A 2AE

IGC

**International
Growth Centre**

DIRECTED BY

FUNDED BY

Designed by soapbox.co.uk